

Helyi Fejlesztési Stratégia 2023-2027

Szinergia Egyesület

LEADER Helyi Akciócsoport

SZINERGIA EGYESÜLET

7900 Szigetvár, Dózsa György utca. 14.

www.leaderszinergia.hu

szinergialeader@gmail.com



Európai Unió
Európai Mezőgazdasági
Vidékfejlesztési Alap



A VIDÉKI TÉRSÉGEKBE BERUHÁZÓ EURÓPA

Tartalom

2. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése.....	
3. A Helyi Fejlesztési Stratégia által lefedett terület és lakosság meghatározása.....	
4. Az akcióterület fejlesztési szükségleteinek és lehetőségeinek elemzése.....	
4.1 Helyzetfeltárás.....	
4.2 A 2007-2013-as HVS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések.....	
4.3 A HFS-t érintő tervezési előzmények, programok, szolgáltatások.....	
4.4 SWOT.....	
4.5 Fejlesztési szükségletek azonosítása.....	
5. Horizontális célok.....	
5.1 Esélyegyenlőség.....	
5.2 Környezeti fenntarthatóság.....	
6. A HFS integrált és innovatív elemeinek bemutatása.....	
7. A stratégia beavatkozási logikája.....	
7.1 A stratégia jövőképe.....	
7.2 A stratégia célhierarchiája.....	
8. Cselekvési terv.....	
8.1 Az intézkedések leírása.....	
8.2 Együttműködések.....	
8.3 A stratégia megvalósításának szervezeti és eljárási keretei.....	
8.4. Kommunikációs terv.....	
8.5. Monitoring és értékelési terv.....	
9. Indikatív pénzügyi terv.....	
Kiegészítő információk.....	
Mellékletek.....	

1. A HFS előkészítése, tervezésének szervezése

A LEADER nem csupán egy program elnevezése, hanem maga a megközelítés, amelynek keretében a vidékfejlesztés az alulról érkező ötletek összességéből építkezik. A HFS tervezését körültekintően kell megszervezni, például az alábbi szempontok mentén:

- a legfontosabb érintettek beazonosítása;
- párbeszéd biztosítása;
- fórumok és munkacsoportok szervezése;
- folyamatos kapcsolattartás;
- hátrányos helyzetű csoportok bevonása;
- a térség inaktív egységeinek felkeresése;
- a helyi közösségi együttműködések és igények felmérése stb.

A felsorolt munkafolyamatok alkalmával lehetőség nyílik olyan, potenciális kedvezményezettek beazonosítására is, akik/amelyek ez idáig nem ismerték a LEADER-t, vagy az innen származó támogatások nélkül nem tudnák megvalósítani fejlesztési elképzeléseiket.

A jelen pont alatt szükséges leírni, hogy miként történik a HFS tervezésének előkészítése, milyen elemekből épül fel.

Javasoljuk, hogy a fenti események, tevékenységek megvalósítása dokumentálásra kerüljön, pl. jelenléti ívekkel, fotókkal, kérdőívekkel, emlékeztetőkkal.

Szervezetünk 2022 év őszén kezdte meg - az Irányító Hatóság által kiadott útmutatókban leírtak alapján- a 2023-2027.-es Helyi Fejlesztési Stratégiájának felülvizsgálatát, és az új időszakra vonatkozó tervezési feladatok előkészítését.

Egyesületünk tagsága a két LEADER programmal érintett járásból érkezik, akik közül 145 szervezet alkotja az egyesületet. A taglétszámunk meglehetősen állandó már 10 éve 140 -150 tag között ingadozik, és persze folyamatos ki- és belépések is vannak tagságunkban. Tagjaink között a térség összes önkormányzata (65 db) civil szervezete (54 db), vállalkozása (20 db), illetve kézművese (6 db) is megtalálható.

A stratégiáink megvalósítása során pályázóként elértük és bevontuk a térségünkben élő önkormányzatokat, az itt működő civil szervezeteket, ezen kívül a helyi vállalkozások jelentős részét is. Ezeken kívül volt még egy sajátos pályázói körünk, ami az itteni kézművesek és helyi élelmiszer előállítók aktívabb részét jelenti.

Önkormányzati tagságunk jelentős (65 db) nagyobb hányadban a Szigetvári Járásból (43 db) kisebb részt a szentlőrinciből (22 db) van és elmondhatjuk, hogy nincs térségünkben olyan önkormányzat, aki nem egyesületi tag.

A bevont civil szervezetek közül számos pályázó egyéb módon is kapcsolódik hozzánk, mert egymást már régebb óta jól ismerjük, és több korábbi (IPA, KEHOP, TÁMOP, TOP és LEADER Térségek közötti együttműködési) projektünkben is dolgoztunk együtt velük.

A kézművesek esetében szintén elmondhatjuk ugyanezt, hiszen az egyik egész évben végzett fontos feladatunk, a környékünkön lebonyolításra kerülő kisebb nagyobb rendezvényekre bejuttatni az itteni kézművesek termékeit.

Stratégiánk mindegyik tervezési ciklusban alapvetően gazdaságfejlesztési irányultságú volt, hiszen jóval nagyobb arányban juttattunk támogatást vállalkozások, kézművesek számára, mint egyéb közösségi célra, de ezt minden partnerünk oldaláról elfogadottnak, sőt kívánatosnak érezzük, hiszen a két járásunk az ország dél-nyugati csücskében a horvát határ közelében, messze az

autópályáktól, az ipar által csekély mértékben érintett területeken fekszik. Mi itt elsősorban az itteni gazdasági szereplők megerősítésével, illetve a térség környezeti adottságainak turisztikai célú hasznosításában látunk kitörési lehetőséget. Nem hiszünk abban, hogy a közeli jövőben komolyabb ipari beruházások érkeznének a térség zsákjellege miatt.

Továbbra is abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy az új európai uniós ciklusba teljesen változatlan településkörrel tudunk átlépni, ami reményeink szerint az itt élő, pályázni készülő szervezetek számára is előnyt jelent. A változatlan területi lefedettség miatt a korábban kialakított és megszokott kapcsolatok továbbműködtetésére van csak szükség, az eddig kidolgozott és beüzemelt információs csatornák frissítésével, de alapvetően változatlanul hagyásával.

Az új ciklus, és az ezzel járó feladatok megkezdését a már előző években megszokott módokon hirdettük meg. Ennek legfontosabb felülete, az egyesületi honlap a www.leaderszinergia.hu oldalon. A felület 2008 óta változatlan címen működik, és látogatottság idénre, már a 40 000 –es számot is elérte. Itt minden, a felülvizsgálattal kapcsolatos tevékenységünk dokumentálása, időrendi sorrendben megtalálható. A honlapunk ez év nyarán teljesen megújult, azon külön menüpontban megtalálható a mostani felülvizsgálattal kapcsolatos összes tudnivaló. Újdonság az, hogy 7-8 éve folyamatos facebook jelenlétet is elindítottunk, amellyel szintén jelentős számú embert tudunk elérni, és a tervezéssel kapcsolatos események is megosztásra kerülnek.

Elmondhatjuk, hogy a térségi szervezetek, erről az oldalról szerzik elsődlegesen információikat, a Vidékfejlesztési Program LEADER kiírásairól, ezen kívül pedig plusz információs feladatot is ellát, amikor az aktuális fejlesztéspolitikai hírekről, jövőbeni térségi rendezvényekről is beszámolunk rajta.

Másik jelentős információs csatornánk internetes levelezőrendszerünk, amely szintén 2008 évi indulásunk óta változatlan címen működik, és amelynek címlistái, a térségi ágazati szereplő szervezetek csoportosításával azonnali, szinte teljes körű e-mail küldést tesznek lehetővé számunkra. A címtár számos csoportja differenciált, témák szerinti információ küldését teszi lehetővé, amivel régebb óta élünk is. Ez a levelezőrendszer, a legjobban és leggyorsabban működő csatorna, ahol aktuális pályázati tanácsadói munkánk jelentős része is zajlik.

A Helyi Fejlesztési Stratégia ismételt kidolgozása több hónapig tartó folyamat, amelyhez szükséges a széles körű térségi aktivitásunk, ennek elérése pedig folyamatos figyelmet és egyeztetést feltételez tőlünk. Ehhez a munkához természetesen bárki csatlakozhat, aki ötleteivel, vagy javaslataival szeretne hozzátenni, a helyi közösség elkövetkező 5 évre szóló, fejlesztési irányokat megjelenítő stratégiájához.

Irodánk, mely 2008. ősze óta Szigetváron működik, munkanapokon nyitva van mindenki előtt, itt kollégáink megfelelő segítséget adnak a tájékozódáshoz, az igények megfogalmazásához és HFS-be való beillesztésébe.

2022 novemberétől már több kistérségi tájékoztatót tartottunk, az elmúlt ciklus eredményeinek összefoglalására és bemutatására. Ezekre sikerült olyan tájékoztató előadásanyagokat összerakni, amelyekben már a most záruló fejlesztési ciklus elemzéséhez szükséges következtetések levonásáról is beszéltünk, tehát ezeken a rendezvényeken megnéztük, hogy mely fejlesztési irányok működtek jól és melyek a kevésbé hatékonyak. Ezekben a tájékoztatókon pedig napirendi pont az új Stratégia elkészítésének kidolgozása, a szükséges munkák ütemezésének bemutatása is. Ez mellett folytattuk a már az idén elkezdett önkormányzati-civil szervezeti és vállalkozói kör, fejlesztési elképzeléseinek felmérését.

A tervezés térségi meghirdetésére, 2022.12.15 –én Szigetváron térségi tájékoztató keretein belül került sor, ahol több egyéb aktuális LEADER témájú előadás mellett, a munkaszervezet vezető bemutatta, a tervezési időszak főbb feladatait, és az ezek végrehajtásához szükséges ütemezéseket. Ezek a fajta kistérségi rendezvények hatáskörüket tekintve, a teljes tervezési területünket érintik, tehát fontos, hogy a lehető legtöbb résztvevőt el tudjuk hívni. Ehhez

nagyszámú meghívót küldünk ki levelezőrendszerünkben, illetve több más csatornán is meghirdetjük.

A HFS tervezés már a 2022.10.26-én megnyitó fekedő régiós ülés után megkezdődött, elsőként a munkát elvégző szervezeti struktúra kidolgozásával, melynek kerete egy elnökségi ülés volt (2022.11.23.-án). Ezen elnökségünk kijelölte, a tervezésbe bevonni szándékozott szakemberek körét, és életre hívta a tervezés legfontosabb színterét, a Tervezést Koordináló Csoportokat.

A Tervezést Koordináló Csoport életre hívása után a szükséges megkereséseket követően megszervezésre került a két különálló TKCS első ülése 2022.12.07 és 2022.12.08 napra. Az első napon a civil, illetve önkormányzati témájú csoport találkozott, másnap pedig a helyi gazdasággal foglalkozó kör. Ezekben a csoportban első körben értékeltük az elmúlt időszak LEADER fejlesztéseit, az azokkal elért célokat, illetve a kevésbé sikeres területekről is szó volt. Ezt követően a munkaszervezet részéről bemutatásra kerültek az eddig beérkezett projektötletek összesítései, súlyozva az egyes igénytípusokat. Ezt követően a legfrissebb statisztikai adatsorok áttekintése következett. Az ezekből látható tendenciák közös értékelése után összehasonlításra kerültek a korábbi stratégiai irányokkal, majd a trend-módosulásokat figyelembe véve kidolgozásra került az új célhierarchia.

Ezekben a csoportokban hatékony együttműködésre vagyunk képesek, hiszen a benne részt vevő tagok minden esetben, az éppen szükséges feladat elvégzéséhez vannak hozzárendelve, és szakmai munkája csak e feladat eredményes elvégzéséig tart. A csoport tagjait minden esetben, az egyesület elnöksége választja meg, melyben sokszor elnökségi tagok is szerepelnek. Az itt elvégzendő munka egyben meghatározza azt is, hogy milyen időszakban, hányszor üljön össze a TKCS. Benne általában külső szakemberek is találhatóak, akik kiegészítik az elnökségi tagok feladatvégzését. A csoport tagja minden esetben a munkaszervezet vezető, aki a munkavégzéshez szükséges dokumentációk előkészítéséért és összegyűjtéséért is felel, vagyis megteremti, a tervezési munka hátterét. A mostani tervezési folyamat is jó alkalom arra, hogy a TKCS olyan külső szakembereket válasszon, akik egy-egy terület speciális ismereteinek szakértői így az általuk elkészített ágazati anyagok, nem lesznek túl általánosak.

Munkánk informáló részének fontos alapjai, a rendszeres, mikróterületi (körjegyzőségi) szinten megtartott fórumok. Ezek a rendezvények, a legközvetlenebb és legaktívabb informáló, és felmérő tevékenységet teszik lehetővé, ahol minden település aktív közéleti szereplői, részt vesznek. A mikróterületi tájékoztató fórumokat minden esetben, az adott területen található önkormányzatok megkeresésével kezdjük el szervezni, hiszen helyiség biztosítása, csak rajtuk keresztül szokott, megoldható lenni. A polgármesteri-hivatalok, vagy egyéb közfunkciójú helyiségek általában térítésmentesen rendelkezésünkre állnak, és a résztvevők értesítését, is a helyi polgármesterrel együtt szoktuk rendezni. Tapasztalataink alapján tudjuk, hogy az adott térségben, milyen aktív civil szervezet, illetve vállalkozás van, akiket emailben, telefonon, vagy a helyi önkormányzaton keresztül, meg tudunk hívni, a találkozóra. A fórumokra térségektől függően el szokott jönni a körjegyző is, mivel nekik is jó lehetőséget nyújt a találkozó, megismerni a pályázati lehetőségeket, és egyben a területén élők fejlesztési elképzeléseit.

A HFS készítésének időszaka alatt fontos kérdés volt, az egyes szolgáltatói ágazatok jelenlegi helyzetének felmérése, és szférák igényeinek begyűjtése. Erre a tevékenységre kiválóan alkalmas volt a 2022-es év, mivel a két központi alapú LEADER felhívásunk egyik pontozási szempontjában projektötlet adatlapot kellett benyújtani a pályázni kívánó szervezeteknek. **Eben** a benyújtási időszakban eddig összesen 90 db 51 GF és 39 SZF témájú projektötlet adatlapok érkezett hozzánk, amelyek már modellezték azt, hogy 2022 évben milyen elképzelések merültek fel a térségi szereplők fejében.

Ez eltelt 14 év tapasztalataira építkezve, tervezési munkánk főbb elemeiben változatlan marad, **hiszen a lényeges** az információszerző és tervezési tevékenységek, nem változnak. Így minden

HVS módosításakor térségeink helyzetének általános áttekintése, és projektötletek begyűjtése, valamint az összegyűlt egyéb észrevételek összesítése volt, az elsődleges feladat. Ezt követően pedig a hozzájuk források keresése, és igényeihez illeszkedő kiírások előkészítése történt és történik meg.

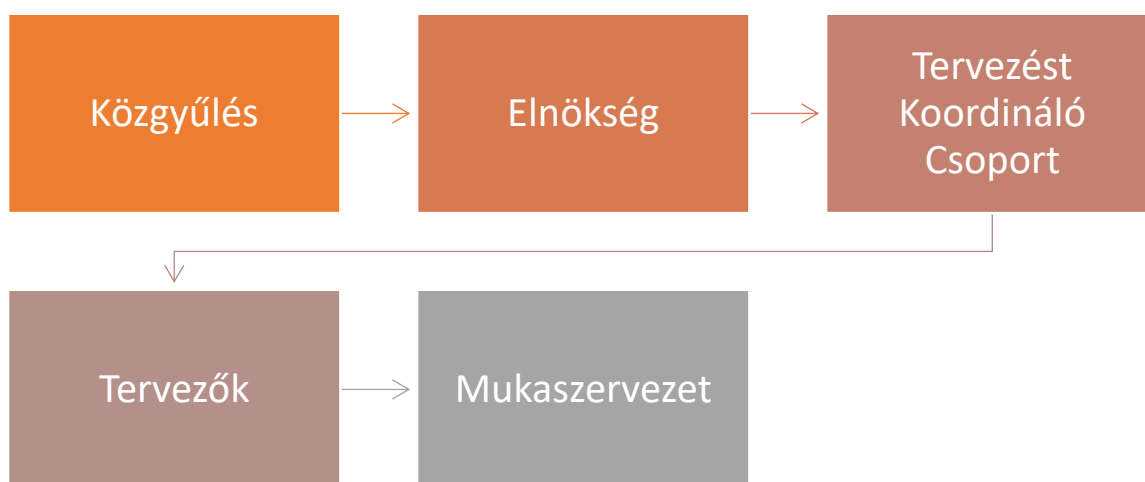
A 2008. évben első verziójában elkészített és több alkalommal aktualizált Helyi Vidékfejlesztési, illetve Fejlesztési Stratégia, a térség alapos ismeretén, és a térségben élő szakemberek bevonásával készült. A mostani munkában is jelentős szerepet kapnak ezek a szakemberek, munkaszervezeti alkalmazottak, valamint az elnökség aktív tagjai.

A térségi civil szféra igényeinek beépítését egyesületünk egy korábbi elnökségi tagja látja el, aki a Magyar Művelődési Intézet munkatársa, ezen kívül a megelőző 15 év során, számos térségi civil szervezet megalakítása és támogatása okán ismerte meg, a tervezési terület civil aktivitását. Ide kapcsolódik az alelnök munkája, aki a közösség- és humán erőforrás-fejlesztés terén tevékenykedett, az elmúlt 18 évben.

Szintén aktívan vesz részt a munkában az egyesület elnöke, aki egyben polgármesterként közigazgatási, közszolgáltatási területeken szerzett 30 év szakmai tapasztalatával az önkormányzati szféra, és a lakosság igényeit is érti és artikulálja a stratégiai tervezés folyamatába. A szervezet környezetmérnök és pedagógus végzettségű titkára 6 év területfejlesztési és 15 év vidékfejlesztési tapasztalattal, kiváló térségismerettel rendelkezik, ezen felül a stratégia fenntarthatósági vonatkozásait is kezeli.

A gazdaságfejlesztés területét az akciócsoport agrárvégzettségű munkaszervezet vezetője készítette, 18 év szakmai tapasztalattal rendelkezik az élelmiszeripar (8 év sütőüzem vezetői) agrárium, a vidékfejlesztés (HACS munkaszervezet vezető 2007-2022), valamint foglalkoztatási programok megvalósítása szakterületeken, így elemző-összegző munkája egyértelműen biztosítja, a stratégia minőségét.

1. számú ábra: Tervezés hatásköri szervezeti rendszere. (saját forrás)



Fontos leszögezni, hogy szervezetünk legitimitását, az itt élők igényeinek ismerete, koordinált keret-rendszerbe állításának, majd az európai uniós fejlesztési rendszerbe történő közvetítésének képessége adja. Ezt pedig akkor tudjuk megtenni, ha képesek vagyunk a helyi szakmai szervezeteket elérni, egymással megismertetni, majd leültetni és együttgondolkodásra készíteni.

Ennek eredményeként egy közösen kialakított stratégiába illeszteni a lehető legtöbb általuk megfogalmazott igényt, ötletet. Végül pedig ebből egy világos célrendszerrel rendelkező pályázati alapú intézkedési rendszert kidolgozni. Jelen időszak a harmadik ilyen stratégiaalkotási időszakunk zajlik és reményeink szerint a tavasz végéig el is készülnek az új fejlesztési pályázatok elindításához szükséges keretek.

A felkészülés helyszínei, az egyes ágazati szereplőkkel az elmúlt években pályázati tanácsadói, vagy egyéb szakmai szervező munkánk (turisztikai, közösségfejlesztő, kulturális és kézműves tájékoztató) során lefolytatott egyeztetések voltak, ahol az éppen aktuális feladat mellett mindig lekérdezésre kerültek az adott közösség egyéb LEADER forrásból támogatható igényei. Az elhangzott igények és vélemények legnagyobb hányada most is bekerült stratégiánk helyzetfeltáró és elemző részeibe, ezen kívül az intézkedési tervben kidolgozásra kerültek, az igényeikre épülő támogatási kiírások.

Ezek mellett másik, egész évben folyamatosan végzett lekérdezési módszerünk is haladt a maga útján. Ez pedig a projektötletek - adatlap formájában való -gyűjtése volt. Ezek eredeti beadási határideje 2022.12.31 volt. Azonban e határidő után is kaptunk még belőlük, mely összességében térségünkről 90 db projektötletet adott, és összességében több, mint 3 milliárd Ft összértékű forrásigényt jelenített meg. Véleményünk szerint ezek az igények, a legbiztosabb és legpontosabb felmérést adják, az itt élők elképzeléseiről. Az adatlapokon beérkezett igényeket, összesítő táblázatban lehet megtalálni, HFS- ünkhöz csatolt **2. számú mellékletben**.

A stratégiánk alapvetően ezekre, a fejlesztési elképzelésekben megfogalmazott igényekre alapoz és reagál, melyből a fontosabb fejlesztési irányokat beépítettük célhierarchiánkba.

A Stratégiaalkotás folyamatában végzett tevékenységek részletezését, lásd a **3. számú melléklet** táblázatában.

2. A HFS által lefedett terület és lakosság meghatározása

A Szinergia Egyesület tervezési területe, az ország Dél-nyugati részén fekvő Baranya Megyében található Szentlőrinci és Szigetvári Járások teljes területét fedi le, melynek támogatásra jogosult lakónépessége 27.057 fő.

2. számú ábra: Az egyesület Magyarországon belüli elhelyezkedése.



Szentlőrinci Járás: Bicsérd, Boda, Bükkösd, Cserdi, Csonkamindszent, Dinnyeberki, Gerde, Gyöngyfa, Helesfa, Hetvehely, Kacsóta, Királyegyháza, Okorvölgy, Pécsbagota, Sumony, Szabadszentkirály, Szentdénés, Szentkatalin, Szentlőrinc, Velény, Zók,

Szigetvári Járás: Almamellék, Almáskeresztúr, Bánfa, Basal, Boldogasszonyfa, Botykapeterd, Bürüs, Csebény, Csertő, Dencsháza, Endrőc, Gyöngyösmellék, Hobol, Horváthertelend, Ibafa, Katádfa, Kétújfalu, Kisdobsza, Kistamási, Magyarlukafa, Merenye, Molvány, Mozsgó, Nagydobsza, Nagypeterd, Nagyváty, Nemeske, Nyugotszenterzsébet, Patapoklosi, Pettend, Rózsafa, Somogyapáti, Somogyhárság, Somogyhatvan, Somogyviszló, Szentegát, Szentlászló, Szigetvár, Szörény, Szulimán, Teklafalu, Tótszentgyörgy, Várad, Vásárosbéc, Zádor,

Jelen tervezési periódusban Szentlőrinc város teljes területével LEADER település, ezzel szemben Szigetvár még a jelentős lakosságszámmal rendelkező külterületeivel sem jogosult a LEADER források lehívására.

1. földrajzi, társadalmi, gazdasági koherencia/homogenitás, közös jellemzők;

A közigazgatási rendszer átszervezéséből következő változások során nem változott az a tény, miszerint a Szentlőrinci és Szigetvári járásokban 66 település helyezkedik el 899,65 négyzetkilométeren a Nyugat-Mecsek, a Dél-Zselic és az Ormánság kistájak ölelésében. Tagoltságnál fogva a térség domborzati, éghajlati és földrajzi viszonyai sokszínűek.

A Szentlőrinci járásban 21 település található, járási központja Szentlőrinc városa. A Szigetvári járást 45 település alkotja. Itt is csupán egy kisváros található, Szigetvár. Tehát két városról és a körük szerveződő 64 településről beszélhetünk. A kedvezményezett járások besorolásáról 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján a Szentlőrinci Járás a kedvezményezett, míg a Szigetvári Járás a fejlesztendő járások közé tartozik.

Baranya megye és ezen belül a Szigetvári járás a zsáktelepülések számát tekintve országosan is első helyen áll. A Szigetvári járásban a települések 80 %-a 500 fő alatti település, ez 36 települést jelent. A falvak 13 %-ában a lakosság száma a 100 főt sem éri el.

A Szigetvári Járásban 25.055 ember él, közülük 10.728 Szigetváron, a fennmaradó lakosság él a 44 településen.(KSH 2014)

A Szentlőrinci Járásban a lakosság elhelyezkedése ennél kiegyenlítettebb képet mutat. A járás 21 települése közül 3 település lakossága haladja meg az 1000 főt, 4 településen 500-1000 fő közötti a lakosság, a járás 75 %-át apró, törpefalvas településszerkezet jellemzi. A járás településeinek csaknem 20%-a nem éri el a 100 főt.

A Szentlőrinci Járásban összesen 14.847 ember él, melyből Szentlőrincen 6.577 fő a lakosságszám.(KSH 2014)

A térségben a születések száma a folyamatosan csökken. A vándorlási egyenleg utoljára 2001. évben volt pozitív, mélypontját 2011-ben érte el -11,9 ezrelékponttal.(TEIR)

A térségben a mai demográfiai jellemzők legfontosabb eleme a két járási székhely meghatározó szerepe. Mivel a jelentős foglalkoztatók Szigetváron vannak a migrációs hatás a kistelepülésekről a járások központi településeire, vagy Pécsre irányul.

A korösszetétel tekintetében feltétlenül meg kell említeni, hogy bár a korábbi évekhez viszonyítva romlott az arány, ennek ellenére még mindig 14,9 %-os a 14 éven aluli lakónépesség aránya, mely a megyei átlagot jóval meghaladja, sőt a régiós, valamint az országos értékeket is túllépi. A 60 éven felüliek aránya 2000 óta folyamatosan emelkedik, 2013-ra elérte a 20,3 %-ot, bár ez az érték még így is elmarad a megyei, vagy országos átlagoktól.(TEIR)

Az akcióterületen élők több nemzetiséghez tartoznak, svábok, horvátok, romák jelentős számban élnek több településen.

A közösség területének bizonyos részein rendkívül magas a roma lakosság részaránya, míg tervezési terület szintjén a 2001. évben arányuk a 4,3 %-ot érte el, ez az érték 2013-ra 7,6 %-ra, majd 2022 évre%-ra emelkedett. Ez mindhárom felmérés időpontjában duplája volt az országos átlagnak, de a megyei értékeket is erősen meghaladta.(TEIR)

A LEADER-térség kohéziója több területen is jelentkezik, egyrészt a két járást a 6-os számú főközlekedési útvonal hasonló mértékben metszi ketté. Míg az ettől északi területeken a térség turisztikai vonzerejét jelentő erdős dombvidékek találhatók, addig déli irányban a magasabb agrárpotenciállal bíró mezőgazdasági művelésű területek helyezkednek el minkét járás esetében, mely természeti adottságok megkövetelik a közös fejlesztési koncepciók kialakítását. Túl ezen mindkét járás területén kiemelkedően magas az apró- és törpefalvak, valamint a zsáktelepülések száma. Ez szintén a hasonló fejlesztési irányvonalak alkalmazását vonja maga után.

3. Horizontális célok

3.1 Esélyegyenlőség

A SZINERGIA LEADER Község által készített stratégia hosszú távú célja, továbbra is az, hogy csökkenjen a hátrányos helyzetű csoportokkal szembeni előítélet, valamint a településeken olyan közösségi kezdeményezések induljanak el, amik az abban bármilyen módon résztvevő személyek egyéni személyiségfejlődését is szolgálják, továbbá egy adott lakóhelyen az életminőség javulását okozzák. Célunk, hogy alulról szerveződő csoportosulások jöjjenek létre, minél több aktív, önkéntes alapon tevékenykedni képes helyi lakos tevékenykedjen a helyi közösség érdekében. Úgy véljük, éppen ez az esélyegyenlőségi törekvések egyik legfőbb garanciája.

Hosszú távú célunk az is, hogy a hátrányos helyzetű családokban felnövő fiatalok képessé váljanak önmaguk kiteljesítésére, aktív állampolgárokká váljanak, életpályaesélyeik kiszélesedjenek. Továbbá megkíséreljük enyhíteni azt a negatív tendenciát, hogy a vidéki kistéleplésekről kizárólag az elvándorlás legyen a kiemelkedés egyetlen alternatívája.

A szentlőrinci és szigetvári járásokban a roma népesség aránya messze meghaladja, az országos átlagot és jellemző rájuk, hogy leginkább az amúgy is aprófalvas terület legelmaradottabb zsáktelepléseiben élnek. Az elmúlt öt évben a foglalkoztatási helyzet javulása és a reál jövedelem emelkedés eltérő mértékben jelent meg a különböző társadalmi csoportok körében. A tartós munkanélküliséggel sújtott perifériás területeken ez kevésbé volt érzékelhető, illetve elszívó hatást lehetett tapasztalni. Továbbra is vannak a területen szegregálódó „gettósodott” falvak, amelyekben főként az utóbbi évtizedek településpolitikája, továbbá az egyéb gazdasági és társadalmi folyamatok következtében, szinte homogén társadalomszerkezet alakult ki, hiszen itt koncentrálnak, a minden szempontból leghátrányosabb helyzetű társadalmi csoportok.

A különböző megoldási kísérletek, melyek a területi kiegyenlítődést, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkózását hivatottak szolgálni, sok esetben nem érik el céljukat. Úgy véljük a probléma kezelését egymástól függetlenül, sokszor bizonyos tüneteket pusztán önmagukban állónak tekintve próbálnak megoldani. Ezt a helyzetet tragikussá azt teszi, hogy a Község területének nagy részén gyakorlatilag a minimális gyermekjóléti, oktatási, közművelődési alapszolgáltatásokon kívül más nem található. A szétaprózódott önkormányzati rendszer következtében a település saját elemi működtetésén kívül más tevékenységet nem képes felvállalni. Ezért szükséges a már elindult kisgyermekes családok számára elérhető szolgáltatások fenntartása és bővítése. A településeken viszonylag kevés civil szervezet található, melyek elszigeteltségük és szűkös forrásaik miatt általában nem képesek a hiányzó szolgáltatások kompenzálására.

A szegregálódó települések lakosságában, erősen felülreprezentáltak a romák, 30-40% os aránynál már megállíthatatlan folyamatról szoktak beszélni, ez gyakorlati szempontból már számos településen bekövetkezett és a folyamat erősödni látszik.

Ugyanennek az éremnek a másik oldala az elöregedés, hiszen jelentős probléma az elöregedő falvakban, az egyedülálló idősök ellátása, mindennapi szükségleteik biztosítása. Az öregségi index értéke néhány településen meghaladja a hármat is, itt három nyugdíjas jut, egy iskoláskorúra.

Az idős kor gyakran jár együtt olyan betegségekkel, amelyek mozgáskorlátozottságot eredményeznek, de a más fogyatékkal élők is nehezen boldogulnak vidéki környezetben. Az eddigi vidékfejlesztési programokból felújított intézményekben és közösségi terekben az akadálymentesítés nagyrészt megoldott, azonban pont a funkcióhiányos, rossz közlekedési kapcsolatokkal bíró településekről nehéz eljutni olyan helyre, ahol már lehetséges az akadálymentes közlekedés (pl.: körjegyzőség, gyámhivatal, gyerekorvos, stb.).

Kistelepüléseken szinte megoldhatatlan feladat a Gyes-ről, Gyed-ről visszatérő, s különösen a roma nők foglalkoztatása, hiszen sok esetben ezen felül egyszerre még pályakezdők és tartós munkanélküliek is. Számukra a közmunkaprogram egyéni fejlesztés nélkül, nem ad lehetőséget a munkapiaci integrációra. De ugyanez igaz a férfiak nagy részére is, azzal a kitételrel, hogy a feketemunka gyakran komoly tapasztalatot eredményez, de ez nem jelenik meg sem végzettségben, se munkaviszonyban, így aztán az általuk igénybe vehető szociális ellátások köre is, viszonylag szűk.

A kistelepüléseken, de a nagyobbakon is, a pályakezdő fiatalok számára nem sok munkalehetőség adódik, a diplomás fiatalok egyértelműen a városokban találnak megélhetést, de az ipari munkahelyek is oda vonzzák a megfelelő képzettséggel rendelkezőket. Azonban egy jelentős réteg nem rendelkezik piacképes szakmával, illetve nincs meg az a minimális tőke, munkapiaci jártasság, nyelvismeret, kapcsolatteremtő képesség, ami lehetővé teszi a mobilitást. Ez a céltalan élethelyzet magában hordozza a bűnözés, devianciák, szenvedélybetegségek magas kockázatát. Mindez jól látszik azokon az adatokon, amelyek az elvándorlást mutatják, akinek egy kis tőkéje, bátorsága, kapcsolata, tudása van, az elmegy. Ez viszont további romló humán tőkét, csökkenő termelékenységűt és vásárlóerőt eredményez.

Ugyanakkor az előző fejlesztési ciklus beruházásai - például a Zöldút program és a kormányzat által is fontosnak tartott kerékpárút fejlesztések a Zselicben - érdemi kitörési pontot jelentenek. Erre építve megfelelő marketinggel és a minőséget tanúsító védjegy rendszerrel bővíthető a helyi termékekre irányuló kereslet is. Ez javítja a magas minőségű szolgáltatások arányát a térségben, így erősíti a népességmegtartó erőt, ezzel pedig fékezi a szegregációs folyamatokat.

A Szigetvár és Szentlőrinc körüli falvak a CSOK és a hozzá kapcsolódó támogatási formáknak köszönhetően népszerű ingatlan vásárlási célpontok a fiatal családok körében. Megtartásuk érdekében is fontos a hosszú távon élhető, aktív és befogadó környezet megteremtése.

Ezért is lényeges, hogy a Stratégiában meghatározott fejlesztések hozzájáruljanak a térségben található civil szervezetek megerősítéséhez.

Hiszünk egy olyan alulról építkező fenntartható és komplex stratégia megvalósításában, mely reflektál térségünk olyan fontos problémáira is, mint a közösségi együttműködések hiánya és a mindennapi szinten tapasztalható előítéletesség.

Szintén fontos irányvonal, hogy a Stratégiának alkalmazkodnia kell a települési szinten megalkotott Helyi Esélyegyenlőségi Programokhoz, kiemelten kezelve a nemzetiséggel, vagy hátrányos helyzetű csoportokkal rendelkező településeket.

3.2 Fenntarthatóság és környezetvédelem

A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia a helyi társadalmi igények és elvárások alapján kerül kialakításra, így természetes, hogy a dokumentum teljes egészében a vidéki lakosság aktuális problémáira próbál megoldást keresni és a vidéki társadalom és gazdaság még élő értékeinek megmentésén túl a helyi közösségek már eltűnő együttműködési hajlandóságát hivatott újjáéleszteni. Hozzájárul helyi szinten a környezeti, gazdasági és társadalmi fenntarthatóság alapelveinek megóvásához, azáltal, hogy értékes örökségként kezeli a térség egyedülálló természeti és mezőgazdasági adottságait, továbbá segíti a térség termék és nyersanyag, energia behozatalának kiváltását. Hozzájárul a globális fenntarthatósághoz, az éghajlatváltozás megelőzése, a biológiai sokféleség megőrzése, a klímareziliencia fejlesztése, valamint a vízkészletek és a termőterületek megóvása terén. Elősegíti a földhasználat strukturális problémáinak megoldását, a környezetkímélő, természet-megőrző mezőgazdasági szerkezetváltást.

Elősegíti a vidéki életmód értékeinek megismerését, a kultúra és a hagyományok sokféleségének megőrzését, támogatja a kulturális örökség részét képező építészeti, régészeti, néprajzi, településszerkezeti és táji értékek fennmaradását, óvja a vidék biológiai sokféleségét és a térség kivételesen magas minőségű környezeti állapotát. Segíti a helyi termékekkel kapcsolatos fogyasztói magatartás javítását és a fenntartható fogyasztási szokások elterjesztését, a helyi termék-előállítás, mint gazdaságfejlesztési potenciál felkarolását, valamint az előállítói és fogyasztói oldal egymásra találását. A stratégia fő irányvonala a vonzó vidéki világ megteremtése, a vidéki életmód javításának elősegítése, a vidék népességmegtartó- és vonzerejének javítása.

A Szinergia Egyesület vidékfejlesztési koncepciójának fontos pillére a természeti értékek védelmének, bemutatásának támogatása, a biológiai sokféleség, a genetikai állomány és a természetes térszerkezet megőrzése, mely tevékenységek a stratégia intézkedéseiben kiemelt jelentőséget kaptak.

A fenntartható életmóddal, fogyasztási szokásokkal kapcsolatos viselkedésminták elterjesztése a támogatott rendezvényeken és előadásokon, elősegíti a helyi értékrendek újjáélesztését, újradefiniálását, ezen kívül jelentősen hozzájárulhat a környezet állapotának megőrzéséhez, a nem megújuló erőforrások igénybevételének, a nyersanyagok és energiahordozók mennyiségének, a szállítási és raktározási igények, a kedvezőtlen mezőgazdasági hatások és szennyezések kibocsátásának minimalizálásához.

Valamennyi meghirdetett intézkedés esetében elvárás az értékvédő gazdálkodás a megújuló erőforrások használata, a gazdálkodási tevékenységek során a környezeti eltartó-képesség és a helyi természeti adottságok figyelembevétele.

Röviden összefoglalva, a HFS alapfeladata és legfőbb értéke az, hogy megteremtse a vidéki lakosság számára a megfelelő megélhetési körülmények elérését, megtanítsa a helyi társadalmat ezek kihasználására, a helyi sajátosságok és értékek megbecsülésére, a térség lehetőségeinek fenntartható kihasználására és a vidéki értékrendek, a vidéki öntudat újjáélesztésére. A stratégia megvalósítása elősegíti az ágazati integrációt, a fenntartható közlekedéspolitikát, fenntartható energiapolitika, az ökológiai szemléletű tájgazdálkodás érvényre juttatásán keresztül.

A vidéki életminőség javítása szempontjából a helyi gazdaság kisléptékű, fenntartható fejlesztése elősegíthető a helyi piacra jutás, a közösségi önellátás, a helyi élelmiszer-termelést és forgalmazás támogatásán keresztül. A felsorolt eszközök elősegítik a helyben foglalkoztatást, a helyi kisvállalkozások fejlődését, a családi, kisközösségi gazdálkodási formák elterjesztését, támogatják a falusi életmód, a hagyományokon alapuló megélhetési formák térnyerését.

A vidék egykor európai hírű mezőgazdaságának megmentése érdekében támogatni kell az innovációt és a tradicionálisit is, az újszerű gazdálkodási technikák elterjesztését és a

hagyományos termelési módszerek megőrzését, a minőségi agrártermelést, ezen belül a sajátos értékesítésű, egyedi minőségű termékek előállítását a magas hozzáadott értéket előállító gazdálkodási formák, az anyag- és energiatakarékos, tudásalapú termelés és fogyasztás preferálásával.

A HFS intézkedései elősegítik a gazdasági társaságok, az önkormányzatok és a civil szervezetek, sőt a háztáji gazdaságok termelő tevékenységének javítását. A termék-előállítók életre hívásával és megtartásával növelik a termékek sokszínűségét, melyek nemcsak a helyi igények ellátását célozzák.

A vidéki gazdaság szétmorzsolódásának és a vidéki életminőség romlásának okai jórészt a helyi társadalom megosztottságában, a lakosság összetartó erejének megszűnésében, az együttműködési hajlandóság csökkenésében keresendők.

Így a vidékfejlesztési stratégiának szintén összpontosítania kell a vidéki lakosság társadalmi megújulására vidék fenntartható fejlesztése, valamint a vidéki térségek leszakadásának mérséklése érdekében.

Az alapvető helyi értékrendek helyreállításához, a vidéki lakosság helyi identitásának megmentéséhez, újbóli kialakításához szükséges a helyi adottságok megismerése és megbecsülése, a helyi értékek megóvása, ezek segítségével a vidéki lakosság társadalmi megújulása.

A társadalmi megújulásnak viszont alapfeltétele a vidéken élők megélhetésének javítása, szegénység leküzdése, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatása, a nők, gyermekek, idősek, fogyatékkal élők esélyegyenlőségének biztosítása.

A helyi fejlesztés egyik fő irányvonala a gazdálkodást támogató helyi szellemi kapacitások, szolgáltatások kiépítése, az élelmiszertermelő és fogyasztó egymásra utaltságának felismertetése, a gazdaközösségek és a helyi társadalom kapcsolatának javítása, valamint az erőforrások értékvédő, takarékos, hosszú távú szempontokat szem előtt tartó gazdálkodásának megvalósítása.

A felsorolt irányvonalak betartásával a LEADER szervezet ösztönzi a helyi társadalom, az érintett helyi közösség, a gazdasági, a civil és szakmai szervezetek részvételét a vidékfejlesztési döntésekben, támogatja a vidéki civil társadalom önszerveződését és fejlődését ezzel érve el a térség környezeti gazdasági és társadalmi fenntarthatóságokhoz kapcsolódó céljait. Ennek érdekében a LEADER projektek értékelésénél általánosan elvárásként fogalmazódott meg a környezet megóvásával kapcsolatos vállalásokat tartalmazó projektek előnyben részesítése. Ezen kívül az intézkedések, ahogy a múltban, jelenleg is tartalmaznak a megújuló energiahasznosító berendezések beszerzésére vonatkozó támogatható tevékenységeket. A Zrínyi Zöldút koncepcióján alapuló fejlesztési ötletek támogatásával újabb aktív- és ökoturisztikai fejlesztések valósulhatnak meg a térségben. A tradicionálisan folytatott helyi termék központú vállalkozásfejlesztési támogatások nemcsak a helyi, hanem megyei, sőt országos fenntarthatósági célok megvalósulását segítik elő.

Mindezek alapján egyértelműen látszik, hogy a Szinergia-térség Fejlesztési Stratégiája hozzájárul az Európai Unió éghajlat- és környezetvédelmi normáinak, prioritásainak megvalósulásához.

4. A 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS megvalósulásának összegző értékelése, következtetések

Kérjük, hogy a jelen fejezetben szerepeltessék a HACS tervezési területét illetően a 2014-2020-as programozási időszakra és az átmeneti időszakra (2021-2022) vonatkozó HFS eredményeit, különös tekintettel a következőkre:

- Eredményes intézkedések: HACS működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.
- Továbbfejlesztendő intézkedések: HACS működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.
- Eredménytelen intézkedések: HACS működési tevékenységek és sikeres HF-ek indoklással.

Az újonnan alakuló HACS-okat arra kérjük, hogy a korábbi tapasztalatok tekintetében mindenképpen vegyék fel a kapcsolatot az IH-val, a tervezési területen korábban illetékes HACS-al és a helyi szereplőkkel.

Általános megállapítások:

Helyi Fejlesztési Stratégiánk 2008-évi kidolgozásakor helyi közösségünk megfogalmazásában stratégiai célként a **„Helyi termékek előállításának és piacra jutásának támogatása, továbbá a helyi együttműködések és innovatív megoldások támogatása. Ezeken kívül a népességmegőrző képesség fejlesztése a társadalmi integráció megerősítése nemcsak gazdasági, hanem mentális téren is”** volt kitérve. Az eltelt 6 év alatt terveinkből sok mindent sikerült megvalósítani, néhány dolgot azonban nem teljes mértékben. A végső hatás vizsgálatok mindenképpen fontos, egy komoly tényezőt szem előtt tartanunk: 2020 évben az egész világot komoly kihívások elé állító COVID pandémia kapcsán gazdasági világválság is elindult, melynek hatásai, a mai napig érezhetőek.

A megnyitott eredeti 7 LEADER felhívásban megpróbáltunk olyan irányokat támogatni, amelyekről egyrészt biztosan tudtuk, hogy működni fognak és lesz rájuk igény, másrészt valóban szüksége is van az itt élőknek az ezekben foglalt fejlesztésekre. Mivel már két fejlesztési időszakot lebonyolítottunk, ezért volt arra vonatkozóan tapasztalatunk, hogy mik azok a támogatások, amik más rendszerekből nem, vagy csak nehezen igényelhetők ezekre a célokra, ez pedig jó alapot adott a valóban hatásos intézkedések összeállítására. Azonban hiába a megszerzett gyakorlat, azért ebben az időszakban is volt mit tanulnunk és korrigálnunk, mert a terveinket részben felülírta a valóság.

LEADER kiírásainkban 4 gazdaságfejlesztési célú vállalkozások és adószámú magánszemélyek, illetve őstermelők részére és 3 szolgáltatásfejlesztési irányultságú volt önkormányzatok, civil szervezetek, és egyházak számára. Ezeket 2021 év közepi végleges bezárásuk után a 2021 év végén kiegészítettük tovább két központi alapú felhívással, amelyek közül 1 szintén gazdaságfejlesztési célú és 1 szolgáltatásfejlesztési irányultságú volt hasonlóan differenciált pályázói körrel, mint saját felhívásaink esetében. Teljes gazdaságfejlesztési célú lekötésünk 2022.11.15 nappal több mint 631 millió Ft lett.

Felhívásaink között található nagyon sikeres, nagy számban leigényeltet és olyant is, amiből a pályázatok kis száma miatt, több alkalommal át kellett csoportosítanunk forrást máshová.

Leginkább sikeres felhívásunk a Mikroállalkozások multiplikátor támogatása című volt, ahova eredetileg 245 millió Ft összeget allokáltunk és 130 db pályázatot terveztünk támogatni. Ehhez képest a 2021 év közepi zárásáig összesen 157 db támogatott kérelem érkezett be rá, több mint 295 millió Ft fejlesztési forrással. Ezzel elmondhatjuk, hogy ez volt a legnépszerűbb felhívásunk az eredetihez képest többszörös túligényléssel.

Egyik ilyen új tapasztalat, hogy a korábban népszerű Önkormányzati Start munkaprogramok kiegészítő támogatására megnyitott felhívásunk nem volt megfelelően leigényelve, nem került be rá a tervezett számú igény. Ennek eredeti 55 millió Ft keretét 2020 évtől folyamatosan át is kellett csoportosítanunk más felhívásokra, végső lekötésünk csak összesen 37 millió Ft lett. Ennek okát több elnökségi ülésen is kerestük és az önkormányzatok részéről azt tudtuk felderíteni, hogy ebben a 2018-tól kezdődő időszakban már nem volt meghatározó irányzat a közfoglalkoztatások gyártó-termékelőállító tematikája, sokkal inkább a zöldfelületek és egyéb településüzemeltetési feladatokat láttak el az önkormányzati start-programokban részt vevő dolgozók. Ezeknek a támogatására pedig az általunk megnyitott felhívás nem adott lehetőséget, így arra jutottunk, hogy ezt a támogatási irányt a továbbiakban már nem fogjuk nevesíteni

Egy másik új tapasztalat az volt, hogy a 2017-től működő rendszerben nem több körben és körönként rövid-gyors intenzitással jöttek be nagyszámban a pályázatok, hanem egy elhúzódó támogatási időszakban több éven keresztül érkeztek be a kérelmeink, csökkentve ezzel a munkacsúcokat. Ez véleményünk szerint egy kedvező módosulása volt a korábbi rendszerhez képest, mivel lehetővé tette a kérelmek kevesebb szakember bevonásával történő feldolgozását. Másrészt azonban ugyanez miatt igény lépett fel arra vonatkozóan, hogy egy támogatást nyert pályázó, aki korán beadta a kérelmét és megkapta a támogatást, aztán hamar meg is valósította-e számolta a projektjét, utána lehetőséget kapjon új kérelem benyújtására is ugyanabban a felhívásban. Ezt kezelendő nekünk is 3 felhívásunkat, erre az ismételt benyújtásra felhívás-módosításokkal alkalmassá kellett tennünk. Ilyent korábban még soha nem kellett csinálnunk.

1.számú táblázat: LEADER pályázatok beérkezése összesen, 2018-2022 (saját forrás)

Felhívás	db szám	építés igény	egyéb igény	összes igény
Helyi termékek előállításának és piacra jutásának támogatása.	105	41 269 384,00	226 328 177,00	267 597 561
Önkormányzatok és szociális szervezetek gazdaságfejlesztő hatású helyitermék előállításának támogatása	22		57 433 239,00	57 433 239
Mikrovállalkozások multiplikátor támogatása.	239		406 572 866,00	406 572 866
A Zrínyi Zöldút és Mária Út megvalósításához kapcsolódó összefogások kialakítása.	4		18 146 223,00	18 146 223
Tematikus rendezvények, közösségfejlesztő akciók támogatása.	68	1,00	61 560 323,00	61 560 324
Helyi identitás-fejlesztés támogatása	50	0,00	36 915 136,00	36 915 136
Generációkon átívelő kezdeményezések támogatása	67	1,00	49 348 907,00	49 348 908
Helyi Fejlesztések támogatása GF	41	37 927 383,00	115 577 183,00	153 504 566
Helyi Fejlesztések támogatása SZF	35	13 341 300,00	69 830 948,00	83 172 248
összesen:	631	92 538 069,00	1 053 122 624,00	1 145 660 693

Mindent figyelembe véve azt gondoljuk, hogy az eltelt 6 év térségünkben mindenképpen aktív pályázati időszak volt, hiszen szervezetünkhöz összesen 631 db támogatási kérelem érkezett be. Ezzel pedig az országosan a második legtöbb pályázatot befogadó LEADER HACS voltunk.

A beérkezett nagyszámú kérelemből azonban meglehetősen sok nem volt megfelelő minőségű, ezért ezek jelentős része elutasításra, vagy visszavonásra került. Továbbá jelentősebb számban voltak ügyfelek, akik kifutottak a két éves megvalósítási határidőből, ezért projektjük vagy

visszavonásra, vagy IH elállásra került. Ezek egy része már összefüggésben van az előbb említett járvány- helyzettel, és ebben leginkább a térségi rendezvény jellegű projektek voltak érintettek, hiszen gyakorlatilag 1,5 évig nem lehetett ezeket megfelelően lebonyolítani. Ebből következően pedig sok rendezvényes projekt került végül visszaadásra. Mindezeket összefoglaló táblázatban mutatjuk be a következőkben:

2.számú táblázat: LEADER pályázatok feldolgozása, 2018-2022 (saját forrás)

Elutasított TK		
elutasított	72	75
Visszavont TK		
Visszavont	54	54
Támogatástól elállt / visszahulló		
Tám.jogosultságtól elállt.	44	44
Támogatott		
Támogatott	458	458
Beérkezett TK		
Összesen	631	631

Most pedig tekintsük át LEADER forrásaink érkezésének és lekötésének helyzetét. A táblázat tartalmazza a 2018-2022 évek közötti Támogató Okiratban lekötött támogatások összesen értékeit, a kiinduló fejlesztési forrás, valamint a plusz fejlesztési források bemutatásával együtt.

3.számú táblázat: LEADER források lekötése összesen, 2018-2022 (saját forrás, e Ft)

Felhívás neve	Lekötés 2018	Lekötés 2019	Lekötés 2020	ÖSSZES Forrás és lekötés 2020-ig	Új források 2021-RE	ÖSSZES forrás és lekötés 2021-ig	Új források 2022-re	VÉGLEGES Forrás és lekötés 2022-ig	%
Helyi termékek előállításának és piacra jutásának támogatása	54	8,55	93,15	155,7	33,08	188,78		188,81	23,06
Önkormányzatok és szociális szervezetek gazdaságfejlesztő hatású helyi termék-előállításának és piacra jutásának támogatása	0	8,55	22,29	30,84	6,80	37,64		37,64	4,60
Mikrovállalkozások multiplikátor támogatása	85,2	70,6	56,65	212,45	82,61	295,06		295,05	36,04
A Zrínyi Zöldút és Mária Út megvalósításához kapcsolódó összefogások kialakítása		5	13,1	18,1	-	18,11		18,10	2,21
Tematikus rendezvények, közösségfejlesztő akciók támogatása	0	5,47	22,54	28,01	21,49	49,50		49,49	6,05
Helyi identitás fejlesztés támogatása	0	15,4	3,46	18,86	9,18	28,04		28,04	3,43
Generációkon átvélő kezdeményezések támogatása	0	4,94	10,91	15,85	17,95	33,8		33,80	4,13
Információs és Kommunikációs Technológiákkal, valamint megújuló energia-hasznosítással ellátott szolgáltató helyszínek létrehozása	0	0	0	0	-	0		0,00	
Helyi fejlesztések támogatása GF	0	0	0	0	-	0	110,00	110,00	13,44
Helyi fejlesztések támogatása SZF	0	0	0	0	-	0	57,67	57,67	7,04
	139,2	118,51	222,1	479,81	171,11	650,93	167,67	818,60	100,00

A LEADER stratégia megvalósítása során fenti táblázatból jól látható, hogy a kiindulási pénzforrásokhoz képest az első évek viszonylag csekély lekötése után, később jelentősebb forrás és lekötésemelkedés valósult meg. Ehhez kellett az is, hogy az új európai fejlesztési ciklus kidolgozásának késlekedése miatt meghosszabbodott az előző időszak amiből fakadóan új LEADER kiírások elindítása helyett két alkalommal kapott plusz fejlesztési pénzeknek köszönhetően - melyek összege 339,48 eFt volt -, a kezdeti 479,81 eFt LEADER keretünk, a program végére 818,60 eFt lekötött támogatásra emelkedett.

Az összesen 4 db Gazdaságfejlesztési intézkedésünkre (Helyi termékek előállításának és piacra jutásának támogatása 23,06 %, az Önkormányzatok és szociális szervezetek gazdaságfejlesztési hatású helyi termék előállításának támogatása 4,6 %, a Mikrovállalkozások multiplikátor támogatása 36,04 %, és a Helyi fejlesztések támogatása (GF) 13,44 %) lekötésre került tehát a teljes keretünk 77,14 %-a, ami tehát gazdaságfejlesztési célra került felhasználásra. Ez teljes keretünk több, mint ¾ része, ami mind a helyi gazdaság erősítését szolgálta.

Sajnos a már korábban is problémaként jelentkező tendencia, hogy a HFS megvalósításának második felében nagyságrendileg 200-300 millió Ft körüli összeg volt a visszaadott fejlesztési pénz, jelenleg is látszik, bár nem ugyanabban a nagyságrendben, hanem 100 milliós nagyságrendben. Ezt elsősorban a COVID járvány hatásának, illetve az utolsó évek inflációs hatásának tulajdonítjuk. Az elmúlt ciklus során volt néhány fontos egyesületi döntés, amely a működési területünkön eredő igényekből következik, és HACS döntési kompetenciájából fakadt. Ezek közül néhány kifejezetten csak a mi térségünkre volt jellemző:

Egyik fontos szervezetünknél már régebb óta nyomonkövethető irányzat az, hogy egyesületünk nem preferálta a nagy támogatási összegeket, vagyis a pályázonként 3 000 000 Ft támogatási összegnél magasabb források kihelyezését. Úgy gondoljuk, hogy mivel térségünkben jellemzően kicsi a vállalkozói méret és nagy a településszám (65 db) ezért kisebb léptékű támogatási összeg is elégséges egy érzékelhető előrelépésre ezeknek az apró vállalkozóknak. Így pedig nem viszi el kevés számú projekt a meglehetősen alacsony fejlesztési keretünket.

Ezzel összefügg, hogy korábban már megpróbáltunk nagyobb összegeket is kihelyezni támogatásként és ennek során előfordult, hogy komolyabb árbevételű külsős cégeknek is megérte pályázatot beadni olyan projektekre amelyek kis munkaerő igényű, de korszerű technológiai fejlesztést valósítottak meg,- így jellemzően nem szoktak jelentős térségi munkavállalót foglalkoztatni,

Folytatódott az a korábban elindult trend is, hogy működési területünk Zselici részén élénk a turisztikai fejlesztések iránti igény, itt már korábban is sok pályázat érkezett be, turisztikai szolgáltatások fejlesztése témakörben.

Ebben a most záruló fejlesztési körben a térségi szálláshely szolgáltatók számára nem írtunk ki direkt beruházás-támogatási lehetőséget. Csupán a vidéken dolgozó civil szervezetek számára elérhető hálózatosodást elősegítő célú felhívást dolgoztunk ki, egy zöldút metodikára alapuló együttműködés elindítására.

Viszont a most kidolgozásra kerülő HFS-ünkben már tervezzük a térségben működő turisztikai szolgáltatók számára is közvetlen támogatás kiírását. Ennek oka az, hogy mivel elindítottuk a Zrínyi zöldút projektünket, amelyben elkezdődött a térségbe érdeklődő turisták bevonása, ezért erőteljesebben szeretnénk felpörgetni a terület vonzerejét. Ennek egyik eszköze pedig a szolgáltatók minőségi fejlesztésének támogatása.

Már 2009 – től kiemelt célja volt egyesületünknek, a térségünkben található helyi termékek, vagyis kézművestermékek és helyi jellegű, vagy előállítású élelmiszerek felkutatása, előállításának támogatása. Ezen keresztül pedig a helyi gazdaság támogatása. Ehhez kapcsolódón megvalósított HFS -ünkben jelentős LEADER forrás (188 millió Ft) került allokálásra és lekötésre e célokra. Jelenlegi 2023-2027-es HFS -ünkbe a helyi termék előállításának támogatása témakörben végzett munkánkat továbbra is szeretnénk fenntartani.

Azt gondoljuk, hogy a helyi gazdaság fejlesztése továbbra is a legfontosabb feladatunk kell hogy maradjon, e nélkül nem tud az itteni közösség olyan körülmények közé kerülni, amellyel képes lenne saját céljait megvalósítani

Területi hatások:

A járásaink településszáma Szigetvár 44 település, Szentlőrinc 21 település arányban van egymással, aminek hányados értéke 67,7: 32,3. Ez az arány jelenleg nem mutat egyezést a járásokból érkező pályázatok számával, és arányával, mivel a Szigetvári járásba a beérkezett pályázatok 342 db, ami 78,62% -ot jelent, míg a Szentlőrinciben ugyanez 93 db, ami pedig 21,37%. Ez az egyensúly, vagyis a járásoknak a forrásokból egyenlő arányban való részesülése szervezetünk esetében megbomlott.

Általánosságban elmondható, hogy egy térség pályázati eredményessége alapvetően a pályázók aktivitásától függ, de ebben azért jelentős szerepe lehet a HACS projektgeneráló munkája hatásosságának is.

Az értékelés folytatása során látszik, hogy Jelenleg vannak önkormányzatok, akiktől nem érkezett be egyetlen pályázat sem. Ezek száma 7 db (Zádor, Pettend, Kacsóta, Okorág, Gyöngyfa, Királyegyháza és Pécsbagota).

Minden falu, amely nem pályázott legalább 1 esetben az időszak alatt, komoly fejtörésre ad okot, és erősíti a gyanút, hogy valami nem működik rendesen esetükben Vagy nem jó a projektgeneráló munkánk, vagy nem elég nekik a nálunk engedélyezett felső összeghatár, talán nem bíznak meg a LEADER pályázati rendszerben, vagy esetleg más ok keresendő a hiányzó pályázatok mögött.

Azonban vizsgálni szükséges a lekötött forrás értékét is, amelyben ez az arány más mást mutat. Számszerűsítve a darabszámokat a lekötött források összegére, néhány további eltérés is látszik. LEADER pályázatok teljes lekötött összegéből - .467 860 073 Ft -nyi került, a Szigetvári járásba-

162 394 250 Ft pedig, a Szentlőrinci járásba. Ez 75 %-os Szigetvári járási lekötést jelent, ami kicsit javít pályázati darabszámokban megnyilvánuló erősebb szigetvári arányhoz képest. Megvizsgálva a településenkénti eloszlások lehetséges magyarázatait ennek oka az lehet, hogy az első időszakban (2018 januártól) alapvetően kísérleti időszaknak terveztünk, és abban az időszakban nem nagyon érkezett be pályázat Szentlőrinci járásból (összesen csak 2). Később ez az arány javult, és egyre több ebből a járásról beadott kérelem érkezett be, de ez már nem tudta kompenzálni a korábbi időszakban elmaradt kérelmeket.

2019 évben pedig elindult a Magyar Falu Program és onnantól kezdve az önkormányzatok jelentős része a felé a rendszer felé mozdult el. Igaz volt ez különösen a Szentlőrinc környéki falvakra, ahonnan ekkortól megint lecsökkent a pályázati aktivitás. Ezek tehát a fenti két okkal magyarázható módon maradtak le pályázó félként tőlünk.

A pályázati időszak alatti feladatokra vonatkozóan elmondható, hogy nehéz feladat a pályázatok ideje alatt folyamatos figyelmet fordítva minden településünkre, menet közben korrigálni egy falu érdektelenségén, ha ott nincs meg a fogadókészség, illetve a megfelelő szakember háttér.

Azonban ez sem okozhatja azt, hogy a ciklus végéig ne mozgósítsuk ezeket a falvakat is, és ne érezzük el azt, hogy legalább minimális mértékben, de felkeltsük pályázati aktivitásukat. Ez a mi felelőségünk, és jelenleg érezzük ennek súlyát, valamint az ezzel járó kihívást.

Pályázói kör:

A most elemzett LEADER pályázati körben összesen 93 db önkormányzati, pontosan ugyanennyi 93 db civil, valamint 256 db gazdasági szervezettől beérkezett, összesen 458 pályázat került támogatásra.

Ebben a pályázati ciklusban legaktívabban a térségi vállalkozások pályáztak, összesen 265 esetben. Most nézzük meg ezeket további bontásban: a vállalkozások közül 99 db társas vállalkozás (Kft, Bt) és 115 db egyéni vállalkozó pályázata mellett 42 db őstermelői kérelem is beérkezett. Ez elsősorban a Helyi termék előállítás felhívásunkban.

Ez az érték természetesen nem abszolút szám, mert egy-egy pályázó többször is adott be hozzánk támogatási kérelmet, így ha a többszöri pályázás hatásától megtisztítjuk az adatokat, akkor a következő számokat kapjuk: Önkormányzat 58 db, Civil szervezet: 48 db, gazdasági szervezet: 159 db.

Az adatok alapján is meggyőző a kép, abban a vonatkozásban, hogy élénk kereslet van olyan támogatási konstrukciókra amelyek kisösszegű, viszonylag szabadon felhasználhatóak, valamint nem túl sok vállalt kötelezettséggel járnak. Ebbe még az is belefér, hogy a legnépszerűbb mikrovállalkozások multiplikátor támogatása című felhívásunkban építési jellegű fejlesztést nem támogattunk esetükben, mert ez a tevékenységfajta ki volt zárva, ebben a felhívásban. Itt csupán eszközbeszerzések és marketingköltségek támogatására volt lehetőség, és erre nagyszemben (295 millió Ft) érkeztek be pályázatok.

Azonban az elmúlt utolsó években elindult inflációs folyamatok kapcsán egy pontban szükséges az eddig gyakorlatunkat módosítani, ez pedig a támogatási összeg maximuma.

Az eddigi gyakorlat alapján 2018-2021 között 2 000 000 Ft volt a mikrovállalkozások által igényelhető felső összeghatár. Ezt pályázóink megszokták, és le tudták olyan eszközökre igényelni, amik a napi munkavégzésükhöz valóban szükségesek voltak. A 2021-es évben azonban olyan mértékben csökkent ennek az összegnek a vásárlóértéke, hogy ha ezen a szinten hagynánk, akkor már nem lenne érdemes pályázni rá, ezért szeretnénk a jelenlegi 2 000 000 Ft helyett 4 000 000 Ft felső összegben megadni, az új stratégia időszak alatt ezt a limitet.

A Helyi termékek előállításának támogatása vonatkozóan elindított támogatási programunk szintén jól teljesített, a maga 188,8 millió Ft lekötött támogatásával és az azon részt vett 67 db nyertes pályázóval.

Itt már korábban is kicsit magasabb felső korlátot adott meg szervezetünk, és ez most is így volt hiszen 3 000 000 Ft volt a maximum igény. Ebben a felhívásunkban már be volt engedve az építés is, amiből az első 1-2 évben még igényeltek is néhány kérelemben. A beérkezett összesen kérelemből 25 db volt helyi élelmiszer előállításához kapcsolható, a többi egyéb kézművestermék előállítását célozta. Itt is volt többszöri pályázónk, aki a korán beadott első fejlesztését hamar elszámolta és még egy új kérelemmel annak minőségi továbbfejlesztését is megcélozta.

Ennek kapcsán is tervezzük az igényelhető összeg emelését, itt szeretnénk 6 millió Ft közelében meghúzni azt a határt.

Végül az utolsó központi alapú Helyi fejlesztések támogatása (GF) című felhívásunkra, amely 2021. legvégétől 2022 február végéig volt igényelhető összesen 41 db kérelem érkezett be mintegy ... Ft fejlesztési igénnyel.

Ha most megnézzük a szolgáltatásfejlesztési témájú civil-önkormányzati pályázó kört, akkor az alábbiakat látjuk:

Települési önkormányzataink, és az itt működő civil szervezetek is aktívan dolgoztak, mivel együtt összesen 186 db támogatott pályázatot adtak be. Ebből 93 db kérelem volt önkormányzat által beadott, és 93 civil szervezettől beérkezett. Ezeknek felhívásonként való szétbontásától eltekintően, azt azonban el kell mondanunk, hogy itt észlelhető egyes önkormányzatok jóval nagyobb aktivitása, míg másoknak teljes hiánya. Ezzel viszont kell foglalkoznunk: a területünkön lévő 65 önkormányzat közül 7 db esetében nem érkezett be egyetlen LEADER kérelem sem, ami sajnos a mi munkánkat is minősíti. Hiába megyünk rendszeresen végig mikrotérségi (jegyzőségi) szinten a településeinkre tájékoztató fórumot tartani, ha számos olyan önkormányzat van, akik ezekre nem jönnek el, és nem is pályáznak hozzánk. Ezen változtatni szeretnénk, mivel a kezelésünkben lévő forrás a teljes működési területünk lakosságára vonatkozik, és az nem jó senkinek, ha a lakosság egy része nem részesül ebből semmilyen formában sem.

Ebben a most zárult tervezési ciklusban komoly konkurenciát jelentett a LEADER rendszerre vonatkozóan a Magyar Falu Program. Ezt a kihívást azonban nekünk kezelniük kell tudnunk, és azon igyekszünk, hogy a következő programozási időszakban minden településünkről érkezzen be legalább 1 LEADER pályázat

Kimeneti eredmények:

A kezelésünkben lezajlott LEADER pályázati rendszer eredménymutatóira vonatkozó teljesülése, a következőket mutatja:

4.számú táblázat.(saját forrás)

Ssz.	Eredménymutató (indikátor) megnevezése (mértékegység)	HACS által vállalt célérték	Teljesülés	
			kedvezményezett által vállalt érték (TO szerint)	ténylegesen megvalósult érték
1.	Létrehozott munkahelyek száma (fő)	3	8,5	5
2.	Érintett lakosság száma	108	1021	785

3.	Piacképes helyi termékek megjelenése	13	65	32
4.	Térségi szereplők közötti gazdasági alapokon működő együttműködésben részt vevők száma	25	78	72
5.	Térségek közötti és nemzetközi együttműködések száma	2	2	2

LEADER HFS-ünkben rögzített eredményindikátorok közül a legfontosabb érték a térségben a projektek kapcsán létrehozott munkahelyek száma (3 fő). Erre nyilvánvaló okból csak a gazdaságfejlesztési célú kiírások esetében lehet számítani, és mivel egyesületünk a korábban már elmondott alacsonyabb támogatási összegek kihelyezésének híve, ezért ezzel kapcsolatban óvatos vállalásokat tettünk. Vagyis csupán 3 fő munkahelyteremtését vállaltuk a teljes keretünk lekötése során. Az eltelt 5 év során azonban ezt a számot jelentősen felülteljesítettük, amit már a beérkezett Támogatási kérelmek ügyintézésé során is láttunk, ott ugyanis a pályázók általi teljes vállalás létszám 8,5 fő volt. Ezek a számok minden esetben a Mikrovállalkozások multiplikátor támogatása című felhívásunkban realizálódtak, hiszen érdemben csak ebben a felhívásban tudtunk ilyen irányú vállalást megcélozni. Ebben a Felhívásban az időszak alatt összesen 182 db beérkezett és támogatott kérelemmel dolgoztunk. Ebből a körből jött be a 8,5 foglalkoztatotti vállalás, ennek megvalósulása pedig a 2022 év végéig lezárt elszámolások után 5 fő foglalkoztatásba vonása lett. Mivel több foglalkoztatási vállalás esetén még nem történt meg a záróelszámolás, ezért azok végső teljesülése még nem zárult le. Jelenleg a még elszámolásra visszalévő projektekre vonatkozó ismereteink szerint a maradék 3,5 fő foglalkoztatásba vonása is meg fog történni. Ez azt jelenti, hogy a szerény indikátórvállalásunkat, már jelen pillanatban is 66%-os mértékben túlléptük, amit a ciklus végső zárásáig majdnem 3 szorosán is meghaladhat pályázóink vállalása.

Érintett lakosság száma célindikátorunk (108 fő) esetében tett HFS szintű vállalásunk is jelentős mértékben túlteljesítésre került, és ezt leginkább a Helyi identitásfejlesztés támogatása és a Generációkon átívelő együttműködések támogatása felhívásunkban megvalósított közösségi eszközbeszerzések, kiadványok, és csoportos kirándulások kapcsán sikerült elérni (1021 fő), sőt jelentősen meghaladni. Azonban itt több, vállalást is tartalmazó nyertes projekt egyáltalán nem kerül megvalósításra, így ezeknek végső összege valószínűleg nem fogja elérni a teljes vállalási adatot, mert jelenleg 785 fő-nél járunk. Ez azonban még mindig többszöröse eredeti vállalásunknak.

Piacképes helyi termékek előállításának kimeneti érték szintén fontos cél egyesületünk számára, mivel munkánk egyik sarkalatos pontja az, hogy minél több termék bővítse és erősítse a térségi portfóliót. Ebből kimeneti indikátorként 13 db-ot vállaltunk stratégiánkban. Az ennek támogatására szolgáló Helyi termékek előállításának és piacra jutásának támogatása című felhívásunkra beérkezett és támogatott 84 db projektben összesen 65 db ilyen új termék előállítását vállalták a kézműves és élelmiszer előállító ügyfelek. Viszont ezeknek a projekteknek egy része szintén nem került megvalósításra, így a vállalás összege is alacsonyabb lett 61 db. Eddig ebből a számból a záróelszámolásokkal összesen 32 db termék realizálódott, ezzel szintén jelentősen meghaladtuk a HFS szinten vállalt értéket.

Következő, Térségi szereplők közötti gazdasági alapokon működő együttműködésben részt vevők száma elnevezésű indikátormutatónkkal (25 db) alapvetően a térségi kézművesek bevonását, és bemutatását céloztuk meg a helyi közösség szervezett rendezvényeihez kapcsolódóan. Tehát az volt a cél, hogy minél több ilyen termék-előállító kerüljön bemutatásra egy-egy helyi rendezvényen, ezzel is erősítve a helyben működő termelők ismertségét. Egyesület szinten kicsit alultervezve összesen 25 ilyen megjelenést vállaltunk, amit nyilvánvalóan a Tematikus rendezvények, közösségfejlesztő akciók felhívásunk esetén lehetett realizálni a pályázóknak, pontszámot érintő vállalásként. A beérkezett Támogatási kérelmek esetében ebből a számból összesen 78 db vállalat került nyilvántartásba vételre. Az eddig elszámolások után 44 db ilyen bevont kézműves megjelenés realizálódott, a megvalósult rendezvényeken. Ennek koordinálásába egyesületünk részt is vett, több rendezvényre mi magunk segítettük megszervezni ilyen árusítók meghívását, és eljutását. Ez helyi termék támogató munkánk egyik alapvető munkája, szinte minden térségünkben megvalósult rendezvény vonatkozásában segítünk a kézművesek és a szervezők egymásra találásában, egy jól bejáratott rendszer alapján. Ennek az indikátornak a teljesülése és túlteljesítése azt eredményezi, hogy több itt dolgozó kézműves komoly bevételek tud elérni ezeken a rendezvényeken, ami növeli életképességét.

Utolsó kimeneti mutatónk egy témájában meglehetősen speciális területet érint, ez a Térségek közötti és nemzetközi együttműködések száma című, és a mi saját HACS kiegészítő munkánk eredményességéről szól, mivel ebben olyan tevékenységeket szerettünk volna vállalni, amiket nemzetközi, illetve a HACS területünkön átnyúló munkánk kapcsán végzünk el. A HFS tervezésekor 2 ilyen tevékenységet vállaltunk, amely közül szerettünk volna 1 nemzetközi témájút is megcsinálni, azonban ez nem járt sikerrel, mert a 2019.03.27 napon a finn RIESKA LEADER RY vel közösen benyújtott „Nemzetközi együttműködés továbbfejlesztése a hagyományosan innovatív termék-előállítás érdekében” című LEADER Nemzetközi Együttműködések pályázatunk nem került támogatásra, így az abban foglalt nemzetközi tevékenységünket nem sikerült megvalósítanunk. Viszont két szomszéd HACS-al is adtunk be közös projektet, a LEADER Térségek közötti együttműködések felhívásra, amit mindkét esetben támogatásra, és megvalósításra került. Így mégis sikerült teljesítenünk az indikátorként vállalt két együttműködés megvalósítását.

5. Külső koherenciák azonosítása

A Leader Program keretein belül tervezett intézkedések lehatárolásának vizsgálata az elsődlegesen a területi lehatárolás alapján és az ágazati programok alapján történik.

Az önkormányzati, állami és közszféra fejlesztéseikhez kapcsolódó támogatási lehetőségek esetében elsődlegesen a **TERÜLET- ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM PLUSZ** (továbbiakban TOP PLUSZ) pályázati lehetőségeit (forrás link: <https://www.palyazat.gov.hu/terlet-s-teleplsfejlesztsti-operativ-program-plusz-top-plusz>) kell figyelembe venni:

- TOP_Plusz-1.1.1-21 - Helyi gazdaságfejlesztés
- TOP_Plusz-1.1.2-21 - A 4 és 5 számjegyű utak fejlesztése
- TOP_Plusz-1.1.3-21 - Helyi és térségi turizmusfejlesztés
- TOP_Plusz-1.2.1-21 - Élhető települések
- TOP_Plusz-1.2.2-21 - Szociális célú városrehabilitáció
- TOP_Plusz-1.2.3-21 - Belterületi utak fejlesztése
- TOP_Plusz-1.3.1-21 - Fenntartható városfejlesztési stratégiák támogatása

- TOP_Plusz-2.1.1-21 - Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése
- TOP_Plusz-2.1.2-21 - Fenntartható energiahatékonyság
- TOP_Plusz-3.1.1-21 - Megyei foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések
- TOP_Plusz-3.1.2-21 - Szociális célú városrehabilitáció (ESZA+)
- TOP_Plusz-3.3.1-21 - Gyermeknevelést támogató humán infrastruktúra fejlesztése
- TOP_Plusz-3.3.2-21 - Helyi egészségügyi és szociális infrastruktúra fejlesztése

A TOP PLUSZ pályázati lehetőségek esetében a Baranya megyei Fejlesztési Konceptió előírásai az irányadók. A TOP PLUSZ elsődlegesen a közsféra szereplői részére, a önkormányzatok és civil szervezetek számára nyújt potenciális lehetőséget elsődlegesen önkormányzati, állami feladatokhoz kapcsolódó fejlesztések megvalósításához. A 2022-2023. évben a rendelkezésre álló TOP PLUSZ források várhatóan teljes mértékben meghirdetésre kerülnek, így a Leader Programtól való lehatárolás biztosított.

GAZDASÁGFEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS OPERATÍV PROGRAM PLUSZ (továbbiakban GINOP PLUSZ) pályázati lehetőségei (forrás link: <https://www.palyazat.gov.hu/gazdasagfejlesztési-es-innovacios-operativ-program-plusz>)

GINOP_PLUSZ-1.2.1-21 A mikro-, kis- és középvállalkozások modern üzleti és termelési kihívásokhoz való alkalmazkodását segítő fejlesztések támogatása

GINOP_PLUSZ-1.2.2-22 Magyar Falu Vállalkozás-újraindítási Program

GINOP_PLUSZ-1.2.3-21 A mikro-, kis- és középvállalkozások modern üzleti és termelési kihívásokhoz való alkalmazkodását segítő fejlesztések támogatása a leghátrányosabb helyzetű régiókban

A GINOP PLUSZ pályázati lehetőségek esetében elsődlegesen a nem mezőgazdasági kkv részére nyújt potenciális lehetőséget az innovációs, technológiafejlesztés, kapacitás bővítése, energetikai, foglalkoztatási fejlesztések megvalósításához.

A GINOP_PLUSZ-1.2.1-21 és GINOP_PLUSZ-1.2.3-21 felhívások esetében a pályázó cégekre vonatkozóan elvárás a minimum 3 fő létszám megléte, 1 teljes lezárt üzleti év megléte, a minimális támogatási összeg 10 mFt, így a felhívásoktól való lehatárolás biztosított lehet.

A GINOP_PLUSZ-1.2.2-22 felhívás esetében a pályázó cégekre vonatkozóan elvárás a minimum 1 fő létszám megléte, 1 teljes lezárt üzleti év megléte, a minimális támogatási összeg 2 mFt, a maximális támogatási összeg 10 mFt, a megvalósítási helyszín székhelyként vagy telephelyként való megléte 6 hónappal a támogatási kérelem benyújtása előtti időtartamra vonatkozóan.

Magyar Falu Program (hazai forrás)

A Magyar Falu Program esetében a vállalkozások támogatása elsődlegesen a 2 000 fő alatti településeken működő üzletek esetében releváns.

„A kistelepusi üzletek működési támogatása” forrás link: <https://bgazrt.hu/megjelent-a-magyar-falu-program-kereteben-a-kistelepusi-uzletek-mukodesi-tamogatasa-cimu-palyazati-kiiras/>

A program a 2000 fő alatti településeken működő helyi kisboltok (napi fogyasztási cikkekhez) fenntartásához, működtetéséhez nyújt támogatást:

- az üzlet helyét biztosító ingatlan bérleti díja;- könyvelői díj, könyvvizsgálói díj (nyilatkozathoz);

- könyvelés díja;- ügyvédi díj (aláírás minta készítéséhez);- áram, víz, fűtés költségei;

- karbantartási költség;- áruszállítás költségei;- posta, telefon, Internet előfizetés, irodaszer, tisztítószer költségek.

Itt az elszámolható költségek alapján a támogatási lehetőség jól lehatárolható a Leader Program támogatási lehetőség elszámolható költségeivel.

A Magyar Falu Program esetében fontos figyelembe venni az 5 000 fő alatti településeken működő civil, egyházi szervezetek és önkormányzatok alábbi támogatási lehetőségeit a 2022. év pályázati lehetőségei alapján:

„Civil közösségi tevékenységek és feltételeinek támogatása” című

Pályázati kiírás kódja: FCA-KP-1-2022			
Pályázati kiírás kategóriája: FCA-KP-1-2022/1	Pályázati kiírás kategóriája: FCA-KP-1-2022/2	Pályázati kiírás kategóriája: FCA-KP-1-2022/3	Pályázati kiírás kategóriája: FCA-KP-1-2022/4
Civil szervezetek ingatlanberuházási, felújítási támogatása	Civil szervezetek gépjárműbeszerzési támogatása	Civil szervezetek eszközbeszerzési támogatása	Civil szervezetek programszervezési támogatása
Az igényelhető támogatási összeg felső határa			
7 000 000 Ft	7 000 000 Ft	2 000 000 Ft	2 000 000 Ft

Egyházi közösségi terek fejlesztése MFP-EKT/2022

Egyházi közösség tulajdonában lévő temetők infrastrukturális fejlesztése MFP-FFT/2022

Önkormányzati temetők infrastrukturális fejlesztése MFP-ÖTIF/2022

Tanya- és falugondnoki buszok beszerzése MFP-TFB/2022

Önkormányzati járdaépítés/felújítás támogatása MFP-BJA/2022

Közösségszervezéshez kapcsolódó eszközbeszerzés és közösségszervező bértámogatása MFP-KEB/2022

Kommunális eszköz beszerzése MFP-KOEB/2022

Óvodai játszóudvar, közterületi játszóterek fejlesztése MFP-OJKJF/2022

Iskolaépület felújítása és iskolai tornaterem, tornaszoba fejlesztése MFP-ITF/2022

MFP 2022 - Szolgálati lakás és orvosi szolgálati lakás felújítása, fejlesztése MFP-SZLOSZL/2022

Út, híd, kerékpárforgalmi létesítmény, vízelvezető rendszer építése/felújítása MFP-UHK/2022

Önkormányzati tulajdonban lévő ingatlanok fejlesztése MFP-ÖTIK/2022

Egyházi közösségszervezéshez kapcsolódó eszközbeszerzés és közösségszervező bértámogatása MFP-FFT/2022

Kisfaludy Program

Az ágazati program keretein belül az elmúlt időszakban panziók létesítéséhez (kiemelt turisztikai övezet) fejlesztése és egyéb szálláshelyek fejlesztéséhez lehetett támogatást igényelni.

A program keretein belül elsődlegesen működő szálláshelyek fejlesztésére lehetett támogatási kérelmet benyújtani eszközbeszerzés és ingatlanfejlesztés célokkal. A következő időszakban nem várható újabb támogatási lehetőség megjelenése.

6. Helyzetfeltárás

6.1 Helyi és helyzeti energiák bemutatása

Ebben az alfejezetben szükséges bemutatni a tervezési terület tényleges adottságait, az akcióterületnek a HFS szempontjából lényeges jellemzőit. Helyzeti energiák alatt a földrajzi fekvésből adódó előnyöket értjük, míg helyi energiáknak a települések fejlődését lokálisan (kizárólag „helyben” elérhető) élénkítő adottságokat nevezünk. (Max. 10 000 karakter, ami hozzávetőlegesen 8 oldal)

Gondoljanak a HFS szempontjából releváns elemekre:

- **Térszerkezeti adottságok:** a nagyváros közelsége, potenciális fejlesztési centrumok, aprófalvak stb.
- **Környezeti adottságok:** természeti erőforrások, táji értékek, termőhelyi- és vízgazdálkodási adottságok, épített környezet értékei, környezeti problémák stb.
- **Kulturális erőforrások:** például hagyományok, kulturális örökség, humán erőforrás, tudás, a lokalitáson túlmutató turisztikai attrakcióvá fejlesztett adottságok.

1. Kulturális erőforrások

A Szinergia Egyesület akcióterületén az előző fejlesztési időszakban (2014-2021) folytatódtak a humán fejlesztések, azonban térségi szinten nem összehangolt formában, hanem településenként esetleg néhány települést magában foglaló konzorciumok keretében. A LEADER program célkitűzéseire illeszkedve most a köznevelési intézményeket érintő fejlesztéseket nem részletezve, elsősorban a kistelepülések közösségei számára szolgáltatást biztosító programokat soroljuk fel: a meglévő közösségi házak mellett immár normatív finanszírozással tovább működnek a Gyerekházak, Mozsgón, Teklafaluban, Dencsházán és Patapoklosiban, újonnan létrejött hasonló szolgáltatásokat nyújtó színterek a „Jó Kis hely” nevű programban létrehozott kezdeményezések, Zádorban, Bánfán és Kisdobszán. Sajnos az utóbbi Jó Kis Hely programok nem kerültek be a normatív finanszírozással működtethető intézmények körébe, így a szolgáltatások fenntartása nagyon bizonytalanná vált. Ezek a házak elsősorban hátrányos helyzetű kisgyermekes családoknak nyújtanak komplex szolgáltatásokat, de ezáltal az egész közösséget bevonják a szülőknél és a nagyszülőknél keresztül.

Új fejlesztési programként jelent meg az akcióterületen a leghátrányosabb 300 kistelepülést megcélzó országos felzárkózást segítő fejlesztési program. Ennek keretében Patapoklosiban,

Zádorban, Somogyhatvanban, Zádorban és várhatóan Dencsházán indulnak komplex fejlesztések a Magyar Máltai Szeretetszolgálat koordinálásában, ezzel talán legalább Zádorban azonos intenzitással folytatódhat a megkezdett munka.

Probléma viszont, hogy még ezekkel az újonnan létrejött és a meglévő közösségi színterekkel együtt is nagyon egyenetlen az akcióterületi szinten a lefedettség kulturális és közművelődési szolgáltatások terén. Van, ahol, az iskola és óvoda mellett közösségi ház, tájház, könyvtár és civil aktivitással megszervezett programok is elérhetők (pl.: Szentlászló, Mozsgó, Nagydobsza, Kétújfalu, Somogyapáti, Bicsérd, Királyegyháza, Bükkösd, általában a mikrotérségi központok) van ahol, bár intézmény hiányos kistelepülés mégis van közösségi színtér, és civil szervezet (pl.: Vásárosbéc, Bánfa, Boldogasszonyfa, Ibafa-Gyűrűfű, Boda, stb,) azonban sajnos sok kistelepülésen nincs meg a stabil infrastrukturális és humán háttér a minimális közösségi élet megszervezéséhez. Ezekon a településeken a megyei könyvtár KSZR rendszerében elérhető programok és eseti pályázatok függvénye a kulturális kínálat minősége és mennyisége. A meglévő színterek és szakmai kapcsolatok azonban egy bár lassan, de bővülő hálózatot alkotnak, ezért a civil szervezetek és az önkormányzatok bevonásával a lefedettség növelése alapvető fontosságú a vidéki lakosság életminőségének javítása szempontjából.

5.számú táblázat: központi fejlesztési programból létrehozott közösségi színterek 2007-2021 között az akcióterületen (saját forrás)

1.	IKSZT	Bicsérd
2.	IKSZT	Cserdi
3.	IKSZT	Ibafa
4.	IKSZT	Kacsóta
5.	IKSZT	Kétújfalu
6.	IKSZT	Nagydobsza
7.	IKSZT	Szigetvár
8.	TSZK	Bükkösd
9.	TSZK	Dencsháza
10.	TSZK	Zók
11.	Biztos Kezdet Gyerekház	Mozsgó
12.	Biztos Kezdet Gyerekház	Dencsháza
13.	Biztos Kezdet Gyerekház	Patapoklosi
14.	Biztos Kezdet Gyerekház	Teklafalu
15.	Jó Kis Hely	Bánfa
16.	Jó Kis hely	Kisdobsza
17.	Jó Kis Hely	Bánfa
18.	Közösségi Ház	Gyöngyösmellék

A fenti listát természetesen kiegészítik az önkormányzatok által kötelező feladatként fenntartandó közösségi színterek is, amelyekkel elvileg minden településnek rendelkeznie kell, az azt működtető szakemberrel együtt. Kistelepülések esetén egy szakember három települést is elláthat. Ennek a feladatnak az ellátására viszont minimális forrással rendelkeznek az önkormányzatok, így a programok bővítése mindenképpen további források bevonását teszi

szükségessé. Jó példa volt erre az előző öt évben a Szigetvári járásban és Szentdénésen futó Gyerekesély projektben megtartott nyári napközis táborok és közösségi programok szervezése, ahol a helyi önkéntesek és önkormányzati infrastruktúrára építve számos gyermekeknek szóló nyári program került lebonyolításra, amelyhez pályázati forrásból csak az anyagköltséget és élelmiszert kellett biztosítani. E mellett tematikus bentlakásos táborok (horgásztábor, sporttábor, természettudományos tábor, zöldség és gyümölcs feldolgozó tábor) is nagy érdeklődésre tartottak számot, amelyekben nagy számban vettek részt hátrányos helyzetű gyermekek is. A kialakult gyakorlat szerint önkormányzati és civil partnerséggel költséghatékony módon lehet megszervezni az akcióterületen belül színvonalas gyermekeknek szóló szünidei programokat, ezzel tehermentesítve a családokat és a szociális helyzetük miatt, más módon nem elérhető élményeket biztosítani a gyermekeknek.

A tervezési területe tekintetében, az egyetlen térségi feladatkörű kulturális intézmény Szentlőrincen van a Szentlőrinci Művelődési Ház és Könyvtár. Az épület szépen felújított. jó adottságú, szabadtéri színpaddal rendelkezik, alkalmas nagyobb rendezvények, konferenciák, képzések megtartására. A vásártér, amely a Szentlőrinci gazdanapoknak biztosít helyszínt, pedig szintén kiváló közösségi tér, akár több ezer fő számára is. Ám ezen kívül több bejárattott megyei és országos jelentőségű gazdasági és kulturális rendezvény is öregbíti a térség jó hírét (Bicsérdi Burgonyafesztivál, Magyarlukafai Vendelnapi Búcsú, Mozsgói Kakasfesztivál, Somogyhársági Parasztolimpia).

6.számú táblázat: Regisztrált nonprofit szervezetek, ezer lakosra jutó száma, 2012 – 2020-ig
(forrás KSH)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Szinergia	8,3	8,4	8,5	8,9	9,2	9,4	9,1	9,1	9,1
Baranya megye	13,9	14,3	14,7	15,2	15,5	15,6	15,5	15,6	15,6
Magyarország	12,2	12,4	12,6	12,9	13	13,2	13,3	13,3	13,3

A fenti táblázat alapján elmondható, hogy a civil aktivitásban szervezeti szinten érdemi változás nem történt, ami teljesen együtt jár a megyei és az országos folyamatokkal is. Bizakodásra adhat okot, hogy a regisztrált civil szervezetek száma annak ellenére sem csökken, hogy a számukra elérhető források köre az elmúlt években érezhetően szűkült. Az önkéntesség erősödése némileg ellensúlyozza a források csökkenését, azonban, mielőbb pótolni szükséges az amortizálódó eszközöket és támogatni kell az újonnan induló kezdeményezéseket is.

A javuló országos adatokkal párhuzamosan, az idősoros tényadatok vizsgálata alapján továbbra is fennáll, az országonál relatíve alacsonyabb mértékű foglalkoztatottság, a magas fiatalok munkanélkülisége, az ingázók magas aránya, valamint az alacsony képzettségűek magas részaránya, a munkanélküli populációban.

A kedvezőtlen irányú demográfiai változás (népességfogyás) alapvetően a magas elvándorlási egyenlegből származtatható, melyhez a természetes fogyás 20 éve folyamatosan fennálló kedvezőtlen hatása is társul. A vándorlási egyenleg évek óta többszöröse az amúgy sem optimizmusra okot adó megyei értéknek (a közösségben különösen kedvezőtlenek voltak a 2018-

as és 2020-as évek: -8,9 és -8,7 ezrelék). Mindezen negatív hatások eredőjeként a közösség lakónépességének létszáma tíz év alatt 2011 és 2021 között mintegy kétezer fővel, 29.575 főről 27.505 főre apadt. A fiatal, képzett és dolgozni akaró lakónépesség elvándorlása a helyben tevékenykedő vállalkozások számára is kedvezőtlen humánerőforrás-ellátottságot eredményez, megerősödési-kitörési lehetőségeiket gyengítve, rontva.

További tartós negatív tendenciaként jelenik meg két elem, a népesség megoszlásában:

1. az állandó népességben belül a 0-14 évesek részaránya ugyan stagnál, de ez együtt jár a 60 éven felüli népesség arányának növekedésével, ami a magas vándorlási veszteséggel együtt sajnos a szegregáció veszélyére figyelmeztet. Ezért is szükséges a térségben fellelhető ifjúság számára a különféle közösségfejlesztő, önszervező és szabadidős programok támogatása a térség jövőjének biztosítása érdekében. (TEIR)
2. a 60 éven felüli népesség folyamatosan emelkedő részaránya is, mely évről-évre nagyobb megterhelést jelent a különféle ellátó rendszerekre (a tendencia szintén hasonló a megyei és az országos trendekhez). Ezzel szemben a nyugdíjasok magas száma erősségként is aktivizálható a helyi identitásfejlesztés és kultúra megőrzés terén a megfelelő eszközök és lehetőségek birtokában.

A közösségen belül, az etnikai kisebbség részaránya szignifikánsan emelkedett, bár már a 2001. évben is jelentősen felülreprezentált volt az országos és a megyei arányokhoz képest is. A jelentős mértékű felülreprezentáltság megmaradt, a részarány egyidejű jelentős megemelkedése mellett (2001.: 4,3 %, 2011.: 7,6 %). NEM TALÁLTAM ADATOT Ám a térség soknemzetiségű jellege egyben hozzá is segítheti, az érintett településkört a nemzetiségi tradíciók, természeti és kulturális értékek megőrzésén keresztül, a gazdasági stabilizálódáshoz is. (TEIR)

Az apró- és törpefalvas településszerkezet, valamint zsáktelepülések magas száma alapján, egyértelműen látszik, hogy a térség lakosságának jelentős része fokozottan veszélyeztetett a társadalmi kirekesztettség és az újratermelő szegénység problémája által. A funkcióhiányos kisvárosi központok, ezeknek a negatívumoknak még tüneti kezelésére sem képesek, a magasabb foglalkoztatási potenciált jelentő városok (Pécs, Kaposvár) pedig, az elégtelen közlekedési infrastruktúra miatt nehezen elérhetőek, a térségi lakosság számára.

Mindezek mellett a térségben jelentős, a sérülékeny csoportokhoz tartozó lakosság mértéke. Ide sorolhatjuk a roma népséget a gettósodott falvakban, vagy a telepszerű lakóterületek lakóit, továbbá, a szegregálódott településeken élőket, időskorúakat és a korral összefüggésben fogyatékkal élőket, GYES/GYED-ről visszatérő, pályakezdő, vagy tartósan munkanélküli nőket, a pályakezdő, szakmával, nyelvismerettel, anyagi és kapcsolati tőkével nem rendelkező, fiatalokat. Az említett csoportok felzárkóztatásának, segítésének céljából szükséges a mélyszegénység és gyermekéhezés elleni tevékenységek elősegítése, illetve a társadalmi, szociológiai és gazdasági lemorzsolódás, szegregáció megállítása érdekében.

- A társadalom állapota:
 - **társadalmi, gazdasági koherencia/homogenitás, közös jellemzők;**

A közigazgatási rendszer átszervezéséből következő változások során nem változott az a tény, miszerint a Szentlőrinci és Szigetvári járásokban 66 település helyezkedik el 899,65 négyzetkilométeren a Nyugat-Mecsek, a Dél-Zselic és az Ormánság kistájak ölelésében. Tagoltságnál fogva a térség domborzati, éghajlati és földrajzi viszonyai sokszínűek.

A Szentlőrinci járásban 21 település található, járási központja Szentlőrinc városa. A Szigetvári járást 45 település alkotja. Itt is csupán egy kisváros található, Szigetvár. Tehát két városról és a körük szerveződő 64 településről beszélhetünk. A kedvezményezett járások besorolásáról 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján a Szentlőrinci Járás a kedvezményezett, míg a Szigetvári Járás a fejlesztendő járások közé tartozik.

Baranya megye és ezen belül a Szigetvári járás a zsáktelepülések számát tekintve országosan is első helyen áll. A Szigetvári járásban a települések 80 %-a 500 fő alatti település, ez 36 települést jelent. A falvak 13 %-ában a lakosság száma a 100 főt sem éri el.

A Szigetvári Járásban 23.890 ember él, közülük 10.287 Szigetváron, a fennmaradó lakosság él a 44 településen. (KSH 2019)

A Szentlőrinci Járásban a lakosság elhelyezkedése ennél kiegyenlítettebb képet mutat. A járás 21 települése közül 3 település lakossága haladja meg az 1000 főt, 4 településen 500-1000 fő közötti a lakosság, a járás 75 %-át apró, törpefalvas településszerkezet jellemzi. A járás településeinek csaknem 20%-a nem éri el a 100 főt.

A Szentlőrinci Járásban összesen 13.868 ember él, melyből Szentlőrincen 6.124 fő a lakosságszám.(KSH 2019)

A térségben a születések száma a folyamatosan csökken. A vándorlási egyenleg utoljára 2001. évben volt pozitív, legutóbbi mélypontját 2014-ben érte el -11,4 ezrelékponttal, azóta kisebb nagyobb hullámzásokkal, de folyamatosan negatív. (TEIR)

7.számú táblázat (forrás: KSH)

A térségben a mai demográfiai jellemzők legfontosabb eleme a két járási székhely meghatározó szerepe. Mivel a jelentős foglalkoztatók Szigetváron vannak a migrációs hatás a kistelepülésekről a járások központi településeire, vagy Pécsre irányul.

A korösszetétel tekintetében feltétlenül meg kell említeni, hogy bár a korábbi évekhez viszonyítva

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Vándorlási egyenleg Szinergia (ezrelék)	-11,9	-5,3	-1,1	-5,9	-11,4	-9,1	-7,1	-4,8	-8,9
Állandó népességben belül a 0-14 évesek aránya (%) Szinergia	15,3	15,1	14,9	14,8	14,8	14,6	14,7	14,8	14,9
Állandó népességben belül a 0-14 évesek aránya (%) Baranya megye	13,8	13,7	13,7	13,7	13,6	13,6	13,6	13,6	13,5
Állandó népességben belül a 0-14 évesek aránya (%) Magyarország	14,3	14,3	14,3	14,3	14,3	14,3	14,4	14,4	14,5

az országos adat romlik, az akcióterületen stagnál az arány, ennek ellenére még mindig 14,9 %-os

a 14 éven aluli lakónépesség aránya, mely a megyei átlagot jóval meghaladja, sőt a régiós, valamint az országos értékeket is túllépi. A 60 éven felüliek aránya ezzel együtt 2000 óta folyamatosan emelkedik, 2019-re elérte a 24,2 %-ot, bár ez az érték még így is elmarad a megyei, vagy országos átlagoktól. A két adatból nyilvánvalóvá válik, hogy ezzel párhuzamosan csökken az aktív korúak aránya, ami a negatív vándorlási egyenlegről is következik. Ez sajnos szegregációra utaló jel, ami a sokgyermekes hátrányos helyzetű családok arányának növekedésére utal. Ugyanakkor a viszonylag fiatalos korszerkezet egyben perspektívát is ad. (TEIR)

Az akcióterületen élők több nemzetiséghez tartoznak, svábok, horvátok, romák jelentős számban élnek több településen.

A közösség területének bizonyos részein rendkívül magas a roma lakosság részaránya, míg tervezési terület szintjén a 2001. évben arányuk a 4,3 %-ot érte el, ez az érték 2013-ra 7,6 %-ra emelkedett. NEM találtam adatot Ez mindkét felmérés időpontjában duplája volt az országos átlagnak, de a megyei értékeket is erősen meghaladta. (TEIR)

A LEADER-térség kohéziója több területen is jelentkezik, egyrészt a két járást a 6-os számú főközlekedési útvonal hasonló mértékben metszi ketté. Míg az ettől északi területeken a térség turisztikai vonzerejét jelentő erdős dombvidékek találhatóak, addig déli irányban a magasabb agrárpotenciállal bíró mezőgazdasági művelésű területek helyezkednek el mindkét járás esetében, mely természeti adottságok megkövetelik a közös fejlesztési koncepciók kialakítását. Túl ezen mindkét járás területén kiemelkedően magas az apró- és törpefalvak, valamint a zsáktelepülések száma. Ez szintén a hasonló fejlesztési irányvonalak alkalmazását vonja maga után.

- A gazdaság helyzete:

Az aktív munkaerő-piaci bázist jelentő 15-64 éves korosztály foglalkoztatottsági aránya térségünkben 2001. óta érdemben nem változott, értékük messze alulreprezentált az országos átlagot jelenleg sem elérő megyei átlagnak (2018.: 41,3 %, 2021.: 46,3 % a közösségre vonatkoztatva, míg az országos és a megyei értékek 2021-ben jócskán 50 % felett voltak már).

A helyi munkaerőpiac elégtelenségét jól jellemzi a naponta ingázni kényszerülő magas aránya is, mely szintén lényegesen rosszabb képet ad a foglalkoztatottság súlyos és tartós gyengeségéről, hiszen a megyei és országos átlaghoz viszonyítva továbbra is közel hatvan százalékos ezen arány, mely az idősoros adatok alapján még romlott is (2011.: 58,1 %, 2021.: 59,4 %).

A munkanélküliségi ráta idősoros alakulása követi a megyei és az országos tendenciát (2011. óta csökkenő értékek), viszont immár 19 éve folyamatosan magasabb - azaz kedvezőtlenebb - értékkel (2001.: 14,4 %, 2021.: 9,9 %). A munkanélküliek körében a tartós munkanélküliekre vonatkozó tendencia az utóbbi években a megyei és az országos trendhez közelített az 50 %-hoz közeli értékkel. Azon háztartások aránya, melyben nincsen foglalkoztatott, valamelyest csökkent az elmúlt években, de még jelenleg is az országos értéknél rosszabb ezen arány a közel 44,5 %-os részarányal. (TEIR)

Szintén az országos és a megyei átlagnál kedvezőtlenebb képet adnak, az alábbi munkaügyi mutatók is:

1. alacsony presztízsűek foglalkoztatási részaránya
2. alacsony képzettségűek (legfeljebb 8 általánost végzetek) köréből kikerült, regisztrált munkanélküliek aránya
3. fiatakorú (25 év alatti) regisztrált munkanélküliek aránya

Mindhárom mutató értéke folyamatosan és tartósan magasabb a megyei és az országos átlag értékénél (különösen kedvezőtlen az alacsony képzettségűek magas részaránya: bő 18 %-kal magasabb, mint a legutóbbi megyei és országos átlag).(TEIR)

A kedvezményezett térségként funkcióhiányos kisvárosában (Szigetvár, Szentlőrinc) sem jobb a helyzet: tartósan magas a munkanélküliség, hosszú évekkal ezelőtt megszűntek a korábbi, jelentős foglalkoztatást biztosító munkahelyek (pl. mezőgazdasági nagyüzemek, cipőipar, konzervipar) és helyettük érdemben nem jöttek tömegével önfoglalkoztató vagy néhány főt alkalmazó mikro-vállalkozások. Ugyan az elmúlt években történtek eredmények két nagy vállalkozás (Királyegyháza – LAFARGE cementgyár: 130 fő, Szigetvár: Iron-Tech Zrt.: 200 fő, Kétújfalu környékén kőolajkutak kialakítása 68 fő), azonban hasonló nagyságú foglalkoztatást biztosító új cégek létrejötte, betelepítése nem folytatódott.

A 2020-ban indult COVID járvány súlyosan érintette a közösség egészségét, hiszen az amúgy is országos átlag alatti bolti kiskereskedelem is elszenvedője volt a kereslet drasztikus visszaesésének. A gazdasági válság nem kímélte az építőipart, és az azt kiszolgáló cementgyártást sem. Viszont érdekes módon a térségi turisztikai ágazat nem szenvedett el jelentős visszaesést, köszönhetően a COVID időszak alatt feltámadt hazai falusi turizmus ágazat által generált keresletnek.

A klaszteresedés az Iron-Tech Zrt. autóipart kiszolgáló divíziójában jelent meg. A közösséget alkotó két tervezés-statisztikai járás településszerkezeti, gazdasági adottságai továbbra is kevés tartós és biztos üzleti lehetőséget, foglalkoztatást kínálnak az itt élőknek, és nem jelentenek vonzerőt a működő tőke jelentős beáramlásának sem.

Az ezer lakosra jutó vállalkozások száma évek óta alatta marad a megyei és az országos átlagnak, annak kb. szűk kétharmada, az emelkedés mértéke nem szignifikáns. A működő társas vállalkozások száma az elmúlt években 5 % alatti mértékben emelkedett, azaz érdemben nem változott (2008.: 455, 2010.: 461, 2011.: 482, 2012.: 477, 2021 486). A társas vállalkozások köre tipikusan mikrovállalkozás (2008.: 419, 2009: 430, 2010: 424 db, 2021:447), 10 főt el nem érő foglalkoztatotti átlagléttszámmal. A működő társas vállalkozások közel húsz százaléka az agráriumban érintett, jól jellemezve a térség egyetlen tradicionális termelő ágazatának súlyát. Az egyéni vállalkozások száma csökkenő tendenciát mutat.(TEIR)

A szegénységet, az aprófalvas településekben az iparüzési adó kivetésének lehetetlen mivoltát, jól jellemzi, hogy az egy főre jutó beszedett helyi iparüzési adó mértéke a kedvezményezetti területen rendre elmarad, a Baranya megyei átlagtól és az országos átlagtól is. Az aggregát idősoros adatokat vizsgálva megállapítható, hogy a különbség az elmúlt években nőtt, azaz a leszakadás erősödött e téren. A közösség számos kistelepülésén, profitorientált vállalkozás hiányában nincs is értelme ilyen adót kivetni, illetve ilyen bevétellel számolni.

Új térségi ipari ágazatként a Kétújfalu térségében talált kőolaj-mezőre alapozva elindított ásványolaj kitermelés jelent meg a 2015 évektől kezdődően. Ez összesen 5 településünket érinti, ami kedvező folyamatokat indított el ezeken a falvakban a megnövekedett iparüzési adóbevételek miatt. Ezen túlmenően pedig a helyi vállalkozók, illetve munkavállalók egy része is megrendeléshez, illetve jövedelemhez tud jutni ezeken keresztül. Ez a jelenség térségünk egyik legszegényebb mikrotérségét érinti, ami jelentős pozitív hatással van az itt élők lehetőségeire, azonban az igazsághoz tartozik az is, hogy a fűrotornyok kiegészítő berendezései (tárolók, fáklyák) szag, fényszennyezést is jelentenek ezekben az aprófalvakban. Ezek pedig a közvetlen és közvetett gazdasági előnyöket pedig bizonyos mértékig zárójelbe teszik, de összességében vizsgálva mégis

mindenképpen előnyösnek ítéljük meg ezeknek a feltárásoknak és bányászati ágazatoknak térségünkbe érkezését.

- **Térségi mezőgazdaság áttekintése**

A térség agro-ökológiai adottságai kedvezőek, de ez elsősorban a 6-os főúttól délre elterülő területekre vonatkozik, amely körülbelül a területünk felét foglalja magában. Az úttól északra fekvő, zömében dombosabb, erdősültebb területek már inkább állattenyésztési, erdészeti, illetve turisztikai céllal hasznosíthatóak.

A rendszerváltozás után mindkét járásban elkezdődött a nagyüzemi földek magánosítása, kisparcellákra bontása. A folyamat a birtokstruktúra elaprózásához vezetett, ami egészen a 2000-es évek elejéig tartott. Ekkortól azonban már elkezdődött a területek újbóli koncentrációja, elindult egy új birtokos réteg felemelkedése. A megművelt területméret az gazdaságosság és a mezőgazdasági művelőeszközök folyamatos modernizálódása (precíziós művelés), és áruk jelentős emelkedése hatására folyamatosan nő. Ez a tendencia az elmúlt 10 évben tovább fokozódott, ami együtt jár azzal is, hogy egyre kevesebb kézben lévő földterületek megműveléséhez egyre kevesebb ember kell. A településeinkre jellemző, hogy a falu határában megművelhető földterület jellemzően 5-10 birtokos kezében összpontosul, akik egyre nagyobb táblaméreteken, szinte kizárólag mezőgazdasági áru-termelést végeznek, nagyüzemei módon. Ez a koncentráció azonban a térségi foglalkoztatásban egyértelműen negatívan ható trend.

Az agrárium szántóföldi nagyüzemre vonatkozó ágazata tehát térségünkben jól működik, mert korszerű erő és munkagéppark mellett egyre több modernizált terménytároló és -szárító kapacitás áll rendelkezésre, és országosan is kiemelkedő termésátlagok jellemzőek felénk.

A másik mezőgazdasági ágazat, vagyis a nagyobb munkaerő igényű kertészeti kultúrákhoz tartozó területen azonban nem áll jól a térség, hiszen kertészeti közép méretű üzem egyedül Szigetvárok található a Szegedi székhelyű Szeszikó Zöldség-, Dísznövénytermelő és Kereskedelmi Kft szigetvári kertészete, amely országosan is értékelhető szintű paradicsom termelő telep. Ezen kívül azonban csupán egy-két kis-közepes méretű gyümölcsös ültetvény található térségünkben, ebből az ágazatból.

Állattenyésztési ágazat volumene szintén jelentős mértékű csökkenést szenvedett el, a 80-as évektől kezdődően. A korábbi nagy állattartó gazdaságok (Szigetvári Állami Gazdaság, Szentlőrinci Állami gazdaság) privatizálása óta folyamatos csökkenést mutatott az itt előállított állati produktumok mennyisége. A térségben korábban még jelentős számban megtalálható szarvasmarha állomány **mára** szinte teljesen eltűnt. Még a korábban nagyszámú fejős, illetve hízómarhát tartó falvakban is csak mutatóban van néhány állat.

A magyar mezőgazdaság egyik régi problémája az alacsony feldolgozottsági fok, ez a tendencia sajnos a rendszerváltás utáni **élelmiszeripari** összeomlást követően, csak nagyon lassan emelkedik. Ez térségünk esetében szintén megtalálható, alapvető probléma, és ezt a helyi kézműves élelmiszerek előállítására csak nagyon kismértékben befolyásolja kedvező irányban. Régóta tudott, hogy a mezőgazdasági alapanyag-előállítás feldolgozásához kapcsolódó élelmiszer feldolgozóipar folyamatos fejlesztése elengedhetetlen lenne. Sajnos ezen a problémán HFS-ünk csak nagyon kismértékben tud segíteni.

Fenti tendenciák egyik látványos eredményeként a kétezres évektől a regisztrált őstermelők száma jelentősen csökkent, több mint négyszáz személy került ki, ebből a körből (2022-es adatok szerint 1902 fő őstermelő van regisztrálva a két járásból, Szigetvár Várost figyelmen kívül hagyva, ahol további kb 480-490 fő őstermelő működik.

- Térségi turizmus áttekintése.

Az elmúlt évek eseményei átrendezték a turizmus kínálati és keresleti oldalát, a 2020-ban kitörő világjárvány során emberek ezrei indultak el, hogy egyedül fedezzék fel a természetet, keresték az eldugott helyeket, ahol biztonságban érezhették magukat. Elmondható tehát, hogy az aktív turizmus felértékelődése zajlott és zajlik a mai napig. A 2022-ben, a szomszédos országban kitört háború következtében komoly energiaválság alakult ki, mely a szolgáltatókat és a fogyasztókat is komoly mértékben sújtja, az infláció pedig jelentős mértékben csökkenti az emberek diszkrécionális jövedelmét.

Mint tudjuk a turizmus multiplikátor hatása pozitívan befolyásolja adott település, vagy térség gazdasági helyzetét, ezzel olyan települések gazdasági versenyképessége is javulhat, amelyek más ágazatban kevésbé sikeresek. A vidéki turizmusfejlesztés kapcsán kiemelendő fontosságú, a térség települései közötti partnerség megteremtése. Alulról szerveződő, helyi erőforrásokon alapuló fenntartható és önfenntartó fejlesztésre van szükség, mely a működési terület településeit egységként kezelve alakítja ki, a turisztikai kínálatot. Ebben a munkában egyesületünk szeretne a 2021-2027 –es tervezési ciklusban is, aktívan közreműködni.

Egy térség turisztikai kínálata, az alábbiakkal jellemezhető: 1.) turisztikai infrastruktúra kiépítettsége, 2.) turisztikai vonzerők állapota, 3.) turisztikai szolgáltatások minősége

1.) A turizmusban alapvető követelmény a megfelelő színvonalú infrastruktúra megléte. Ha egy attrakció csak nehezen közelíthető meg, akkor az nagyon nehezen tud hasznosulni az idegenforgalom számára. Az infrastruktúrát tekintve térségünk kevésbé kiépítettnek mondható. A működési területhez tartozó települések jelentős része nehezen megközelíthető zsáktelepülés, emiatt jelenleg leginkább a személygépjárművel érkező turistákra lehet alapozni, tömegközlekedéssel nehéz a térségünkbe való eljutás. A folyamatosan felértékelődő kerékpáros turizmus aspektusából elmondható, hogy hiányzik a térség kerékpáros infrastruktúrájának gerincvonala. A Kaposvár-Szigetvár kerékpárút megépítésével hiánypótló gerincút vonal jöhet létre a Zselicben, mely lehetőséget ad a zsáktelepülések turisztikai értékeinek hasznosítására és utat nyit az EuroVelo 13 kerékpárút dráva-menti szakasza felé is. A térségi turisztikai szereplők összefogása, az itt fellelhető látnivalók összesítése megkezdődött a Zrínyi Zöldút projekt révén, mely lehetőséget nyújt a fejlesztésre, a közös stratégia megalkotására és az erős turisztikai marketingtevékenységre.

2.) A turisztikai attrakciók állapota vegyes képet mutat. A térség jelentős turisztikai potenciállal rendelkezik, ugyanakkor a kimagasló, országos érdeklődésre is számot tartó attrakciók száma alacsony és a legtöbbjük, a nem a tervezési területünkön lévő Szigetváron található. A térség kistérségeiben az elmúlt időszakban látványos, ám pontszerű turisztikai fejlesztések zajlottak le. A térségben komoly lehetőséget rejt magában az öko- és az aktív turizmus fejlesztése. Az Aktív és Ökoturisztikai Fejlesztési Központ jelenleg érvényes Nemzeti Aktív Turisztikai Stratégiájában, a működési területünk jelentős részét lefedő Zselicet hazánk aktív turisztikai fejlesztési térségei közé sorolta. A terület jövőbeni, még komoly lehetőségeket magukban rejtő turisztikai termékei az aktív turizmussal szorosan összefüggő kulturális turizmus, az örökségturizmus és a vallási turizmus, a gasztró- és borturizmus lehetnek, ám ehhez a turisztikai összefogások koordinálására, a tematikus utak továbbfejlesztésére és programcsomagok kialakítására volna szükség.

3.) A turisztikai szolgáltatások kiépítése folyamatban van és fontos, hogy a jövőben, a vonzerőkön kívül növekvő számú, megfelelő minőségű szolgáltatás álljon a látogatók rendelkezésére.

Turisztikai kínálat jelenlegi helyzete

A térségre jellemző az aprófalvas településszerkezet, emellett nagyrészt hátrányos gazdasági pozíciójú települések tartoznak ide. Azonban a térség különleges természeti, táji és kulturális

adottságokkal rendelkezik, amely turisztikailag hasznosítható. Az egyedi vonzerők komplex turisztikai csomagajánlatokká szervezhetőek. A térség turisztikai fejlesztésében szerepet játszhat, hogy településeinek egy része a Szigetvári „Zrínyi 1566” Turisztikai Egyesület (továbbiakban TDM) működési területéhez tartozik.

Az aktív és a kulturális turizmus egymást jól kiegészítő turisztikai termékek. Szigetvár kulturális és történelmi adottságai, valamint a környék kulturális és aktív turisztikai lehetőségei összekapcsolhatóak, így komplex programkínálatként jelenhetnek meg a piacon.

2021. decemberében a Szigetvári járásban 9 kereskedelmi szálláshely működött (ebből 5 Szigetvár területén). A kereskedelmi szálláshelyek szobakapacitás kihasználtsága a járásban 2021-ben átlagosan 24,5 %, Szigetvár területén némileg magasabb, 32,25%, ami az országos átlaghoz hasonló szám.

A kereskedelmi szálláshelyeken 2021-ben, a Szigetvári járásban összesen 15981 vendégéjszakát töltöttek el a vendégek és átlagosan 2,8 vendégéjszakát tartózkodtak itt (Szigetváron ebből 11284 vendégéjszakát regisztráltak, átlagosan 3,2 éjszaka tartózkodási idővel). A külföldi vendégek tartózkodási ideje átlagosan magasabb volt, mint a belföldieké. A Szentlőrinci járásban nem áll rendelkezésünkre a kereskedelmi szálláshelyek számára és vendégforgalmára vonatkozó részletes adat.

Üzleti célú egyéb (magán) szálláshelyek száma 2021-ben a Szigetvári járásban 51 (Ebből 25 Szigetvár területén), a Szentlőrinci járásban 29. Látványos növekedés Szigetváron és a Szigetvári járásban történt, utóbbiban 88%-kal, Szigetváron 150%-kal nőtt a számuk a 2015-ös évhez képest. A Szentlőrinci járásban 26 %-os növekedés történt ugyanezt az időszakot vizsgálva.

Az üzleti célú egyéb szálláshelyeken mért átlagos tartózkodási idő 2021-ben, a Szigetvári járásban 2,7 éjszaka volt (Szigetváron 2,9 éjszaka) ugyanebben az évben 10410 vendégéjszakát mérhettünk a járásban (ebből 4812 vendégéjszaka Szigetváron realizálódott). A belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje az átlaghoz képest alacsonyabb (Szigetvári járásban 2,4- Szigetváron 2,7 éjszaka), a külföldi vendégek száma ugyan jóval alulmarad a belföldi vendégekéhez képest, azonban jelentősen magasabb az átlagos tartózkodási idejük (Szigetvári járás 5,5- Szigetvár 7,1 éjszaka). A Szentlőrinci járásban 2021-ben az átlagos tartózkodási idő 2,7 éjszaka volt és összesen 8574 vendégéjszakát mérhettünk. A belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje 2,5 éjszaka, a külföldieké itt is jóval magasabb, 8,8 éjszaka volt. A Szentlőrinci járásban annak ellenére, hogy a magán szálláshelyek száma nem nőtt jelentős mértékben, az ide érkezők száma ugrásszerű növekedést mutat a 2015-ös évhez képest (2015-ben az összes, itt realizálódott vendégéjszaka száma 3170 volt). Ez azt mutatja, hogy a Szigetvári mellett a Szentlőrinci járás is komoly turisztikai potenciállal rendelkezik.

Az aktív- és ökoturizmus térségi kiteljesedésének elősegítése érdekében a Szinergia Egyesület elnöksége célul tűzte ki, hogy az egyesület eszközrendszerének segítségével támogatja a tematikus turisztikai útvonalak kialakításához szükséges együttműködések létrejöttét, így pályázati felhívást jelentetett meg „A Zrínyi Zöldút és Mária Út megvalósításához kapcsolódó összefogások kialakítása” címmel.

A felhívásra négy térségi civil szervezet:

- a Mozsgóért Egyesület,
- a Virágóra Alapítvány,
- a Zöld Életmódért Egyesület
- és a Zselicben a Zselicért Egyesület pályázott.

A feladataik közé tartozott a tematikus útvonalak kijelölésén túl a térségi együttműködések, kerekasztalok életre hívása, illetve ezekhez illeszkedő turisztikai programcsomagok összeállítása is.

Az együttműködés egyik legfontosabb eredménye a Zrínyi Zöldút megszületése a Dél-Zselic tájegységben, amely szervesen kapcsolódik a zöldutak országos rendszeréhez, fizikai összeköttetésben áll a Mecsek Zöldúttal. A Szinergia egyesület továbbra is koordinálja a négy

szervezet munkáját, katalizálja a térségi kapcsolatokat, elősegíti a helyi termelők, szállásadók bevonását – a közösségépítést.

A Zrínyi Zöldút projekttel párhuzamosan egy, a térség vallási turizmusát fellendíteni kívánó projekt is elindult, melynek keretén belül meghatározásra és feljelölésre került a Mária Út Mozsgótól-Segesdig tartó szakasza. A Szinergia Egyesület, térségi együttműködésben a Rinya Dráva Szövetséggel, a baranya megyei szakasz munkáit koordinálta. Mozsgótól indulva, Szentlászló, Boldogasszonyfa, Somogyhárság, Magyarlukafa, Vásárosbéc, Somogyapáti, Lad útvonalon haladva fűzte fel és gyűjtötte egy csokorba a térség kulturális, szakrális és természeti értékeit.

Az útvonal feljelölése, bejárása, koordinátáinak felmérése megtörtént. A zarándokok, lelki feltöltődésre vágyók a turbéki Segítő Szűz Templom érintésével, a segesdi Fájdalmas Szűz Kápolnához juthatnak el.

A felmérés mellett elkészült Lebedy János Mária út-Mozsgótól Segesdig című látványos, az utazónak hasznos információkat tartalmazó kiadványa. Területünkön kihelyezésre került 6 db fedett pihenőhely információs táblával, ahol az útvonalról és az ahhoz kapcsolódó turisztikailag is releváns értékekről informálódhat a vándor.

A térség turisztikai helyzetét még egy település, Szentlőrinc befolyásolja. A város Szigetvárral ellentétben agrár jellegű, és a környezetében lévő településeken is ez a hatás érvényesül. A várostól északra fekvő települések azonban jelentős turisztikai vonzerővel rendelkeznek, a kisváros vonzáskörzetében, valamint a városban történelmi, építészeti nevezetességek találhatóak, (pl. Bükkösd, Petrovszky-kastély, Jeszenszky-kastély, Boda templom, Helesfa Nádassy-kastély, Hetvehely Árpád-kori templom, Szentlőrinc barokk Esterházy kastély, Zók bronzkori leletek) bortermő helyei olyan adottságok, amelyeket nem szabad kihasználatlanul hagyni. Jelenleg Szentlőrinc nem kellően hasznosított erőforrása a turizmus. A város, mint vasúti csomópont kiinduló pontja lehet a környék falusi és ökoturisztikai célpontjainak. (Gyűrűfű, Hetvehely, Bükkösd, Kán). A Zrínyi Zöldút projekt révén ebben a térségben is megkezdődött az aktív- és ökoturizmus fellendítése, Bükkösd környéke a térség lovas turisztikai életének központja lehet a közeljövőben.

Turisztikai termékek

A térség vonzerőire alapozva az alábbi turisztikai termékeket lehet megnevezni, melyek önmagukban is turistavonzó erővel rendelkeznek, azonban komplex csomagként kezelve hatásuk megsokszorozódhat.

Kulturális turizmus

A vidéki turizmus egyik fő vonzereje a megőrzött hagyományokban rejlik, a térségbeli falvak pedig jelentős mértékben megőrizték tárgyi és szellemi kultúrájukat, mindemellett egyedi tájértékekkel is rendelkeznek. A hagyományok fellelhetőek a térségben található nagyszámú műemléki épületben, a gazdálkodás tárgyi emlékeiben, a kézműves termékekben. Az erre alapozható, kézműves tevékenységek bemutatását célzó látogatás olyan egyedülálló attrakciót nyújthat a látogatóknak, mely során a tapasztalatszerzés élményével gazdagodik. A Zrínyi kultusz jelentősége határon átnyúló együttműködésekben is megnyilvánul. Jövőbeni cél a Zrínyi-emlékezetnek az emberiség szellemi kulturális örökségévé történő kinyilvánítása.

Aktív turizmus

A Zrínyi Zöldút projekttel megindult a térség aktív turisztikai életének fejlesztése, azonban még bőven van tennivaló ezen a területen. A Dél-Zselic térségében, Somogy- és Baranya megye határáig felmértük a gyalogos, kerékpáros és lovas túralehetőségeket. A gyalogos útvonalak jelentős része a térségi Mária út nyomvonalát követi. A lovas turizmusnál egyértelműen látszik, hogy 2 település, Vásárosbéc és Bükkösd köré szerveződnek ezek az útvonalak, hiszen ezeken a településeken van komoly hagyománya a lovaglásnak, itt állnak rendelkezésre a szükséges

infrastruktúrák és itt tevékenykednek azok a szervezetek, melyek a lovas élet mozgatórugói a térségben. Mindez, a 2015-ben térségek közötti LEADER projektből, a Magyar Lovas Turisztikai Szövetséggel közösen túraútvonalak továbbfejlesztésének is tekinthető.

A túraútvonalak felmérése ugyan megtörtént, de nincsenek feljelölve. Az útvonalak felülvizsgálata és feljelölése, szakmai szervezetekkel együttműködve, amiatt is égető fontosságú, mert a Zselic túraútvonal hálózatát tekintve, a dél-nyugati részen alig találunk feljelölt túraútvonalakat, ezáltal a térség gazdag természeti értékei, a Dél-Zselic kiemelkedő szépségű részei nem tudnak megfelelő módon hasznosulni a turizmus számára.

A felsoroltakon kívül a térségi vadászturizmushoz és horgászturizmushoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése is folyik.

Komoly szándék van a térségben kerékpáros túra lehetőségeinek fejlesztésére, viszont ennek alapfeltétele az lenne, ha a már régóta tervezett, de eddig még meg nem épült térségi kerékpáros gerincútvonal Kaposvár és Szigetvár közti szakasza megvalósulna. Ennek megtörténte után több tematikus túraútvonal kialakítására is lehetőség lesz. Erre a gerincútvonalra körtúrák fűzhetők fel, melynek segítségével az elnéptelenedő aprófalvak, zsáktelepülések is be tudnak csatlakozni a kerékpáros turizmus vérkeringésébe. A térség alacsony forgalmú közúthálózata, aszfaltozott erdei útjai remekül alkalmasak a kerékpározásra, itt szükség esetén elegendő az útburkolati jelek alkalmazása. A témával kapcsolatosan szervezetünk folyamatos együttműködésben van az Aktív és Ökoturisztikai Fejlesztési Központtal (továbbá AÖFK), a Magyar Kerékpáros Turisztikai Szövetséggel (továbbá Maketusz) illetve a térségi TDM szervezettel is, hogy a fejlesztési lehetőségeket és forrásokat megtaláljuk.

Ökoturizmus

A Zselic változatos tájképe, kiemelkedő természeti értékei, eddig kiaknázatlan lehetőségei komoly potenciállal rendelkeznek az ökoturizmus fejlesztésére. A turisták által eddig kevésbé látogatott helyszínek, az érintetlen természeti környezet egyre nagyobb jelentőséggel bírnak. A jelenlegi trendek, részben az elmúlt időszak eseményei (covid járvány, háborús események) miatt, azt mutatják, hogy az ökoturizmus, a természet értékeinek a megismerése, a természetben végezhető tevékenységek iránti vágy folyamatosan növekszik. Egyértelműen az aktív- és ökoturizmus felértékelődése zajlik. A természeti értékek ugyan komoly vonzerőt jelentenek, de a szükséges infrastruktúra és a megfelelő kommunikáció nélkül nem képeznek megfelelő turisztikai terméket. A vidékfejlesztésnek fontos eszköze lehet az ökoturizmus fejlesztése a hátrányos helyzetű területeken. Ezek a természeti értékek pont a miatt maradtak **fennt**, mert hátrányos gazdasági helyzetű vidékeken találhatóak, így nem estek áldozatul az iparosodásnak és az intenzív mezőgazdasági tevékenységnek.

Az ökoturizmus motivációja, a tudatos megismerés. Az egyéni programok helyett kiscsoportos túrák a legalkalmasabbak a megismerésre, ennek módja lehet például arborétumi séta, vagy botanikai túra. A Dél-Dunántúlon 2010 őszétől az arra alkalmas adottságokkal rendelkező falusi vendégfogadók úgynevezett „Ökoportán” fogadhatják vendégeiket. A Nyugat-Mecseki Tájvédelmi Körzet több LEADER térségi településén, mint Hetvehely- Boda- Bükkösd Gyűrűfű, minősített fogadók várják az ide látogató ökoturistákat.

Gasztró és borturizmus

A térség gasztronómiai kínálata sokoldalú, amely az eltérő tájegységeknek és hagyományokból fakadó kulturális jellemzőknek is köszönhető. A működési területen számos helyi termelő készít, élelmiszert. A helyi jellegű élelmiszerek sajátossága, hogy helyben megtermelt alapanyagokból, helyi receptek alapján készülnek. A különféle tejtermékeken, sajtokon vagy méhészeti termékeken kívül pékáruk és húskészítmények is találhatóak itt. A térség egy része a Pécsi Borvidékhez tartozik, ahol az elmúlt időszakban látványos fejlesztések történtek, ezzel színesítve a térség turisztikai kínálatát.

A térségi vendéglátó egységek a forgalmasabb helyeken koncentrálnak, emiatt bizonyos területeken teljesen hiányzik a gasztronómiai kínálat. Célunk, hogy a Dél-Zselic túraútvonalai

mentén is létesüljenek olyan vendéglátó egységek, melyek ki tudják szolgálni az érkező látogatókat, ennek megvalósítására falusi vendégasztalok létrehozása a legalkalmasabb.

Falusi turizmus

A térség térszerkezetét figyelembe véve legmeghatározóbb turisztikai termékként említhető, a falusi turizmus. A térség falvainak jelentős része alkalmas arra, hogy turisztikailag hasznosíthatóvá tegyék értékeiket.

Vallás turizmus

A vallásturizmus, mint turisztikai termék napjainkban egyre nagyobb figyelmet kap. A Turisztikai Világszervezet (WTO) felmérése szerint 20-30 % a vallási turizmus részesedése, a teljes turizmust alapul véve. Hazánkban ez csupán 7-8 %, ami arra enged következtetni, hogy igény van az ilyen jellegű termékekre, hazánkban azonban kevésbé vannak kihasználva az ide kapcsolható lehetőségek. Térségünk lehetőségei közé tartozik, hogy több települést érintően csatlakozzon a most kialakítás alatt lévő Közép-Európán átívelő zarándok- és turista útvonal „Mária Út”, déli szakaszához. A települések csatlakozása olyan vallásturisztikai fejlesztéseket generálhat, amelyek biztosítják a zarándok útvonal színvonalas kialakítását, ezáltal a zarándok turizmus fellendülését, valamint a helyi közösségek erősödését.

A Mária út Mozsgótól Segesdig tartó szakaszának felmérése, feljelölése megtörtént térségi együttműködésben. Területünkön 6 db fedett pihenőhely került kihelyezésre információs táblákkal.

6.2 SWOT analízis

Erősségek	Gyengeségek:
Természetföldrajz	
<ul style="list-style-type: none"> Vonzó természeti környezet mindkét járás északi területein, jelentős kiterjedésű erdőterületek és vizes élőhelyek, gazdag biológiai sokszínűség. Jelentős mennyiségű és kiterjedésű tó található a térségben. Távlatilag is elégséges, védendő vízkészlet áll rendelkezésre. Megújuló energiaforrások tekintetében kedvező hidrogeológiai és geotermikus adottságok. A Szigetvári Járás északi része földrajzilag és történelmileg is kötődik Somogy megye dél-keleti, zselici térségéhez 	<ul style="list-style-type: none"> A természeti környezet turisztikai szempontú kihasználtsága nem megfelelő. Szennyvízkezelés csekély mértékű, a települések nagy részén nem áll rendelkezésre csatornahálózat. A talajvízkészletek enyhén szennyezettek, a távlatilag elégséges vízkészletek csak tisztítás után használhatóak.
Infrastruktúra	
<ul style="list-style-type: none"> Szentlőrinci vasúti csomópont. 6-os számú főközlekedési útvonal kettészeli a térséget. 	<ul style="list-style-type: none"> Rossz minőségű és hiányos úthálózat. Romló színvonalú tömegközlekedés.

<ul style="list-style-type: none"> • A 67-es Szigetvárt-Kaposvárral összekötő út, a Zselic-tájegység gerincét adja 	<ul style="list-style-type: none"> • Internet elérhetőség részleges hiánya. • Hiányos mobiltelefon lefedettség.
Gazdaság	
<ul style="list-style-type: none"> • Magas agrárpotenciállal rendelkező területek mindkét járás déli területein. • Jelentős erdőterületek és erdőművelés hagyománya mindkét járás északi részén. • Az agrárágazat tradíciói erősek, képzett agrárszakemberek élnek a térségben. • Fogadókészség helyi termékek előállítására és piacra juttatására. • Jelentős ipari beruházások a térségben (Szigetvár, Királyegyháza). • Feltárt, és hasznosításba vont kőolajvagyon, Kétújfalú térségében. • Hagyományos vadgazdálkodási és vadászturisztikai múlt. • Bejárattott helyi és országos jelentőségű gazdasági és kulturális rendezvények. 	<ul style="list-style-type: none"> • A térség gazdasági teljesítőképessége az országos átlagtól jelentős mértékben elmarad. • Térség tőkevonzó képessége gyenge. • Alacsony a mezőgazdasági kisgazdaságok eltartó képessége. • A térség agrárpotenciáljához viszonyítva a mezőgazdasági termékek feldolgozóipara elégtelen. • Turisztikai szálláshelyek, szolgáltatások száma és kihasználtsága a fejlesztések ellenére is alacsony a térség turisztikai vonzerejéhez képest. • Tematikus túraútvonalak hiánya. • A térségi rendezvények között nincs számottevő együttműködés.
Társadalom, demográfia	
<ul style="list-style-type: none"> • Országos szinten is magas pályázati aktivitás. • Aktív korú lakosság aránya 67,41 %, magasabb az országos átlagnál. • Horvátország közelsége, határ menti, együttműködések lehetősége. • Kulturális sokszínűség, kulturális hagyományok. 	<ul style="list-style-type: none"> • Elöregedő népesség, alacsony születésszám. • Apró- és törpefalvas, szétaprózott településhálózat. • Magas a zsáktelepülések száma. • Előnytelen munkaerő piaci mutatók, magas a tartós munkanélküliek aránya. • Munkalehetőségek hiánya. • Térségi együttműködés fejletlensége. • Civil szféra alacsony érdekérvényesítő képessége.
Lehetőségek:	Veszélyek:
Természetföldrajz	

<ul style="list-style-type: none"> • Természeti sokszínűség, védett természeti területek. • Védett természeti értékek. Vizes élőhelyek nagy száma. 	<ul style="list-style-type: none"> • A biodiverzitás leépülése, természeti területek kiterjedésének csökkenése. • A felszíni és mélyebben fekvő vízrétegek, ivóvízbázisok további szennyeződése.
Infrastruktúra	
<ul style="list-style-type: none"> • Természeti környezettel rendelkező zsáktelepülések magas száma. • Térségen belüli jelentős földúthálózati kapcsolatok. • A térséget jelentős forgalmú közút és vasútvonal érinti. • A Kaposvár-Szigetvár kerékpárút elkészülte reális közelségbe került. 	<ul style="list-style-type: none"> • Közlekedési infrastruktúra fejlesztés elhúzódása, behozhatatlan lemaradást okozhat. • A bekötő utak állapota romlik, több kistelepülés tömegközlekedési összeköttetése megszűnik. • Önkormányzati fejlesztések ellehetetlenülése.
Gazdaság	
<ul style="list-style-type: none"> • Helyi termékek viszonylag magas száma, helyi termék-előállítók magas aktivitása. • Tájfenntartó, élőlétszám-igényes gazdálkodás megjelenése, tradicionális mezőgazdasági tevékenységek. • A térség rendelkezik zöldség és gyümölcsstermesztési hagyományokkal. • Megújuló energiaforrások alkalmazására vonatkozó nyitottság. • Tematikus túraútvonalak, szolgáltatáscsomagok kialakításának lehetősége. • Meglévő, de ki nem használt turisztikai vonzerők, turisztikai potenciál. • Meglévő szálláshelyek, falusi vendéglátók, ökoturisztikai attrakciók. 	<ul style="list-style-type: none"> • A meglévő ipari létesítmények a jövőben is szennyeznek. • A tőkebefektetések továbbra is elkerülnek a térséget. • Csökken a vállalkozói kedv a kedvezőtlen gazdasági folyamatok hatására. • Nem méretgazdaságos birtokszerkezet fennmarad, a monokultúrás termelés túlsúlya erősödik. • Az ágazat további jövedelmezőségének romlása. Egyre kevesebb foglalkoztatás az ágazatban.
Társadalom, demográfia	
<ul style="list-style-type: none"> • Helyben élők igénye a helyi összetartó erő kialakítására. • Meglévő határon átnyúló együttműködések. • Térségi hagyományok jelenléte. • Meglévő és részben együttműködő vállalkozások. 	<ul style="list-style-type: none"> • A kritikus helyzetű csoportok (mélyszegénységben élők, tartósan munkanélküliek) társadalmilag periférikus helyzete rögzül. • Fiatalok elvándorlása, falvak elnéptelenedése.

<ul style="list-style-type: none"> Foglalkoztatottságot növelő képzésekhez szándék és helyszínek rendelkezésre állnak. 	
---	--

A SWOT-analízis megállapításait elemezve és összegezve, a következő stratégiai irányvonalak kerületek meghatározásra:

Térségi termékek előállításán és feldolgozásán alapuló gazdaságfejlesztési tevékenységek.

Turisztikai, ezen keresztül a gazdasági potenciál erősítése a szereplők közötti együttműködések kialakításával.

Térségi és helyi közösségfejlesztés, nemzeti és nemzetiségi identitástudat fejlesztése.

Társadalmi, szociológiai és gazdasági lemorzsolódás, szegregáció megállítása, lassítása.

Térségek közötti és határon átnyúló gazdasági kapcsolatok erősítése.

7. A stratégia beavatkozási logikája

7.1 A stratégia jövőképe

A megvalósított HFS segítségével az elmúlt évek negatív behatásainak ellenére is a térség vonzerejének, megtartóképességének növekedését szeretnénk elősegíteni. Célunk az erősödő helyi gazdaság elősegítése, mely **életképes vidéki vállalkozások, termelők és termék-előállítók tevékenységének következtében fejlődik**, a vonzó vidéki környezet, az élhető kistelepülések fenntartásának támogatása a helyi lakosság és nonprofit szervezetek érték- és érdekrendszer mentén és az **együttműködő és együtt gondolkodó-gondoskodó, tudatos kisközösségek fejlesztése** a társadalmi egyenlőtlenségek mérséklődése és fiatalok tudatossági szintjének emelése, helyben martadási affinitása alapján.

7.2 A stratégia célhierarchiája

Az akciócsoport elmúlt programozási időszakok alatt végzett tevékenysége során térségi kitörési pontként azonosította, a helyi termékek előállításának és piacra juttatásának lehetőségét, ám ezen kívül nagyon fontos feladat a természeti környezet lehetőségein alapuló helyi együttműködések és innovatív megoldások támogatása. A térséget érintő legfontosabb mérőszám a lakosságszám. A népességmegőrző képesség fejlesztése, a társadalmi integráció megerősítése nemcsak gazdasági, hanem mentális téren is elengedhetetlen. Éppen ezért kerültek az alább felsoroltak megfogalmazásra.

A legfontosabb célok:

- helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése;
- helyi összefogásra épülő, a természeti és egyéb értékeket, adottságokat, hagyományokat és egyedi termékeket bemutató komplex, fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok kidolgozása, megvalósítása;
- a fiatalok helyben tartásának támogatása, letelepedésük segítése, az elvándorlás megelőzése, nemzetiségi csoportok aktivitásának növelése, generációk közötti kapcsolatok megerősítése;

A SWOT-analízis alapján beazonosított legfontosabb célok a helyi termék előállításán és piacra juttatásán, a térségi szereplők közötti együttműködések a helyi identitás megőrzésén túl a társadalmi, szociológiai és gazdasági lemorzsolódás csökkentését és a térségek közötti és határokon átívelő gazdasági, kulturális és idegenforgalmi kapcsolatok kialakítását célozzák. A fejlesztéspolitikai keretrendszer sajátosságaiból kiindulva be kell látnunk, hogy a LEADER intézkedések önmagukban nem képesek a térség problémáit orvosolni, így valamennyi cél elérése érdekében fel kell használni a VP, valamint az ágazati operatív programok nyújtotta támogatásokat.

Helyi termékek és turisztikai szolgáltatások fejlesztése

A térségben található számos helyi termék előállító, és a helyi alapanyagokban fellelhető erőforrások hozzájárulhatnak a térségi gazdaság működéséhez, mivel a helyi termék előállítás nemcsak direkt, hanem indirekt gazdasági fejlődést is generálhat a térségi turizmus fellendülése által.

Helyi összefogásra épülő, a természeti és egyéb értékeket, adottságokat, hagyományokat és egyedi termékeket bemutató komplex, fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok kidolgozása, megvalósítása

A térségben számos turisztikai és egyéb szolgáltatás működik, melyek tevékenységüket egyedül folytatják. Tevékenységük rendszerbefoglalása jelentős vendégforgalom növekedést generálna a térségben. A térségi szereplők közötti együttműködések, tematikus turisztikai útvonalak, szolgáltatáscsomagok kialakításának támogatása, hálózatosodások kialakulásának elősegítése fontos feladat főként a Szinergia-térség északi, magas turisztikai potenciállal rendelkező területei esetében.

A fiatalok helyben tartásának támogatása, letelepedésük segítése, az elvándorlás megelőzése, nemzetiségi csoportok aktivitásának növelése, generációk közötti kapcsolatok megerősítése

A térség nemzetiségek tekintetében meglehetősen sokszínű, a nemzetiségi csoportokra, az ifjúsági és nyugdíjas kezdeményezésekre alapozott közösségfejlesztés nemcsak kulturális, hanem gazdasági téren is fejlődési lehetőséget biztosíthatna. A helyzetelemzés alapján egyértelműen látszik, hogy az apró- és törpefalvas, sőt zsáktelepülési jellegből és a fejlesztendő járási adottságokból adódó szegregációs és elszegényedési folyamatok lassítására, megállítására és esetleges visszafordítására van szükség a térségi lakosság életminőségének javítása, a fiatalok helyben tartása céljából.

7.3 Az indikátorok megadása

Indikátor neve	Indikátor leírása	Indikátor mértékegysége
-----------------------	--------------------------	--------------------------------

Létrehozott munkahelyek száma	A fejlesztés eredményeképpen újonnan felvételre kerülő munkavállalókkal nő a kedvezményezettek által foglalkoztatottak létszáma	felvett fő száma
Megvalósult rendezvények száma	A projekt keretében megvalósuló rendezvények száma	db
Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	Fejlesztéssel érintett vállalkozások száma	db
Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	Fejlesztéssel érintett önkormányzatok száma	db
Fejlesztéssel érintett civil szervezetek száma	Fejlesztéssel érintett szervezetek száma	db

8. Cselekvési terv

Ez a fejezet tartalmazza az intézkedések leírását, a leendő HF-ek legfontosabb paramétereit, egységes szempontok szerint. Kérjük, hogy minden pontot töltsenek ki és ügyeljenek arra, hogy a HFS keretében meghirdetésre kerülő HF-eknek mindezt ebben a formában kell majd tartalmazniuk.

A Helyi Akciócsoport eddigi működése során, kiemelt figyelmet fordított, a helyi szükségletek felmérésére, a helyi igények feltérképezésére, e célkitűzések megvalósulását alátámasztja a számos projektgyűjtő adatlap, valamint a kiemelkedően sok mikrotérségi fórumon tapasztalható, lakossági aktivitás. Az itt elhangzott igények és információk jelennek meg, a SWOT – analízisben. Ezek szerint a térség önmaga is tenni kíván sorsának javítása érdekében. A szervezet a szükségletek felmérése során a kiemelt figyelmet fordított arra, hogy az igények között mindhárom szféra elvárásai reprezentatívan megjelenjenek.

A térségi kutatások során az alábbi fő szükségletek felismerése történt meg:

- *Térségi termékek feldolgozottság fokának, piacra juttatásának javítása (SWOT-analízis: Erősségek, Gazdaság, Helyi termékek viszonylag magas száma, helyi termék-előállítók magas aktivitása; A térség rendelkezik zöldség és gyümölcsstermesztési hagyományokkal; Erősségek, Gazdaság, Fogadókészség helyi termékek előállítására és piacra juttatására).*

A térségben fellelhető agrárpotenciál következtében több térségi vállalkozás, önkormányzat, szociális szövetkezet, valamint magánszemély folytat mezőgazdasági termelő tevékenységet. A termékek feldolgozottsági fokának javítása lehetőséget biztosít az áruk piacra juttatására, valamint az ebből származó bevételek növelésére, végső soron a térségi foglalkoztatottsági helyzet javítására. A feldolgozott termékek piacra juttatásának elősegítése további termelése és feldolgozási potenciált generál a településeken, megteremtve ezzel az esetleges együttműködési lehetőségek alapjait a közös árutermelés és forgalmazás kritikus tömegének eléréséhez.

- *Térségi szereplők közötti együttműködések kialakítása, tematikus útvonalak létrehozásával (SWOT-analízis:, Erősségek, Gazdaság, Tematikus túraútvonalak, szolgáltatáscsomagok kialakításának lehetősége; Meglévő, de ki nem használt turisztikai*

vonzerők, turisztikai potenciál, Meglévő szálláshelyek, falusi vendéglátók, ökoturisztikai attrakciók).

A LEADER-térség északi részén egy közúti hálózattal nem ellátott, ám turisztikai szempontból frekvenciált terület található a zselici dombok erdőségei között. A területen számos kis turisztikai szolgáltató működik, melyeknek közös útvonalra fűzése lehetőséget biztosítana jelentősebb vendégszám térségbe vonzására és helyben tartására.

- *Helyi, nemzeti és nemzetiségi identitástudat fejlesztése, helyi természeti és mezőgazdasági értékek fenntarthatóságának, bemutathatóságának fejlesztése (SWOT-analízis: Erősségek, Társadalom, demográfia, Kulturális sokszínűség, kulturális hagyományok; Erősségek, Természetföldrajz, Vonzó természeti környezet mindkét járás északi területein, jelentős kiterjedésű erdőterületek és vizes élőhelyek, gazdag biológiai sokszínűség).*

A 2014-2020-as programozási időszak alatt a térség lakosságszáma, az országos trendeknek megfelelően, de sajnálatos módon csökkenő tendenciát mutatott. A térségi lakosság megtartása alapvető szempont egyrészt, mint monitoring mutató, másrészt, mint a helyi értékteremtés és gazdaságfejlesztés első számú erőforrása. A térség képességmegtartó népességének megerősítése, megőrzése a helyi identitás fejlesztésének eszközével tűnik lehetségesnek.

- *Innovációs eszközök a társadalmi, szociológiai és gazdasági lemorzsolódás, szegregáció megállítása érdekében (SWOT-analízis: Gyengeségek, Társadalom, demográfia, Előnytelen munkaerő piaci mutatók, magas a tartós munkanélküliek aránya; Munkalehetőségek hiánya).*

A rurális térségeket sújtó kedvezőtlen társadalmi tendenciák az apró- és törpefalvas térségben a zsáktelepülések magas száma miatt és az elégtelen infrastrukturális háttér miatt fokozottan jelentkeznek. A negatív folyamatok csökkentése érdekében elengedhetetlen az előállt helyzet kezelése, melyet főként közösségi összefogáson alapuló humán erőforrás-fejlesztés eszközével érhetünk el.

- *Térségek közötti és határon átnyúló gazdasági kapcsolatok erősítése (SWOT-analízis: Erősségek, Társadalom, demográfia, Horvátország közelsége, határ menti, együttműködések lehetősége).*

A térség bizonyos települései nagy hagyományokkal rendelkeznek a határon átnyúló gazdasági és társadalmi együttműködések terén. Az akciócsoport jelentős energiákat fordított az elmúlt évek során a térségek közötti együttműködések kialakítására, melyek pozitív hatása részben már jelentkezik a térségben. A hasonló együttműködési formák felkarolása segítséget nyújthat a térségben élők megélhetése számára.

8.1 Az intézkedések leírása

A HACS-ok által kizárólagosan elvégzendő feladatok (a 2021/1060 (EU) rendelet 33. (3) szerint) a következők: „pályázati felhívások előkészítése és közzététele”.

Kérjük, hogy 3 (+1) fő típusú intézkedést fogalmazzanak meg:

- rendezvény típusú, táborok, ún. soft intézkedések,
- mikrovállalkozásoknak szóló fejlesztések, beleértve az őstermelőket is,

Az egyes intézkedéseket az alábbi szerkezetben kérjük bemutatni:

1. Helyi termékek előállításának és piacra jutásának, valamint a LEADER-térségi falusi-, aktív- és öko-turizmus fejlesztésének támogatása (GF)

1) **Az intézkedés megnevezése:** Helyi termékek előállításának és piacra jutásának, valamint a LEADER-térségi falusi, aktív és öko-turizmus fejlesztésének támogatása

2) **Specifikus cél:** • helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése;

- helyi összefogásra épülő, a természeti és egyéb értékeket, adottságokat, hagyományokat és egyedi termékeket bemutató komplex, fenntartható turisztikai, vendéglátóipari programok kidolgozása, megvalósítása;

3) **Indoklás, alátámasztás:** A térségben régebbre nyúló hagyománya van a kézműves tevékenységeknek, és az élelmiszer jellegű, helyi termékek előállításának. Erre a lakosság részéről is fogadókészség van. Térségi központtal működik a megye legnagyobb kézműves érdekképviseleti szervezete a Kaptár Egyesület. Kézműveseinek nagy része a LEADER-térségen belül él. Helyi rendezvényeken, jelentős számban árúsítják termékeiket.

A turisztikai szolgáltatások kapcsán: az akcióterületen, különösen a Dél-Zselici tájegységben magas a falusi, az aktív és az öko- turisztikai potenciál, ami fontos kitörési pont az elvándorlással, előregedéssel, magas munkanélküliséggel sújtott falvakban. Szórványosan már most is számos falusi turizmussal foglalkozó vállalkozás kínál szolgáltatásokat, amelyeket programokkal, helytörténeti gyűjteményekkel a turizmusban rejlő lehetőségeket felismerő civil szervezetek és önkormányzatok egészítenek ki. Erre vonatkozóan elkezdődtek már szervezési munkák és elindult a hálózatosodás támogatása, de továbbra is hiányzik azonban az egységes térségi marketing, program- és szolgáltatás szerkezet kialakítása és országos rendszerekbe való közvetítése. A helyi termék előállítás támogatása, illetve a turisztikai ágazat fejlesztése is a helyi gazdaság erősödését eredményezi, így továbbra is szükségesek ezeknek az ágazatoknak LEADER forráshoz jutásának fenntartása..

4.A támogatható tevékenységek meghatározása: Az intézkedés támogatja a helyi termékek előállítói számára a technikai és a termeléshez szükséges infrastrukturális adottságok létrehozását, ezekhez kapcsolódóan épületfelújítást, bővítést, korszerűsítést, a magas minőségű és feldolgozottsági fokú termékek előállítását szolgáló eszközbeszerzéseket, és piacra jutást segítő marketing tevékenységeket. Támogatható termékkör: elsődleges mezőgazdasági termék, feldolgozott annex I. termék, non annex termék
Falusi, aktív és ökoturisztikai ágazatok esetén szintén támogatható tevékenység a LEADER térségben működő turisztikai szolgáltatók minőségi fejlesztéséhez szükséges infrastrukturális adottságok létrehozása, ehhez kapcsolódóan épületfelújítás és bővítési tevékenység, valamint eszköz és gépbeszerzés. Ezen kívül szükséges számukra végzett marketingtevékenység, illetve a

társég bemutathatóságát elősegítő turisztikai szolgáltatások igénybevétele (túraszervezés és vezetés, útvonalbejárás és kijelölés). Támogatható turisztikai szolgáltatók:

5.Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Mezőgazdasági üzemek beruházásai
- Támogatási jogosultságok megvásárlása

6.Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Az intézkedés keretein belül kizárólag helyi terméknek, vagy kézműves terméknek minősülő termékek előállítására, illetve ezeknek piacra jutását támogató tevékenységek végzésére igényelhető támogatás.

Egyéb, a definíciónak nem megfelelő termék előállítására, illetve nem ezzel kapcsolatban végzett marketing és hálózatosodási tevékenységekre, nem vehető igénybe.

7.A jogosultak köre:

- természetes személyek
- őstermelők
- jogi személyiségű vállalkozások

8.A kiválasztási kritériumok

Jogosultsági feltételek: a Szentlőrinci és Szigetvári Járások területén székhellyel, telephellyel rendelkező mikrovállalkozás, lakóhellyel rendelkező őstermelő, önálló tevékenységet végző magánszemély, természetes személy.

Alapvető kritériumok: kizárólag a fogalommagyarázat szerinti helyi termék, kézműves termék előállítását, piacra-juttatását szolgáló tevékenységek támogathatók.

Kizárólag a fogalommagyarázat szerinti falusi, öko- és aktív-turisztikai fejlesztések támogathatók
-A pályázó legkésőbb az utolsó mérföldkő teljesítésekor bemutatja tevékenységét, a Szinergia Egyesület honlapján.

Értékelési szempontok:

-Előny élveznek, a jelenlegi foglalkoztatotti létszámot megtartó pályázók.

-Előnyt élveznek azok a pályázatok, amelyek élelmiszer előállítását, vagy vendégasztalként való felszolgálatát célozzák meg.

-Előnyt élveznek a környezet megóvásával kapcsolatos vállalatot tartalmazó pályázatok.

Speciális feltételek: a természetes személynek vállalnia kell, hogy az első kifizetési kérelem benyújtásának időpontjáig, önálló tevékenységet végző magánszemélyként nyilvántartásba veteti magát.

A természetes személynek, őstermelőnek, önálló tevékenységet végző magánszemélynek nem kell vállalnia, hogy az első kifizetési kérelem benyújtásának időpontjáig egyéni vállalkozóként nyilvántartásba veteti magát.

Fogalommagyarázat:

-Helyi termék: a helyben megtermelt, vagy összegyűjtött alapanyagokból, helyben kialakult eljárások, receptek alkalmazásával, nem nagyüzemi keretek között előállított, esetleg csomagolásokban is helyi anyagokat, helyi kulturális elemeket felhasználó termék.

-Kézműves termék: helyi alapanyagokból, vagy jelentős helyi élőlátás ráfordítással készülő termék.

-Falusi, Öko- és aktív-turisztika: fogalom meghatározás még szükséges

9.Tervezett forrás:

- a. Támogatási keretösszeg: 215 000 000 Ft
- b. Támogatási intenzitás:
A 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet szerint kedvezményezett járásban lévő településen: 60%.
A 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet szerint fejlesztendő járásban lévő településen: 60%.
- c. Projektméret korlátjai: 300 000 - 6 000 000 Ft
- d. Támogatás módja: hagyományos

10.A megvalósítás tervezett időintervalluma:

2024. I. félév-2026. II. félév

11.Kimeneti indikátorok:

- a. Támogatott projektek száma:
42-200 db
- b. Támogatott kedvezményezett:
Őstermelők: 12-50 db
Mikrovállalkozások: 12-50 db
Természetes személyek: 8-40 db
Őnálló tevékenységet végző magánszemély: 10-60

2. Mikrovállalkozások támogatása (GF)

1) Az intézkedés megnevezése Mikrovállalkozások támogatása

2) Specifikus cél:

- helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése;

3) Indoklás, alátámasztás: A LEADER térségben alacsony a gazdasági aktivitás. A helyi vállalkozások alacsony foglalkoztatottsággal bírnak. Rossz tőkeellátottságukból fakadóan, egyéb fejlesztési forráshoz való jutásuk is csak korlátozott mértékű, kiszorulnak a legtöbb gazdaságfejlesztési programból, mert legtöbbször, az azok által támogatott legkisebb beruházási méret, is túl magas számukra. A térség lemaradása konzerválódni látszik, mivel a korábbi gazdaságfejlesztési projektek hatása csak időleges és parciális volt, valamint a legutóbbi COVID járványból, illetve az energiaárak drasztikus növekedéséből fakadó gazdasági válság kedvezőtlen hatásai erőteljesen érvényesülnek a vidéki területeken.

A térségi mikrovállalkozások számára szükséges kis mértékű támogatások ágazati operatív programokból nem lehetségesek, így szükséges számukra könnyen hozzáférhető támogatások biztosítása.

4)A támogatható tevékenységek meghatározása: Az intézkedés támogatja, a helyi gazdasági szereplők termelő és szolgáltató tevékenységén alapuló eszközbeszerzéseket és/vagy szolgáltatásokat (marketingtevékenység, képzések, minősítések) igénybevételét. További cél a vállalkozói aktivitás növelése, a versenyképesség, a foglalkoztatás-bővítése, és a helyi szereplők képzettségének emelése, a vállalkozói aktivitás fokozása, a gazdasági szerkezet fejlesztése, szakmai és üzleti információ-átadás, a helyi munkaerő-piaci igényre alapozott képzések megvalósítása, marketing tevékenységek megvalósítása.

Az intézkedés keretében támogatható gép és eszközbeszerzés, illetve szolgáltatások igénybevétele.

Mezőgazdasági tevékenységek nem támogathatók.

Támogatható termékkör: non annex termék

5)Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés

- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Mezőgazdasági üzemek beruházásai
- Támogatási jogosultságok megvásárlása
- Mezőgazdasági tevékenységek nem támogathatók.

6) Kiegészítő jelleg, lehatárolás: Az intézkedés keretein belül kizárólag az a fejlesztés részesülhet támogatásban, amely innovativitása révén, gazdasági hatását tekintve valamilyen hozzáadott értéket képes felmutatni,

7) A jogosultak köre:

- Jogi személyiségű vállalkozások

8) A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Jogosultsági feltételek: a Szinergia Egyesület tervezési területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező mikrovállalkozás.

Alapvető kritériumok: Nem támogatható a már működő mikrovállalkozás fejlesztése, amely vállalkozás árbevételenek legalább 50%-a, mezőgazdasági tevékenységből származik.

-A pályázó legkésőbb az utolsó mérőidő teljesítésekor bemutatja tevékenységét, a Szinergia Egyesület honlapján.

Értékelési szempontok:

-Előnyt élveznek azok a pályázatok, amelyek a foglalkoztatás bővítését vállalják.

-Előnyt élveznek, az innovációs tartalommal rendelkező pályázatok.

9) Tervezett forrás

a. Támogatási keretösszeg: 215 000 000 Ft

b.

Támogatási intenzitás:

A 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet szerint kedvezményezett eljárásban lévő településen: 60%.

A 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet szerint fejlesztendő eljárásban lévő településen: 60%.

c. Projektméret korlátai: 300 000 - 4 000 000 Ft

d. Támogatás módja: hagyományos

10) A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2024. I. félév-2026. II. félév

11) Kimeneti indikátorok:

a. Támogatott projektek száma: 63-120 db

b. Támogatott kedvezményezett mikrovállalkozások: 63-120 db

3. Helyi közösségi kezdeményezések támogatása:

Rendezvények, képzések, táborok megszervezésének, helyi értékek megjelenítésének támogatása. (SZF)

1) Az intézkedés megnevezése: Helyi közösségi kezdeményezések támogatása:

Rendezvények, képzések, táborok megszervezésének, helyi értékek megjelenítésének támogatása.

2) Specifikus cél: Helyi identitás megőrzése a közösségi színterek felszerelésén és tartalommal való megtöltésén, a nemzetiségi tradíciók, természeti, kulturális és gazdasági értékek megőrzésén és bemutathatóságának fejlesztésén

3)Indoklás, alátámasztás: A térség településein, nem kis részben az előző fejlesztési ciklus eredményeire támaszkodva, igen változatos közösségi aktivitás tapasztalható. Az önkormányzati és civil szektorban kialakult egy hagyományos rendezvénystruktúra, amelyet a térségi hatókörű rendezvények mellett (Mozsgói Kakasfesztivál, Magyarlukafai Vendel-napi Búcsú, Bicsérdi Burgonyafesztivál), a kistelepüléseken rendszeresen megtartott helyi közösségek számára rendezett programok jellemeznek. A rendezvények a helyi termelők számára bemutatkozási lehetőséget a jelentenek, a civil szervezetek számára pedig aktivizáló, utánpótlást biztosító lehetőséget. Ezzel együtt egyre nagyobb igény mutatkozik a helyi kulturális kezdeményezések, klubok, színpártók csoportok, népdalkörök támogatására is, akik fellépőként tovább tudják színesíteni a helyben rendelkezésre álló kulturális kínálatot. Továbbá új elemként jelentek meg a kulturális szolgáltatások körében, az elmúlt években, a helyi civil szervezetek és önkormányzatok összefogásával megtartott nyári ifjúsági tematikus táborok is, bentlakásos, vagy csak napközbeni ellátást biztosító formában. A fent vázolt kedvező folyamatok nem egyenletesen oszlanak el a térség településein, de megfelelő bázist jelentenek az akcióterületen a helyi igényekre és lehetőségekre alapozott további kulturális- és közösségfejlesztő folyamatok generálásához.

4)A támogatható tevékenységek meghatározása: Az intézkedés támogatja olyan közösségfejlesztő akciók és rendezvények, képzések, bentlakásos és napközis táborok, közösségi utazások szervezését, lebonyolítását, amelyek a különböző célcsoportok (helyi lakosok fiatalok, idősek, nemzeti kisebbségek, civil szervezetek) aktív közreműködésével valósulnak meg és egyedi helyi jellegzetességek bemutatására valamint helyi innovatív kezdeményezések megvalósítására irányulnak. Ezen belül támogathatók rendezvények szervezési és lebonyolítási költségei a felmerülő bérleti, szakértői, személyi és anyagköltségek. Továbbá a rendezvények lebonyolításához közvetlenül kapcsolódó eszközök, marketinganyagok elkészítésének és terjesztésének költségei is támogathatók.

5)Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Mezőgazdasági üzemek beruházásai
- Támogatási jogosultságok megvásárlása

6)Kiegészítő jelleg, lehatárolás:

Az ágazati operatív programokban, valamint hazai támogatási rendszerekben nem található helyi identitás fejlesztése alapuló rendezvények támogatása, így az intézkedés lehatárolása nem szükséges. Az intézkedés szervesen ráépül az előző programozási időszak LEADER felhívásaira, speciális helyiérték alapúsága miatt kiegészíti az eddigi pályázati lehetőségek projektjeit, de éppen ezért el is határolódik azoktól.

7)A jogosultak köre:

- Költségvetési szervek és költségvetési rend szerint gazdálkodó szervek
- Egyesületek
- Jogi személyiségű nonprofit szervezetek (egyházi jogi személyek, alapítványok, nonprofit gazdasági társaságok)

8)A kiválasztási kritériumok, alapelvek: Jogosultsági feltételek: a Szinergia Egyesület tervezési területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező nonprofit szervezet, települési önkormányzat. Alapvető kritériumok: kizárólag újszerű, innovatív, vagy tematizált rendezvények, vagy közösségfejlesztő akciók megszervezése támogatható.

Tematikus rendezvényhez kapcsolódóan:

Értékelési szempontok:

- Előnyt élveznek, a környezet megóvásával kapcsolatos vállalást tartalmazó pályázatok.
- Rendezvénynapok száma
- Érzékeny célcsoportok, különböző korosztályok programba vonása.

Speciális feltételek:

- A kedvezményezett a projekt során együttműködik a tervezési területen működő, más ágazatokhoz tartozói szervezetekkel.
- A rendezvény hozzájárul, a helyi akciócsoport területének kulturális értékeinek megőrzéséhez, vagy újak teremtéséhez, bemutatásához.

A támogatott rendezvények két jól elkülöníthető hatókörű csoportba sorolhatóak:

1.) Turisztikai potenciált eredményező, megyei, illetve régiós ismertséggel bíró rendezvények, TDM igazolása alapján: Bicsérdi Burgonyafesztivál, Magyarlukafai Vendelnapi Búcsú, Mozsgói Kakasfesztivál, Somogyhársági Parasztoimpia, Szentlőrinci Nemzetiségi Fesztivál.

2.) Települési tematikus rendezvények.

Az 1.) csoportba tartozó rendezvények esetében az igényelhető támogatás 1.000.000.- 3.000.000.- Ft.

A 2.) csoportba tartozó rendezvények esetében az igényelhető támogatás 300.000 - 1.000.000.- Ft.

Fogalommagyarázat:

-Közösségfejlesztő akció: olyan rendezvény amely a helyi közösség (település)társadalmi összetartó erejét, identitástudatát fejleszti.

-Tematikus rendezvény: egy meghatározott téma köré épülő rendezvény.

Táborok estében:

Értékelési szempontok:

- Előnyt élveznek, a környezet megóvásával kapcsolatos vállalást tartalmazó pályázatok.
- Tervezett napok száma.
- Érzékeny célcsoportok, különböző korosztályok programba vonása.

Speciális feltételek:

- A kedvezményezett a projekt során együttműködik a tervezési területen működő, más ágazatokhoz tartozói szervezetekkel.
- A rendezvény hozzájárul, a helyi akciócsoport területének kulturális értékeinek megőrzéséhez, vagy újak teremtéséhez, bemutatásához.

Helyi identitás fejlesztéséhez kapcsolódóan:

Értékelési szempontok:

- Előnyt élveznek, a környezet, vagy kulturális és szellemi örökség megóvásával kapcsolatos vállalást tartalmazó pályázatok.
- Előnyt élvez, az eltérő korosztályok programba vonása.
- Bevont települések száma.

Speciális feltételek: -

Fogalommagyarázat:

-Helyi identitás: helyi közösségtudat, mely a helyi erőforrásokra épülve a hagyományok megőrzésével és különböző generációk aktív közreműködésével járul hozzá a térségi népesség-megtartó erő javításához.

9)Tervezett forrás: Ebben a pontban határozzák meg:

a. Támogatási keretösszeg: 100 000 000 Ft

b. Támogatási intenzitás:

A 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet szerint kedvezményezett járásban lévő településen: 90%.

A 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet szerint fejlesztendő járásban lévő településen: 90%.

c. Projektméret korlátai: 300 000 –3 000 000 Ft

d. Támogatás módja: hagyományos költségelszámolás

10)A megvalósítás tervezett időintervalluma: Az intézkedés megvalósításának becsült kezdete és vége, féléves pontossággal: 2024 I. félév - 2027 II. félév

11)Kimeneti indikátorok: a. Támogatott projektek száma: 50-120 db

b. Kedvezményezettek száma:

Nonprofit szervezetek: 22-55 db

Települési önkormányzatok: 22-55 db

Nemzetiségi önkormányzatok: 6-10 db

4. Helyi közösségi kezdeményezések támogatása:

Eszközök, marketingszolgáltatások, információs és kommunikációs technológiák, megújuló energia-hasznosítás biztosító berendezések beszerzésének támogatása, valamint a Zrínyi Zöldúthoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése, beszerzése és térségi védjegy bevezetése. (SZF)

1)Az intézkedés megnevezése: Helyi közösségi kezdeményezések támogatása:

Eszközök, marketingszolgáltatások, információs és kommunikációs technológiák, megújuló energia-hasznosítás biztosító berendezések beszerzésének támogatása, valamint a Zrínyi Zöldúthoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése, beszerzése és térségi védjegy bevezetése.

2)Specifikus cél: Helyi identitás megőrzése a közösségi színterek felszerelésén és tartalommal való megtöltésén, a nemzetiségi tradíciók, természeti, kulturális és gazdasági értékek megőrzésén és bemutathatóságának fejlesztésén keresztül

3)Indoklás, alátámasztás: Az akcióterület Dél-Zselici tájegység része magas ökoturisztikai potenciállal rendelkezik, amire az előző fejlesztési ciklusban a zöldút módszertan segítségével kialakult térségi összefogásban fontos turisztikai kezdeményezés épült. Kijelölésre került több gyalogosan, kerékpárral és lóháton is bejárható útvonal, a turisták számára nyújtott szolgáltatások megjelenítésével együtt.

Az öko-, aktív és szelídturizmus továbbra is egy fontos kitörési pont az elvándorlással, előregedéssel, magas munkanélküliséggel sújtott falvakban. A Zrínyi Zöldúthoz és a Mária úthoz kapcsolódóan elindult az egységes térségi marketingprogram és szolgáltatás-szerkezet kialakítása, azonban ez még folyamatos fejlesztésre és kiegészítésre szorul, melyhez továbbra is szükséges a turisztikában érdekelt szolgáltató szervezetek bevonása és összefogásának ösztönzése.

Az előző fejlesztési ciklus viszonylagos forrásbősége érdemi fejlesztési lehetőségeket adott kistépüléseken működő vállalkozások, civil szervezetek valamint az önkormányzatok számára. Ezeknek a projekteknek sok esetben azonban már fenntartási időszaka is véget ért, az eszközök

amortizálódtak, a szolgáltatási helyszínek újabb fejlesztéseket igényelnek, illetve már nem felelnek meg a megváltozott igényeknek, követelményeknek. A szolgáltatási színvonal emeléséhez újabb beruházási kör szükséges, amely épít a meglévő és bevált tevékenységekre, de lehetővé teszi ezek bővítését és továbbfejlesztését is. E körön belül szükséges a turisztikai szolgáltatásaihoz nélkülözhetetlen eszközfejlesztések támogatása, a szelíd turizmus népszerűsítéséhez megfelelő marketing eszközök előállítása, valamint a helyi termékek minőség biztosításához szükséges védjegy-rendszer felállítása. Minden térségi szereplő számára, beleértve a civil szervezeteket, vállalkozókat és önkormányzatokat is, kiemelten fontos az energia hatékonyság javítása. A megújuló energia hasznosításának ösztönzésével a környezetvédelmi célkitűzések megvalósítása mellett, a gazdasági működés hatékonyabbá tehető.

4)A támogatható tevékenységek meghatározása: a támogatható tevékenység összefoglaló módon megnevezése: Az intézkedés támogatja azt a zöldút módszertant alkalmazó szektorközi összefogást, amely színvonalas szállásokat, gasztronómiai szolgáltatásokat, sportolási lehetőségeket és programkínálatot képes felmutatni. Ennek érdekében finanszírozza az értékvizsgáló szakértői munkát, az útvonalak kijelölését, karbantartását, továbbá az önálló turisztikai arculat és kínálat kialakítását, a marketinganyagok elkészítését és terjesztését, valamint a védjegy bejegyzéshez szükséges szakértői munkát, hatósági díjakat. Ezen kívül a felhívás támogatja a tematikus útvonalak kialakításához kapcsolódó kisértékű eszközbeszerzéseket.

Az intézkedés támogatja közösségi terek belső felújítását, eszközökkel való felszerelését, fenntartásának könnyítése érdekében megvalósított energetikai fejlesztéseket, napkollektor, napelem és hőszivattyú rendszerek beszerzését, a települések nyitott közösségi tereinek szélessávú Internet-elérhetőséggel, megújuló energiahasznosító berendezésekkel, információs „OKOS” eszközökkel történő ellátását, kizárólagosan ezeknek kamerarendszerrel történő felszerelését és települési honlapok elkészítését, fejlesztését, új tartalmakkal történő megújítását.

5)Nem támogatható tevékenységek meghatározása:

Kötelező:

- Személygépjármű beszerzés
- Élő állat vásárlás
- Használt árucikkek beszerzése
- Mezőgazdasági üzemek beruházásai
- Támogatási jogosultságok megvásárlása

6)Kiegészítő jelleg, lehatárolás: Az ágazati operatív programokban, valamint hazai támogatási rendszerekben nem található a zöldút módszertant alkalmazó szektorközi összefogások támogatása.

7)A jogosultak köre:

Nonprofit szervezetek

Települési önkormányzatok

Nemzetiségi önkormányzatok

8)A kiválasztási kritériumok, alapelvek:

Eszközök, marketingszolgáltatások, információs és kommunikációs technológiák, megújuló energia-hasznosítás biztosító berendezések beszerzésének támogatásához kapcsolódóan:

Jogosultsági feltételek: A Szinergia Egyesület tervezési területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező nonprofit szervezet, települési önkormányzat, nemzetiségi önkormányzat, egyház.

Alapvető kritériumok:

A program megvalósításának helyi sajátosságok feltárásán, bemutatásán kell alapulnia és csatlakoznia kell a Zrínyi Zöldút kialakításának és működtetésének módszertanához.

Értékelési szempontok:

-A tervezett tevékenység társadalmi hatása
részletes programterv és/ vagy részletes eszközlista alapján.

Speciális feltételek: -

Fogalommagyarázat:

- Helyi sajátosságok: térségi, vagy települési értékek, hagyományok, melyeknek megismertetése elősegíti a helyi identitástudat kialakítását, fejlesztését.

Zrínyi Zöldúthoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztéséhez, beszerzéséhez és térségi védjegy bevezetéséhez kapcsolódóan:

Jogosultsági feltételek: a Szentlőrinci és Szigetvári Járások tervezési területén székhellyel rendelkező nonprofit szervezet.

Alapvető kritériumok: helyi TDM támogató nyilatkozata

Értékelési szempontok:

- Bevont települések száma.
- Programba bevont attrakciók, és szolgáltatások száma.
- Előnyt élveznek, a környezet megóvásával kapcsolatos vállalást tartalmazó pályázatok.

Speciális feltételek: A pályázónak a pályázat benyújtása előtt, kötelezően részt kell vennie, a Szinergia Egyesület és a helyi TDM által biztosított konzultáción.

Fogalommagyarázat:

-Zöldút: helyi közösségi kezdeményezések nyomán létrejövő, természeti, kulturális, történelmi értékeket összekötő, motortmentes módon közlekedő (gyalog, lovon, kerékpáron) túrázóknak kialakított útvonalak, melyre szolgáltatások, programelemek fűződnek fel.

Zarándokút: vallási, kulturális és természeti értékeket bemutató útvonal, ami általában a lelki megújulás egyik eszköze.

-Mária Út: Közép-Európa zarándokútja, a Kárpát-medence Mária kegyhelyeit köti össze, világnézeti-, nemzetiségi-, kulturális hovatartozástól függetlenül hívja mindazokat, akik megakarják ismerni a Kárpát-medence népei, azok keresztény hagyományait, csodaszép tájait és kíváncsiak az itt élők kultúrájára, vendégszeretetére.

9)Tervezett forrás: a. Támogatási keretösszeg: 100 000 000 Ft

b. Támogatási intenzitás:

A 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet szerint kedvezményezett járásban lévő településen: 90%.

A 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet szerint fejlesztendő járásban lévő településen: 90%.

c. Projektméret korlátjai: 300 000 - 3 000 000 Ft.

10)A megvalósítás tervezett időintervalluma: 2024 I. félév - 2027 II. félév

11)Kimeneti indikátorok: a. Támogatott projektek száma: 50-120 db

b. Kedvezményezetttek száma:

Nonprofit szervezetek: 22-55 db

Települési önkormányzatok: 22-55 db

Nemzetiségi önkormányzatok: 6-10 db

(EU) 2021/1060 rendelet 31. cikke alapján:

- Szubregionális területekre vetített együttműködés a nemzetközi projektek keretében, vagy nemzeti szinten tudnak megvalósulni. A magyarországi HACS-ok nemzetközi kapcsolatai említésre méltók, a nagyobb volumenű, határokon átnyúló kezdeményezések adottak.

- A LEADER programban a döntéshozatalnál figyelemmel kell lenni a szférák arányára, egyik sem rendelkezhet a szavazati jogok jelentős hányadával, amelyet külön ügyrendben is le kell fektetni.

- Valamennyi LEADER program keretében megvalósult projekt kapcsolódik az érintett HACS HFS-ben megfogalmazottakhoz.

- A LEADER alapelvek teljesülése alapvető, a HFS-ek is az alapelveket figyelembe véve kerülnek kidolgozásra.

Szubregionális terület (meghatározás): NUTS 3 régióknál kisebb, HACS-ok által lefedett egységes területek. A szubregionális területek által lefedett népességet a HACS-ok a HFS-ekben határolhatják le.

1. Az együttműködések tervezett tématerületei:

a) Megyei vonatkozásban szeretnénk folytatni a témában elindított megyei térségi hálózatosodási munkát, melyben a baranyai HACS- okkal közösen tervezünk bevonni közös tevékenységek alá.

b) Szeretnénk kibővíteni a Szigetvári Zrínyi napokhoz kapcsolódóan elindított térségi vásárok közönségét, és a részt vevő termelők körét, illetve szélesíteni az ide szervezett rendezvények tematikus körét. Ehhez ki akarunk lépni a velünk szomszédos HACS- ok működési területén dolgozó kézművesek irányába.

c) HACS együttműködésben a megyében elszórta megrendezett nyári gyerektáborok adatbázisát létre szeretnénk hozni, melyhez közös információs adatbázist, illetve közös felületen való megjelentetést szeretnénk rendelni.

- d) A finnországi RIESKA LEADER RY akciócsoport együttműködésével tervezzük a nemzetközi szakmai kapcsolataink, valamint a térségben jelentős potenciállal bíró kézművesek nemzetközi kapcsolatrendszerét fejleszteni.
- e) A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) keretein belül kívánunk együttműködést kialakítanisegítségével a helyi termékek előállításának és piacra-juttatásának támogatására.
- é) A térség turisztikai szempontból potenciált településkörével szeretnénk csatlakozni a Bejárható Magyarország, a Mária Zarándokút és a Mecsek-Zselic Lovasútvonal kialakításának eszközével az országos lovas, míg a Zrínyi Zöldút kialakításával a regionális zöldút kezdeményezésekhez. Továbbá a térségünkben elindított Kerékpáros Vándortáborok működtetéséhez és fejlesztéséhez kapcsolódóan is szeretnénk együttműködési projekteket elindítani.

9.3 Kommunikációs terv

1. a célcsoport(ok) meghatározása;

Célcsoportunk: Tevékenységünk során a térségben működő közszérei, civil valamint gazdasági szervezeteket, rajtuk keresztül pedig az itt élő lakosságot célozzunk meg információval. A kommunikáció nem egyoldalú, munkánk fontos része az is, hogy ugyanezekről a partnerektől információt és visszajelzést is kapjunk. Csak akkor tudunk hatékony feladatellátást megvalósítani, ha az információ áramlása folyamatos, és kétirányú.

Az új HFS-ünkben is több LEADER intézkedésünk fog szólni civil szervezeteknek, ők továbbra is a célcsoportunk lesznek, rajtuk keresztül pedig az általuk képviselt közösségek is.

Ez mellet 2009 óta célcsoportunk, a térségi kézműves közösség, akiknek pályázati támogatáson kívül, a piaci megjelenési lehetőségek szervezése, valamint szakmai tanácsadások kapcsán is tudunk segíteni.

Az itt működő mikrovállalkozások köre kiemelt célcsoportunk, akiket pályázati és egyéb hálózatosodást támogató tevékenységünk alapján, tudunk majd segíteni.

A közszérei alapvető térségi képviselői, vagyis az önkormányzatok rendszeres és aktív célcsoportunk, akik közül sokan érintettek LEADER kiírásaink, és pályázati tanácsadási tevékenységünk kapcsán. Velük szintén egyéb szervező (pl. rendezvény, turisztikai koordinációs) munkánk során is rendszeres kapcsolatban állunk.

Tudjuk, hogy az új programozási időszakban fontos módosulások történnek az általunk elérni hivatott célcsoport körében, mivel szerepünk megnő a térségünket is sújtó mélyszegénység, és a társadalmi kirekesztettség folyamatainak lassításában:

Ez miatt is kiemelt célcsoportunknak tekintjük azon településeink lakosságát, - azon belül is a jövedelemmel nem rendelkező, tartós munkanélkülieket, a képzési rendszerből idő előtt kikerült fiatalokat, az 50 év feletti nőket, a többgyermekes családokat, az egyedül élő nyugdíjas korú lakosokat - ahol már végbement, az etnikai és társadalmi szerkezetváltás, ahol a szegregáció, a munkanélküliség és a mélyszegénység, általánosnak mondható.

Nyilvánvaló, hogy ugyanezen kör, a mélyszegénység kialakulásával nagymértékben még nem terhelt, többi településen, szintén fokozott figyelmet kap, munkánk során.

Ezen kívül szeretnénk, a területünkön élő sérült emberek rehabilitációját is folytatni, ezért az ő elérésük és támogatásba vonásuk szintén fontos feladat lesz szervezetünk számára.

2. Kommunikációs eszközök, tevékenységek típusainak bemutatása (saját forrás)

6. számú táblázat. Egyesületünk 2016-2022 között végzett kommunikációs tevékenységei (saját forrás)

kommunikáció típusa	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	összesen
TV nyilvánosság	0	0	0	0	1	0	1	2
Honlap, egyéb internetes nyilvánosság	2	2	2	2	2	2	3	15
Újságcikk megjelenés	0	0	0	0	0	1	3	4
Mikrotérségi, kistérségi fórum	4	13	3	4	2	2	gyűjtés alatt	24
Saját egyéb rendezvény	6	5	5	14	12	12	gyűjtés alatt	48
Nemzetközi kapcsolatok	2	0	0	0	0	0	gyűjtés alatt	0
HACS kerekasztal	3	5	5	3	0	1	gyűjtés alatt	14
Mások rendezvényei	5	14	10	3	3	2	gyűjtés alatt	32
Központi rendezvények	1	3	3	6	3	3	gyűjtés alatt	18
Helyi termék rendezvény	9	10	4	3	1	2	gyűjtés alatt	20
Turisztikai együttműködés rendezvények	3	6	5	1	4	8	gyűjtés alatt	24
Saját projekt rendezvények	0	0	2	0	0	3	gyűjtés alatt	5
Tervezési rendezvény	4	0	0	0	0	0	5	5
Összesen:	37	56	37	34	25	33		222

A táblázatból látszik, hogy tevékenységeink száma és típusai, az időben változtak, az aktuális feladatoknak és elvárásoknak megfelelően. Voltak kommunikációs formák, amelyek a kezdeti éveket jellemezték, aztán elmaradtak, és vannak, amelyek az utolsó években kerültek bevezetésre. Azt gondoljuk, hogy a későbbiekben is lesz ezekben némi módosulás, mert működési környezetünk is folytonosan változik, ezáltal új igényekre, új típusú megoldások fognak megjelenni. Azt azonban elmondhatjuk, hogy vannak tevékenységek, melyek a kezdetektől változatlan formában működnek. Ezekre szeretnénk építeni a jövőben is kommunikációnkat, ezeket pedig kiegészítjük az éppen aktuális határookra születő, résztvékenységekkel.

Az alábbiakban, ezeket az állandó kommunikációs elemeket mutatnánk be:

Mikrotérségi fórumok:

Legfontosabb, térségünket mélységében is elérő tájékoztató és **tájékoztató** csatornánk, az évente két körben lebonyolított mikrotérségi fórunsorozat. Ezeknek helyszínei a körjegyzőségi központok, melyek általában 3-7 település központi körzetében vannak. Ide szoktuk meghívni a környező kistérségek önkormányzati szakembereit, és egyéb aktív közösségi szereplőit.

A fórumokat mindig a pályázati rendszerben jelentkező aktív időszakban, vagy stratégia-felülvizsgálat alkalmával – a helyi önkormányzatok segítségével - munkaszervezetünk szervezi, és bonyolítja le. Ezek fontos részei lesznek továbbra is, a felülvizsgálati munka társadalmasításának. Ezeket keresztül kerülnek bemutatásra, az éppen aktuális tervezési feladatok, illetve lekérdezésre

kerülnek azok az információk, amelyek szükségesek, az adott településkör helyzetének, átfogó elemzéséhez. A fórumokat az éppen aktuális pályázatok bemutatására is felhasználjuk, mert személyesen így tudjuk a legkönnyebben elérni, a potenciális pályázókat.

Ezekon a fórumokon nagy számban vett, és vesz részt térségbeli polgármester, körjegyzőségi dolgozó, illetve a helyi civil szervezetek képviselői. Ezen túlmenően több aktív helyi vállalkozó is meghallgatja az előadásokat, de magánszemélyek is érdeklődni szoktak, az itt bemutatott fejlesztési lehetőségek iránt. Mint már azt említettük optimális munkavégzésünkhöz szükséges, az ügyfelenkénti személyes beszélgetés is. Ezekon a rendezvényeken erre is van lehetőség, tehát ebből a szempontból ez a fajta fórum, hatékony kommunikációs csatornaként használható elem lesz, a szervezet munkájában.

Kistérségi tájékoztató rendezvények:

Egyesületünk kiemelt feladata, a legnagyobb számú - saját stratégiájához illeszkedő- fejlesztés elindítása, az úgynevezett projektgenerálás. Ehhez már a tervezési folyamat kezdetétől, folyamatosan, kétirányú információs tevékenység szükséges. Az információ ügyfelekhez való eljuttatása, több úton is megoldható, de azt mindenképpen fontos leszögezni, hogy ez leghatékonyabban, a személyes találkozások alkalmával sikerülhet. Oka, hogy az általunk közölt információ nagyon sokrétű, és szinte minden ügyfélnek, más-más szelet fontos belőle. Ezt akkor értjük meg, ha el tudjuk képzelni azt, milyen sokféle fejlesztési ötlet keletkezhet, egy-egy településen élők körében, és minden szereplő számára fontos azt nevesíteni, hogy az ő konkrét elképzelése melyik pályázathoz illeszkedik. Hiszen más információra van szüksége egy helyi civil szervezet elnökének, a saját szervezete ötleteinek megvalósításához és megint másra egy helyi vállalkozónak. Ebből pedig az is következik, hogy kommunikációnknak minden esetben, ügyfélre szabottnak kell lennie. Egy-egy pályázati tájékoztató után, szinte mindig szükséges az ügyfelekkel személyes beszélgetés is, ahol az igényeiket szinkronizáljuk, a lehetőségekhez.

Megrendezésük minden esetben a járások központjában történik, és általában a vidékfejlesztési pályázati rendszer egy-egy aktív időszakának megkezdése előtt vannak megszervezve, amelyekkel a tervezési, elszámolási, illetve pályázati feladatokra való felkészülést segítjük. Jellemzően, ezen időszakok kezdetén, vagy pl. pályázatok megnyitása előtti időszakban vannak szervezve. Esetenként pedig a megnyert pályázatok lebonyolításához kapcsolódó, úgynevezett kifizetési időszakok elejére ütemezve. Általában Szigetváron, vagy Szentlőrinci járásban valamelyik kisebb településen tartjuk őket, mivel itt már az előző időszak alatt sem volt jellemző a városközpontúság és várhatóan továbbra sem Szentlőrincen, hanem Hetvehelyen, vagy Bükkösdön igényelnek ilyen tájékoztatót.

Ezeket általában bérelt helyiségekben, több száz meghívót kiküldve szervezzük, és az is jellemezi ezeket a rendezvényeket, hogy az MVH illetékes kirendeltségéről hívunk, az aktuális témában jártas előadókat. Természetesen igyekszünk más – érdeklődésre számot tartó - témákat is bemutatni, leginkább olyanokat, melyek HFS-ünk megvalósításához szükséges, kiegészítő információt tudnak adni, a résztvevők számára. E térségi rendezvények nagyobb számú - általában 30-70 fő közötti- hallgató előtt zajlanak, és mindig ügyelünk arra, hogy az előadások után legyen mód, kérdéseket feltenni, saját elképzelésekhez kapcsolódóan. Amennyiben ez a tájékoztató keretidejét nagyon megnövelné, lehetőség adódik arra, hogy a konkrét kérdéseket feltenni kívánó ügyfelek maradjanak és velük nyugodt körülmények között tudunk egyeztetni, anélkül, hogy a többi résztvevőt feltartanánk. Ezzel válik interaktívvá a fórum, tehát a visszacsatolások, az ügyek személyes megbeszélése is megoldható, ezért ezek a rendezvények szintén kétszintű kommunikációs elemként határozhatóak meg.

Egyéb szakmai tájékoztatók:

Mindezekben a tájékoztató rendezvényeken túl szervezünk speciális témákban is találkozót, amelyek egy-egy szűkebb célcsoportunknak szólnak és nincsenek közvetlen összefüggésben, kezelt pályázatainkkal, viszont számunkra fontos kört (pl. helyi termelők, turisztikai szolgáltatók) szólítanak meg. Ezek támogatása, vagy gazdaságfejlesztési, vagy egyéb hálózatfejlesztési munkák kapcsán, segítik stratégiánk megvalósítását. Ezekkel a rendezvényekkel tudjuk magunkhoz kötni ezeket, az ágazati szereplőket és nekik nyújtott szolgáltatással elérni, hogy javuló működésükkel, térségeink is jól járjanak. Ilyen tájékoztatókat tartottunk már helyi termék-előállítóinknak, több témakörben,- pl. hatósági állatorvos tájékoztatója élelmiszerek előállításának feltételeiről és szabályairól-de rendszeresen meghívjuk a kistérségekben működő turisztikai szervezeteket is, nekik fontos ügyekben tájékoztatást adva. Ezt a fajta tevékenységünket a vidékfejlesztési munkánk és a közösségfejlesztési tevékenységek határán mozog, de járulékos hasznukat érezzük, mert ezáltal olyan célcsoportokat tartunk közelünkben, amelyeken keresztül saját céljainkat is előbbre tudjuk vinni. Ez a tájékoztató tevékenység, a továbbiakban is szerepel terveink között.

Személyes tanácsadások, az egyesületi irodában:

Ez a klasszikus értelemben vett tanácsadási tevékenység, amellyel– kellően aktív térségi szereplők esetén - a legegyszerűbb elérni, az itt élőket. Ez annyit jelent, hogy az irodánkban maradván, ott helyben fogadjuk, a fejlesztési lehetőségek után érdeklődő ügyfeleket, és személyre szóló tanácsadás keretében tájékoztatjuk őket, a lehetőségekről. Az azonban már az egyesületi munka megkezdésekor kiderült, hogy aki nem „megy terepre”, ahhoz nem fognak bejönni kellő számban, az ügyfelek. Bármennyire is egyszerűnek és jól szervezhetőnek tűnik ez a fajta elérési út, térségünkben valahogy mégsem ez adja a legnagyobb számú tanácsadási formát. Ez csak kiegészítő szolgáltatásként lehet jelen saját területünkön, abban segít, hogy a kinti rendezvényeken látóköri kerületbe került partnerekkel folyamatosan tudjuk a kapcsolatot tartani és figyelemmel lehessen kísérni eredményeiket. Egyébként ugyanezen formába tagosítható a telefonos és az e-mailes tanácsadás is, tehát egy szolgáltatáscsomagként van nyilvántartva LEADER munkánkban, ez a fajta „benti” munka. Mi kezdetektől fogva csak kiegészítőként használjuk, a településeken végzett szolgáltatásainkhoz kapcsolódóan, bár annak megfelelő és hatékony is.

Nyilvánosság egyéb média-eszközei:

Egyesületi saját honlap

Általánosságban elmondható, hogy munkánk kapcsán egy-egy érdeklődő ügyfél, előbb találkozik honlapunkkal, mint munkatársainkkal, így az egyesület honlapja kiemelt fontosságú belépő-felület, hozzánk. Ennek létrehozása és működtetése már a kezdetektől szakmai elvárás volt a HACS- októl, és jelentősége az által, hogy rendszeresen friss, és érthető szakmai és térségi információkat közöl, folyamatosan növekszik, amely egyre nagyobb számú látogatót is jelent. Jelenleg 23 000 fölötti látogatószámánál tartunk.

Szinergia Egyesület honlap címe: www.leaderszinergia.hu és létrehozása, a már működő LEADER egyesület egyik első feladata volt. Elsődleges célja a kistérség felé történő információközlés és funkcióit ennek megfelelően kellett kialakítani. Nagyon hamar megértette munkaszervezetünk, hogy milyen előnyökkel jár egy közvetlen web-es „szinergiás felület” és a kialakítás kezdetétől arra törekedett, hogy ne csak a központilag előírt, minimálisan szükséges feltételeknek feleljen meg, hanem későbbi tartalmi továbbfejlesztése is, könnyen megoldható legyen. A honlap tehát jó néhány, saját magunk által kidolgozott kommunikációs elemet is tartalmaz.

Minden, munkánkkal kapcsolatos dokumentum megtalálható honlapunkon 2008 évtől, időrendi sorrendben. Külön almenüben megtalálhatóak, az egyes LEADER időszakokra felülvizsgált

vidékfejlesztési stratégiáink, azok elkészítésének munkaanyagai, és a közgyűlési elfogadások hivatalos jegyzőkönyvei.

2022 évtől elindításra került a Zrínyi Zöldút térségi bemutatását végző internetes honlapunk a www.zrinyi-zoldut.hu címen, amely tematikus felületként a térségünkben található turisztikai és kézműves termékek gyűjtő, és bemutató felülete. Munkánkkal kapcsolatos információk, ezen a portálon is elérhetőek és naprakészek.

Közösségi média jelenlét

Szervezetünk 2011 óta jelen van a facebook közösségi portálon, ahol aktuális információkkal látjuk el, az itt megjelenő partnereinket. <https://www.facebook.com/szinergiaegyesulet>. Ennek jelentősége egyre növekszik. például a kézműves kitelepülő rendezvények híre, vagy kiírásra került új pályázatok mindig jelentős megosztást generálnak nálunk.

Térségi elektronikus és nyomtatott média használata

Zrínyi Zöldút projektünk megvalósítása során évente több alkalommal, a baranya megyei terjesztésű Dunántúli Naplóban jelentetünk meg, az egyesületről, és az aktív és öko turisztikai koordinációs munkánk térségi állásáról szóló cikkeket.

Internetes megjelenéseink is rendszeresek voltak, az Egyesület Zrínyi Zöldúttal kapcsolatos hírei a BAMA weblapon (Dunántúli Napló internetes oldala) is megjelennek. Ezek a honlapok, és az ezeken való megjelenések jó kiegészítői, a „rádió és TV médiának”.

A bemutatott médiafelületeket a további munkánk során is használni szeretnénk, az ehhez szükséges intézményi kapcsolataink adottak, és élnek.

Projektötlet gyűjtés

Kommunikációs tevékenységünk egyik alapvető, letről felfelé irányuló formája a hozzánk érkező, térségi fejlesztési elképzelések gyűjtésére szolgáló projektötlet adatlap. Ennek kampány jellegű időszakos kiküldését általában bizonyos időszakokban e-mailban, illetve régebben postai úton végeztük. Projektötletek gyűjtése minden HVS-HFS felülvizsgálati időszak alatt megtörtént. Több száz ilyen adatlappal rendelkezünk.

A lekérdezés módja, a központilag megadott, vagy saját hatáskörünkben kidolgozott projektgyűjtő adatlapok e- mailos, illetve nyomtatott formában való eljuttatása, a tervezési területünkön élő célcsoportokhoz, önkormányzatokhoz, civil és gazdasági szervezetekhez. Ezen kívül ezeket minden személyes tanácsadás alkalmával is gyűjtöttük, ezzel is szélesítve a gyűjtött adatok bázisát.

2022 évtől a projektötletek gyűjtésére egy applikációt is fejlesztettünk megújult honlapunkra, amely kitöltés után mindjárt innen be is adható, ezzel csökkentve az ez iránt érdeklődő ügyfeleink feladatit.

2008-ban 81 db, 2011-ben 80 db míg 2013-ban 76 db, 2015-ben pedig 140, 2021 és 2022 évben pedig 90 db ilyen adatlap érkezett vissza egyesületünkhöz, és került beépítésre, a HVS tervezés egyik legfontosabb alapanyagaként.

Ezekből minden esetben excel táblázatos összesítés készült, melyek a tervezési csoportok számára továbbadva meghatározták, a stratégiaalkotás irányát.

3.A HACS dokumentumaihoz és a HACS-ról szóló információkhoz való hozzáférés lehetőségeinek bemutatása, visszacsatolási lehetőségek, ezek kezelésének és dokumentációjának módja;

Minden egyesületünkkel, illetve stratégiakészítéssel kapcsolatos döntésünk nyilvános, ezek honlapunkon elérhetőek. Az új honlapunkon is működő „hozzászólás” funkció használatával lehetőség van vélemények elküldésére, hozzászólások megküldésére.

A Facebook-on fenntarott hozzászólás menüben szintén lehet számunkra üzeni, amit pályázati időszakokban sokan ki is használnak és kérdéseket tesznek fel a beadásaikkal összefüggésben. Ezen kívül irodánkban és székhelyünkön megtalálható írott formában, minden munkánkkal kapcsolatos dokumentum, melyekről beérkező igény esetén - egyesületi költségre - fénymásolatot készíthet bárki.

Ezen kívül minden általunk, a témában megrendezett tájékoztató lehetőség van megismerni az eddigi tervezés munka állását és észrevételek megtételére – sőt, ez el is várjuk, minden résztvevőtől.

A beérkező javaslatok és észrevételek összegyűjtése a munkaszervezet vezető kötelessége és felelőssége. Ezekről a soron következő Elnökségi, vagy Tervezést Koordináló Csoport ülésen beszámol, és a tervezők a megfontolásra alkalmasakat figyelembe veszik. Ezekről az összegyűjtött időközi javaslatok című táblázat és a TKCS ülések jegyzőkönyvei, a munkaszervezetnél megtalálhatóak.

4. Felelősségi és hatáskörök:

A HACS kommunikációs tevékenységének szervezését a munkaszervezet vezető végzi, az elnök jóváhagyásával. A munka legfontosabb tevékenységei: tájékoztató rendezvények szervezése, térségi rendezvényeken való részvétel, tanácsadói munka, weblap üzemeltetése, és egyéb média-megjelenések szervezése.

A kommunikáció-végzés során, az egyes kollégák számára adott konkrét részfeladatokat, a munkaszervezet vezető nevesíti.

5.A HFS-sel kapcsolatos kommunikációs tevékenységek ütemterve;

Kommunikációt a következő felületeken, és ütemezésben fogunk folytatni:

Térségi tájékoztató rendezvények – évente 2 alkalommal Szigetváron, és 2 alkalommal a szentlőrinci járás településein.

Mikrotérségi fórumok- mikrotérségenként évente 2 alkalommal, tehát összesen 16 alkalommal a működési terület mikrotérségi központjaiban kerülnek lebonyolításra.

Önkormányzatok tanácsadói célú felkeresése - minden egyes konkrét kérésre- a mikrotérségi fórumokon túlmenően is kollégáink kiutaznak, a helyi önkormányzathoz, ahol személyre szóló tanácsadást végeznek, a kért témában.

Tanácsadói munka – Irodánkban, a Szigetvár Dózsa György utca 14-ban egész évben hétfőtől péntekig 8-16 óra között, szerdán 18 óráig.

Weblap üzemeltetése – a www.leaderszinergia.hu és a www.zrinyi-zoldut.hu címeken, folyamatos információs tevékenység.

Egyéb médiamegjelenések:

A térségi rádió TV és újságok, mint média közvetítésének időszakos igénybevétele továbbra is tervezett kommunikációs lehetőség, melyet a közlendő információk fontosságától, és terítési igényétől függően fogunk igénybe venni.

6. A kommunikációs tevékenység pénzügyi terve (eFt) saját forrás

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Összesen
Térségi nyomtatott média (Dunántúli Napló, stb.)	100	50	0	0	0	100	250
Térségi rádiós, TV-s hirdetések	50	0	0	0	0	50	100
Egyéb (pl.terembérlet, honlap, domain)	50	50	50	50	50	50	300
Összesen	200	100	50	50	50	200	650

9.4 Egyéb, a HACS által megvalósított projektek

Kérjük, hogy a jelen alfejezetben mutassák be a HACS-ok által megvalósított, megvalósítani kívánt/tervezett projekteket, pl.: saját minőségrendszerek működtetése, egyéni projektek. Maximum 4 oldal)

Az aktív- és ökoturizmus térségi kiteljesedésének elősegítése érdekében a Szinergia Egyesület elnöksége az előző HFS kidolgozásakor elhatározta, hogy az egyesület eszközrendszerének segítségével támogatja a tematikus turisztikai útvonalak kialakításához szükséges együttműködések létrejöttét, így LEADER pályázati helyifelhívást jelentetett meg „A Zrínyi Zöldút és Mária Út megvalósításához kapcsolódó összefogások kialakítása” címmel. A felhívásra négy térségi civil szervezet (a Mozsgóért Egyesület, a Virágóra Alapítvány, a Zöld Életmódotért Egyesület és a Zselicben a Zselicért Egyesület) pályázott, melyeknek feladata nemcsak a tematikus útvonalak kijelölése és az azokat megalapozó térségi együttműködések, kerekasztalok életre hívása, hanem az egy- és kétnapos turisztikai programcsomagok összeállítása is. A projektek megvalósítása jelenleg is zajlik ezzel is soha nem látott összefogást generálva a térségi turisztikai szolgáltatók között. Szervezetünk meggyőződése, hogy térségünkben, a fővárostól való jelentős távolság miatt az aktív turisztikai attrakciókat a pontszerű fejlesztések helyett hálózatot képező termékcsoportokban kell kezelni az eladhatóság érdekében.

Ezen kívül egyesületünk még 2019 évben pályázatot nyert a szomszédos Rinya-Dráva Szövetséggel konzorciumot alkotva a térségeinket érintő Mária Út infrastrukturális fejlesztésére, melynek nyomvonalán pihenőhelyek és információs pontok kialakítása történt meg, melyek szintén jelentős segítséget nyújthatnak az aktív-turisztikai desztinációk eléréséhez.

20221 évben sikeres pályázatot adtunk be Az aktív Magyarországért Államtitkársághoz, hogy a Zrínyi Zöldút működtetése és a térségi turisztikai összefogás kiteljesítése céljából Egyesületünk egy aktív turisztikai pont kialakítását készítse elő Szigetváron, mely otthont, irodát és találkozási pontot biztosít a térség aktív- és ökoturisztikai elképzeléseinek dolgozó szakembereinek és az idegenforgalomban érintett helyi szereplőknek. Ebben a projektben egy 55 m² alapterületű régi, bosnyák típusú parasztház megvásárlását végeztük el Szigetvár kertvárosi területén, majd ennek felújítását, energetikai korszerűsítését, külső hőszigetelését és belső felújítását valósítottuk meg.

Egyéb tervezett bevételek ¹	4,5	3,5	3,5	3,5	3,5	18,5
Összesen	36,27	35,27	35,27	35,27	35,27	177,35

A forrásallokáció módosítható a HFS megvalósítása során.

A működési és animációs költségeket reálisan, a megadott évek vonatkozásában szükséges megadni, az alábbiak figyelembevételével, indoklással ellátva:

- a HACS működtetéséhez szükséges költségvetés megtervezése (összesítve évenként: személyi jellegű költségek és járulékaik, dologi költségek, szolgáltatások igénybevételének költségei, utazás és szállásköltségek, bérleti díjak) bérek,
- bérleti díjak,
- egyéb költségek stb.

Mellékletek

1. számú melléklet: A HACS összetételének részletes bemutatása

- a) A HACS összetétele (elnökség, tagság, munkacsoportok taglistája név/szervezet, a HACS-ban betöltött pozíció és a szakterület megnevezésével).
- b) A HACS tervezett munkaszervezeti felépítésének bemutatása (személyek, feladatok, helyszín stb.)
- c) A működés fizikai feltételeinek rendelkezésre állását és a fenntartás biztosítását is be kell mutatni.

A HACS szervezeti felépítése, szerepek és eljárások: Ebben a részben a HACS szervezeti felépítésének bemutatását javasolt összekötni a működés hogyanjának leírásával: az egyes szervezeti egységek összetételének (kapacitások, készségek, reprezentativitás stb.), feladatainak és az irányítás és munkavégzés módjának együttes kifejtésével az alábbi szerkezetben:

- HACS szervezeti felépítése (az egységek megnevezése, humán kapacitás, összetétele, feladat és felelősségi körei, jogosítványai), a HACS tagsága (mellékletben) és az esetleges munkacsoportok, szervezeti alegységek (amennyiben vannak) bemutatása (összetétel, feladat),
- hogyan válhat valaki taggá, hogyan történik a szervezeti egységek kialakítása, a személyek kiválasztása,
- a HACS tagokkal kapcsolatos alapelvárások,
- bármilyen hozzájárulás, amellyel a tagok, vagy egyéb partnerek segíthetik a HACS munkáját (ha van ilyen).

A HACS által javasolt döntéshozási alapelvek bemutatásánál térjenek ki arra, hogy kik vesznek részt, milyen jogosultsággal, feladattal és felelősségi körrel milyen típusú döntésben? A HFS e fejezetének tartalmaznia kell a térségi animációra és a projekt fejlesztésre vonatkozó szervezeti és működési elképzeléseket és az erre alkalmas és rendelkezésre álló humán erőforrás bemutatását.

Az értékelés/kiválasztás folyamatának bemutatása:

¹ Pl. tagdíj, önkormányzati hozzájárulás stb.

- a folyamat szakaszainak bemutatása, milyen módon, milyen gyakorisággal tervezik a pályázatok értékelését (folyamatos pályáztatást és szakaszos értékelést feltételezve);
- kik vesznek részt a folyamat egyes szakaszaiban, mi a feladatuk és a felelősségük. Sokhelyütt ún. szelekciós vagy értékelési bizottságok végzik a projektek értékelését. Ebben az esetben ezt jelezni kell a HFS-ben és be kell mutatni a működés szabályait,
- a döntéshozás módjának bemutatása (súlyozásos pontozás, konszenzus, szavazás, ezek variációi, határozatképeség feltétele stb.);
- a kiválasztás szempontrendszerének bemutatása.

További melléletek relevancia szerint beilleszthetőek, azonban kérjük, hogy az 1. számú melléklet minden esetben „A HACS összetételének részletes bemutatása” legyen.

1. számú melléklet: HACS összetételének részletes bemutatása

Egyesületünk elő-szervezete a Szinergia LEADER Közösség, 2007 szeptember 13. -án került felállításra Szigetváron, a Vigadó épületében. Ennek létrehozásában a Szigetvári és Szentlőrinci Helyi Vidékfejlesztési Irodák működtek közre. 2008 év február 5.-én megtartásra került a Szinergia LEADER Helyi Vidékfejlesztési Közösség, egyesületté alakulásának közgyűlése. Az elkészített dokumentációt 2008.02.22-én beadtuk a Baranya Megyei Bíróságra, de ott alaki hibák miatt elutasításra került. Így 2008 nyarán új alakuló kört kellett elkezdenünk.

Egyesületünk 2. fordulós alakuló közgyűlése 2008 június 10- én került megtartásra. Az itt elkészített alapító- dokumentációt a Baranya Megyei Bíróságra 2008.06.20.-án beadtuk, ahonnan 2008.07.09 nappal hiánypótlási felszólítást kaptunk, arra vonatkozóan. A hiánypótlást elkészítettük, ezt követően 2008.08.13 nappal jogerőre és elfogadásra került, egyesületi bejegyzési kérelmünk.

Jogi személyiségünkben nem következett be változás 2008-2020 év között, csupán Egyesületünk Alapszabályát módosítottuk 4 esetben, a következők szerint:

1.) 2009.07.15 Alapszabály módosítása a tagdíj befizetésének, banki utalással történő teljesítésének beemelése: az eddigi készpénzes tagdíjbefizetések helyett pénzügyi utalással is lehetett, tagdíjat kiegyenlíteni.

2.) 2011.09.23 Az 54/2011 (VI.10) VM rendelet szerinti módosítások átvezetése: Az eddigi elnökségi hatáskörből, közgyűlési hatáskörbe helyezte a tagfelvétel ügyét, két tagi ajánlás kötelezővé tételével.

3.) 2012.10.11 A 2011. évi CLXXV. tv. (Civil Törvény) rendelkezéseinek beillesztése:

4.) 2014.12.12 A 2013.évi V (Polgári Törvénykönyv) Törvénynek való megfeleltetés, illetve Elnökség és Ellenőrző bizottság tagszámának csökkentése. Az utóbbi két módosítás a tagok jogait, illetve kötelességeit nem érintették, csupán annyi történt, hogy beillesztésre került a természetes tagok, más részére adott meghatalmazással történő közgyűlési képviselője.

Főbb tevékenységi köreink, a következők:

Az egyesület a programja megvalósulása során tevékenységével, a Szigetvári és Szentlőrinci járásokban élő emberek kreativitását kamatoztatva elősegíti a térség, vagy települései kihasználatlan adottságainak feltárását, és ösztönzi a helyi kezdeményezésekre létrejövő, és a

járási fejlesztést együtt megvalósítani kívánó helyi szervezetek, intézmények, önkormányzatok és vállalkozások összefogását.

Területén elősegíti gazdálkodási tevékenységek, nem mezőgazdasági tevékenységek felé történő diverzifikálását, a nem mezőgazdasági ágazatok fejlesztését, a foglalkoztatás elősegítését, és az alapszolgáltatások javítását. Ezen kívül támogatja, a vidéki területeket vonzóbbá tevő beruházások végrehajtását, ezen keresztül pedig a gazdasági és társadalmi visszaesés és a vidék elnéptelenedése felé mutató tendenciák visszafordítása érdekében végzi munkáját.

Feladata a vidéki gazdaságra vonatkozó egyéb, helyi kezdeményezésem alapuló intézkedések bevezetése. Célja a szélesebb értelemben vett vidéki gazdaságra és lakosságra irányuló intézkedések közötti területi koherencia, és szinergia megerősítése, a helyi fejlesztési stratégiáin keresztül.

Tevékenységevel ösztönzi a helyi szereplőket, stratégiát dolgoz ki, információt nyújt, és a helyi szereplők számára érdekképviselőt nyújt.

Céljai megvalósításához fontosnak tartja, a következő területek támogatását: Tudományos tevékenység, kutatás, nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés, kulturális tevékenység, kulturális örökség megóvása, műemlékvédelem, természetvédelem, állatvédelem, környezetvédelem, hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése, munkaerőpiacon hátrányos helyzetű rétegek képzésének, foglalkoztatásának elősegítése és a kapcsolódó szolgáltatások.

Az egyesület céljának megvalósítása érdekében folyamatosan együttműködik minden állami, társadalmi és gazdálkodó szervezettel, más egyesülettel és szövetséggel, melyek segítik, az eredményes működését és a célok megvalósulását

2. A HACS összetétele (elnökség, tagság, munkacsoportok taglistája név/szervezet, a HACS-ban betöltött pozíció és a szakterület megnevezésével).

A megalakításkor belépett tagok száma 128 fő volt, ebből 49 db önkormányzat, 48 db civil, 31 db gazdasági szervezet volt. Működési területünk két járást fed le, az ezekben található településszám 66, melyből 45 szigetvári, és 21 szentlőrinci. Mindkét járás, összes települése tag. Szigetvár település azonban már külterülettel sem jogosult támogatásainkra, mivel 10 000 lakos feletti, viszont külterületi részönkormányzata tagunk maradt. A tagok ki és belépése körülbelül egyenlő arányban zajlott le, az eltelt évek során. Az összes belépett új tagok száma 80, míg a kilépett, vagy kizártaké 72. Ebből a 72-ből 32 tag tagdíjfizetési elmaradása okán, kizárással ment. A később belépett tagjaink jelentős része (23 fő), a térségben működő kézműves. Az egyesületi tagságban legnagyobb arányban, az önkormányzati szféra maradt meg, mert az évek során jelentősen csökkent a térségi gazdasági szervezetek száma, míg a civil kör viszonylag stabilan megmaradt. Jelenlegi taglétszámunk 136 fő, ebből 66 önkormányzat, 54 civil és 16 gazdasági szervezet. Ez az arány megfelel a 1303/2013/EU rendelet 32. cikk (2) bekezdés b) pontjának, mivel önkormányzati arányunk 48,58%. Következő Közgyűlésünkön már 6 új civil szervezeti jelölt lép be, amivel ez az arány javulni fog.

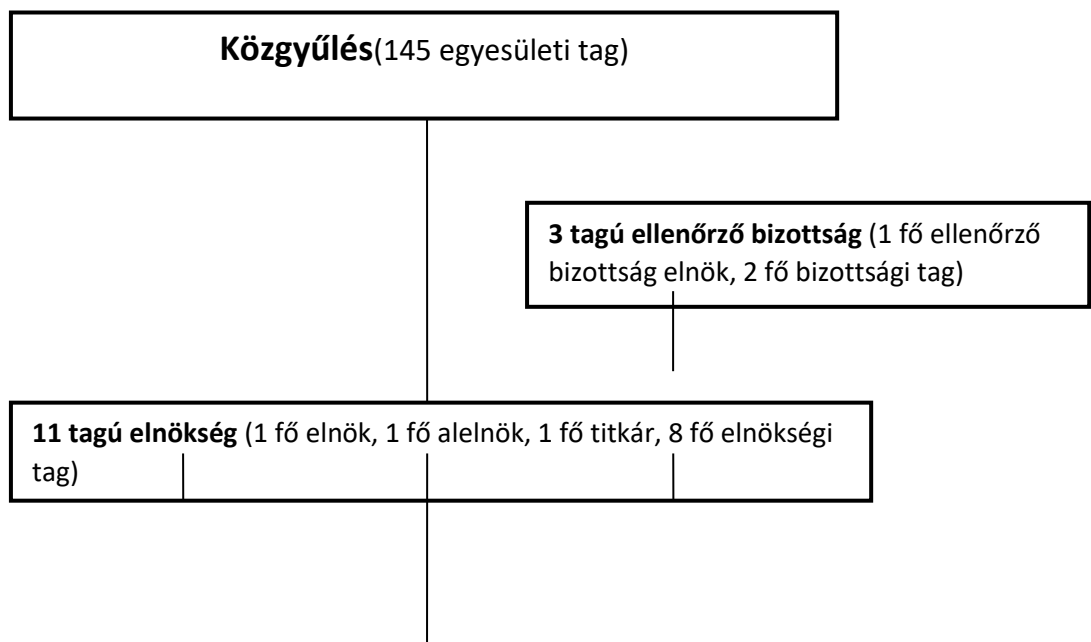
Az Egyesület elnökségének létszáma, a megalakuláskor 13 főben lett meghatározva. A Közgyűlés a tagok megválasztása során kiemelt gondot fordított, a szférák meghatározott arányainak betartására. A többször megváltozott összetételű elnökségben, a szférák tekintetében a közszéferá aránya egyetlen esetben sem haladta meg a 40%-ot. 2014. decemberében a tagok száma,

alapszabály módosítás szerint, 11 főre csökkent. Az elnökség tagjai közül jelenleg 3 képviseli a közszférát, 4 a vállalkozásokat, és 4 a civil szervezeteket.

8.számú táblázat : Az egyesület vezető tisztségviselői:

	Vezető tisztségviselő	jelölő szervezet	funkció
1.	Neiczerné Jaksa Szilvia	Boldogasszonyfa Község Önkormányzata	elnök
2.	Volcsányi Gábor	Egyéni vállalkozó	alelnök
3.	Müller István	Szentlőrinci Pagony Társult Földtulajdonosok Egyesülete	elnökségi tag
4.	Molnár-Schreiner Edina	Egyéni vállalkozó	elnökségi tag
5.	Harmat Balázs	Egyéni vállalkozó	elnökségi tag
6.	Rezeli Csaba	Egyéni vállalkozó	elnökségi tag
7.	Pál János	Botykapeterd- Környéki Református Társegyházközség	elnökségi tag
8.	Papp László	Mozsgóért Egyesület	elnökségi tag
9.	Kovács Zsolt	Mozsgó Község Önkormányzata	elnökségi tag
10.	Völgyi Tamás	PATANYOM Kft.	titkár
11.	Nagy Gábor	Zók Község Önkormányzata	elnökségi tag

3.A HACS szervezeti felépítésének bemutatása.



8 tagú Helyi Bíráló Bizottság (6 fő
rendes tag, 2 fő póttag)

6 tagú Tervezést Koordináló Csoport (5 fő
tervező, 1 fő munkaszervezet vezető)

5tagú Munkaszervezet (1 fő munkaszervezet vezető,
1 fő gazdasági vezető, 1 fő megbízási díjas kistérségi
tanácsadó-tervező, 1 fő helyi termék referens, 1 fő
rész munkaidős turisztikai referens)

4. Az egyes szervezeti egységek, funkciók szerepének és felelősségi körének bemutatása az útmutató 1. mellékletében felsorolt feladatokat figyelembe véve.

Szervezetünk kifejezetten, a vidékfejlesztési pályázatok térségi szervezésének támogatását volt hivatott lebonyolítani, ezért minden szervezeti egységének, ezzel kapcsolatos funkciója van. Ez egyben meg is határozza ezek feladatát, és hatáskörét, mivel felállításuk időszakában nem is voltak más szempontok figyelembe véve. Így a kialakult struktúra a következőképpen néz ki: **Közgyűlés- Elnökség- Elnök- Helyi Bíráló Bizottság- Tervezést Koordináló Csoport- Munkaszervezet.**

Az alap működési konstrukciónk szerint, legfontosabb döntéshozó szervünk, az egyesületi **Közgyűlés.** E szerv dönt az egyesület életével és céljaival kapcsolatos szabályokról, a működést érintő módosításokról, és a feladatunk ellátásához kapcsolódó tervek, stratégiák, végső formájáról.

Az elé kerülő alapidokumentumokat, a következő szervezeti egységek, és csoportok készítik elő:

A **Tervezést Koordináló Csoport** által kidolgozott, majd elnökségi és közgyűlési szinten elfogadott Helyi Fejlesztési Stratégia, és LEADER Intézkedési Terv. A Pályázati kiírások gyakorlati – dokumentum szintű kidolgozását, a **Munkaszervezet** végzi el, majd Elnökség dönt elfogadásukról.

A TKCS alapvető feladata, a helyi tervezéshez kapcsolódó feladatok elvégzése, ezért működése csak ezekben az időszakokban aktív, és összetétele az adott feladat szerint változó. Felállításával szemben a legfontosabb elv az, hogy a térségben működő összes ágazati szereplő képvisellete biztosított legyen benne, illetve megfelelő szakmai tudással és rutinnal rendelkező emberek végezzék el, az itt lebonyolított munkát. Mindig van tagjai között vállalkozásfejlesztésben dolgozó, civil szervezeteket képviselő, önkormányzati szakember, ezen kívül speciális tématerületek felelőseit is (pl. turisztika, természetvédelem, foglalkoztatáspolitikai, nemzetiségi) folyamatosan bevonjuk munkájába. Ennek formája, vagy elemzési részanyagok készítése, vagy kerekasztal beszélgetéseken véleményezési munkák. Ez történt a mostani időszakban, hiszen a turisztikai tématerületek elkészítésében közreműködött a helyi TDM szervezet, míg a nemzetiségi tématerületek beágyazása során, a kerekasztalok során folyamatosan együtt dolgoztunk Bogdán László cserdi polgármesterrel, akinek a roma érdekvédelem területén végzett tevékenységét, véleményünk szerint nem kell bemutatni.

A kiírt pályázatokra vonatkozó indikátor és egyéb kritérium, vagy feltételrendszerek kidolgozása, az **Elnökség** felelősségi körébe tartoznak. További felelőssége, hogy ezek, a stratégiánkban megadott keretszámok - minden esetben, térségi helyzetfeltárásból kiindulva legyenek levezetve - indikátor célértékei pedig, a fejlesztendő terület szükségleteiből legyenek eredeztetve. Végső formájukról a döntést, szintén a Közgyűlés hozza meg.

Az egyes pályázati körök kiírása előtt alapvető feladatunk, a helyzetfelmérésből építkező célrendszer kidolgozása, melyhez azonnal, annak hatás-vizsgálatát lehetővé tévő indikátor-sisztéma felállítása is megtörténik. Kiválasztási kritériumokról, és teljesítendő értékekről beszélünk, melyek egymással elválaszthatatlan egységben kerülnek figyelembevételre. A döntés során majd támogatást kapó elő-pályázatok, fent vázolt kritériumoknak történő megfelelése szintén biztosítja, a közösségvezérelt fejlesztési stratégiához való illeszkedést.

A Stratégia kidolgozás szakasza után elérkezik az idő, a pályázati felhívások, a projektbenyújtási eljárások közzétételére, beleértve a kiválasztási kritériumoknak való megfeleltetés kidolgozását, és súlyozását is. Természetesen mindehhez, megfelelő időtartam biztosítása szükséges: a feladatot több éves kialakult gyakorlattal rendelkező, a **Közyűlés** stratégia elfogadó döntéshozatala után, az Irányító Hatóságtól érkező elvi útmutatás figyelembe vételével, az **Elnök** felügyeletével, és Munkaszervezet vezető irányításával, a **Munkaszervezet** végzi. Ennek végzése, általában több hetet, néhány hónapot vesz igénybe.

2. számú melléklet

HVS felülvizsgálat menete

2022.10.25-2023.05.31

Dátum	Mérföldkő	Tevékenység	Részletes leírás	Eredmény
2022.10.25-től	Munkaszervezeti munka	Tájékoztató tevékenység, egyesületi dolgozók képzése HFS kidolgozással összefüggő munkákról	<ul style="list-style-type: none"> Folyamatos konzultáció biztosítása egyesületnél Megkeresés önkormányzatok felé Honlapon történő informálás Projektötlet adatlap kiküldés e-mailos véleményezés biztosítása 	<ul style="list-style-type: none"> projektötletek befogadása új fejlesztési ciklus operatív programok térségi bemutatása VP LEADER fejezet térségi bemutatása
2022.11.23	Elnökségi ülés, és TKCS összehívása	tervezés előkészítése TKCS feladatainak	<ul style="list-style-type: none"> Kezdő-záró nap meghatározása Feladatrészek felosztása HVS felülvizsgálat 	<ul style="list-style-type: none"> honlapra helyezés értesítés HVS felülvizsgálatról

		meghatározás a	<p>folyamatának bemutatása, elfogadtatása</p> <ul style="list-style-type: none"> TKCS tagok megválasztása Külső szakértők kijelölése 	<p>partnerkörnek</p> <ul style="list-style-type: none"> Tervezés koordináló csoport ülés időpont kijelölése TKCS feladatok meghatározása és témafelelősök kiválasztása
2022.11.23-12.07	Munkaszervezeti munka	HVS felülvizsgálat előkészítése, útmutatók, szabályzók kidolgozása	<ul style="list-style-type: none"> Projektötletek csoportosítása, témák előkészítése Honlapon történő informálás 	<ul style="list-style-type: none"> Rendszerezett projektötletek, ezekből intézkedések kidolgozásának megkezdése
2022.12.07-12.08	Gazdasági és civil TKCS-k	Gazdasági és civil tervező szakemberek közös workshopjai.	<ul style="list-style-type: none"> Térség gazdasági, és egyéb statisztikai adatainak áttekintése Fejlesztési igények feltérképezése Hálózatosodás és együttműködési igények lekérdezése 	<ul style="list-style-type: none"> Összefoglaló áttekintés a térség helyzetéről, és a benne lezajló folyamatokról. Új intézkedések kidolgozásának elindítása
2022.12.15	Kistérségi tájékoztató rendezvény Szigetvár	Tájékoztató tevékenység	<ul style="list-style-type: none"> Fejlesztési igények feltérképezése HVS felülvizsgálat folyamatának bemutatása 	<ul style="list-style-type: none"> Térségi informálás HFS kidolgozásról Térségi igények összegyűjtése
2022.12.19	Kistérségi tájékoztató rendezvény Szentlőrinc	Tájékoztató tevékenység	<ul style="list-style-type: none"> Fejlesztési igények feltérképezése HVS felülvizsgálat folyamatának bemutatása 	<ul style="list-style-type: none"> Térségi informálás HFS kidolgozásról Térségi igények összegyűjtése

2023.01.13	Elnökségi ülés	HFS vázlat bemutatása, megtárgyalása elfogadása	<ul style="list-style-type: none"> • HFS vázlat-javaslat megtárgyalása • HVS célkitűzések felülvizsgálata • beérkezett projektötletek csoportosításának folytatása 	<ul style="list-style-type: none"> • HFS vázlat felülvizsgálata , az elkészített anyag értékelése és elfogadása • HFS kidolgozás további szakaszainak ütemezése
2023.01.22-2023.02.28	Mikrotérségi fórumok (9 alkalom) 2023.01.... Szentlászló 2023.01.... Boda 2023.01.....Nemeske 2023.02.....Somogyhárság 2023.02.... Nagypeterd 2023.02.... Nagydobsza 2023.02.....Somogyapáti 2023.02.....Mozsgó 2023.02.....Dencsháza	Tájékoztató tevékenység	<ul style="list-style-type: none"> • Megbeszélések az egyesület szervezésében, településeken • Fórumok, tájékoztatók önkormányzatoknál civilekkel, gazdasági szervezetekkel egyeztetett helyszínen, időpontban, plakátok kihelyezése • projektötletek elkészítésének fontosságáról tájékoztatás, begyűjtés • HFS készítés eddigi megvalósulásának bemutatása 	<ul style="list-style-type: none"> • HFS kidolgozás társadalmasítása • Projektötletek további lekérdezése, gyűjtése • Térség informálása • Közvetlen kapcsolat a térségi résztvevőkkel
2023.02....	TKCS ülés	Tervezési tevékenység	<ul style="list-style-type: none"> • HFS véleményezésének kezelése 	<ul style="list-style-type: none"> • HFS kidolgozásának folytatása
2023.02....	TKCS ülés	Tervezési tevékenység	<ul style="list-style-type: none"> • HFS véleményezésének kezelése 	<ul style="list-style-type: none"> • HFS kidolgozásának folytatása
2023.03....	TKCS ülés	Tervezési tevékenység	<ul style="list-style-type: none"> • HFS LEADER intézkedési tervének kidolgozása • Célhierarchia kialakítás 	<ul style="list-style-type: none"> • HFS egyeztetett verzió kidolgozása • LEADER Intézkedési Terv kidolgozása

2023.03....	TKCS ülés	Tervezési tevékenység	<ul style="list-style-type: none"> • HFS LEADER intézkedési tervének kidolgozása • célterületek 	<ul style="list-style-type: none"> • HFS egyeztetett verzió kidolgozása • LEADER Intézkedési Terv kidolgozása
2023.02....	Elnökségi ülés	HVS aktuális verziójának bemutatása, megtárgyalása , elfogadása	<ul style="list-style-type: none"> • HFS egyeztetett változat áttekintése • HFS egyeztetett LEADER intézkedési tervének áttekintése 	<ul style="list-style-type: none"> • HFS felülvizsgálat 2. ütemének lezárása, • Esetleges észrevételek kezelése, elnökségi javaslatok kezelése
2023.05....	Közgyűlés	HVS egyeztetett verziójának bemutatása, véleményezése, elfogadása	<ul style="list-style-type: none"> • HFS egyeztetett változat bemutatása • HFS egyeztetett LEADER Intézkedési Terv bemutatása 	<ul style="list-style-type: none"> • Térségre vonatkozó, felülvizsgált HFS elfogadása • LEADER Intézkedési Terv elfogadása • Térség informálása
2023.05.31?	Munkaszervezeti munka	Adminisztráció	<ul style="list-style-type: none"> • Elkészült HFS felülvizsgálat és annak dokumentálása 	<ul style="list-style-type: none"> • Kész HFS beadása, Irányító Hatóságnak

3. számú melléklet Projektötletek összesítő táblázata 2022-2023

sszá m	Beküldő neve	Projekt neve	forrásigén y/ Ft	Helyszín
1	Horváth László (Szentlőrinci Testépítők és Erőemelők Egyesülete)	Felzárkózás- Sportegyesületünk eszközfejlesztése	2 400 000,00 Ft	7940 Szentlőrinc, Pécsi út 6/B
2	Varga Éva (Szentkatalin Község Önkormányzat)	Magyar történelmi helyeink megismerése (kirándulás szervezése)	1 250 000,00 Ft	Ópusztaszer
3	Zók Község Önkormányzata	Közösségi tér fejlesztése (eszközbeszerzés)	3 150 000,00 Ft	Zók
4	Popa Zoltán György (Somogyhársági Roma Nemzetiségi Önkormányzat)	Első Somogyhársági Romanap	1 800 000,00 Ft	7925 Somogyhárság Zártkert 620/2, 620/3, 620/4 hrsz
5	Bánki Eszter (Virágóra-a gyermekek környezeti neveléséért Közhasznú Alapítvány)	Szabadtéri közösségi fűzőhely és közösségi tér kiépítése rendezvénnyel	3 200 000,00 Ft	Vásárosbéc Jurta-tábor
6	Popa Zoltán György (Vásárosbéc Község Önkormányzat)	Szabadtéri közösségi fűzőhely és közösségi tér kiépítése rendezvénnyel	3 000 000,00 Ft	7926 Vásárosbéc, Rákóczi u. 1/a
7	Hajnal Mária (Jó Akarat Egyesület)	Jó Akarat Egyesület eszköz fejlesztése	550 000,00 Ft	Sumony
8	Fáth Gergely (Somogyhárság Fejlődéséért Egyesület)	23. Parasztolimpia	4 500 000,00 Ft	7925 Somogyhárság , pincesor (620/4) hrsz.
9	Fáth József (Somogyhárság Község Önkormányzata)	Idősek Napja	3 150 000,00 Ft	7924 Somogyhárság, Rákóczi u. 50.

10	Benes László (Ibafa Községi Önkormányzat)	(Pipa)Múzeum bemutatása, népszerűsítése, megismertetése (reklám, marketingeszközök)	1 500 000,00 Ft	Ibafa
11	Orsós Ferenc (Horváthertelend Községi Önkormányzat)	Településünk történetének bemutatása (kiadványok készítése)	3 000 000,00 Ft	Horváthertelend
12	Szabó Melinda (Bánfa Község Önkormányzata)	Közösségi rendezvény szervezése Bánfán	2 830 506,00 Ft	7914 Bánfa, Petőfi u. 11.
13	Németh Norbert (Rózsafa Község Önkormányzata)	Közösségépítő rendezvény szervezése	2 998 153,00 Ft	7914 Rózsafa, belterület 187/2,
14	Szabó Miklósné (Katádfa Község Önkormányzata)	Tárolóépület kialakítása a helyi gazdaság fejlődéséért	2 994 217,00 Ft	7914 Katádfa, Zrínyi u. 76.
15	Szukits-Major Bettina (Szigetvári Térség Fejlesztéséért Egyesület)	Művészeti találkozója a Pringl-Völgyben	4 000 000,00 Ft	Mozsgó
16	Majorosi Józsefné (Okorvölgy Község Önkormányzata)	Többfunkciós épület villamosági fejlesztése az önkormányzati feladatellátás hatékonyságáért	2 377 649,00 Ft	7681 Okorvölgy, Jókai u. 36.
17	Kétújfalu Község Önkormányzat	Mihály-napi sokadalom	3 000 000,00 Ft	7975 Kétújfalu, Zrínyi u. 21.
18	Wágner Antal (Hetvehely Község Önkormányzata)	Rendezvény a helyi kultúra megóvásáért Hetvehelyen	1 515 488,00 Ft	7681 Hetvehely, 80/7 hrsz.
19	Szukits-Major Bettina (Ezüst Erdő Szabadidős Egyesület)	II. Mozsgói Mozgásfesztivál, "Zselicből a Mecsekbe" instant túra és futóútvonal kialakítása	5 000 000,00 Ft	Mozsgó
20	Fleckistánné Csöme Edit (Csertő Községi Önkormányzat)	A közösségi élet erősödését célzó rendezvények megvalósítása	2 992 500,00 Ft	7931 Csertő. Kossuth tér 6.

21	Gellér (Botykapeterd Önkormányzata)	Jánosné Község	Botykapeterd-Kispeter Kultúrház napelemes rendszerrel való korszerűsítése, "Bagol András Hagyományőrző Nap" szervezése Botykapeterden	2 425 000,00 Ft	7911 Botykapeterd, Rákóczi u. 41. 218 hrsz, 7911 Botykapeterd, Kossuth u. 24. 72 hrsz
22	Neiczerné Jaksa Szilvia (Boldogasszonyfa Önkormányzat)	Községi	Települési marketing és kommunikáció fejlesztése (weboldal, imázsfilm, reklámanyagok)	3 000 000,00 Ft	7937 Boldogasszonyfa, Kossuth u. 24.
23	Neiczerné Jaksa Szilvia (Boldogasszonyfa Önkormányzat)	Községi	Attrakciók helyszíneinek fejlesztése (színpad, kemence építés)	7 000 000,00 Ft	7937 Boldogasszonyfa, Kossuth u. 27. (Művelődési Ház)
24	Neiczerné Jaksa Szilvia (Boldogasszonyfa Önkormányzat)	Községi	Aligvár Kulcsosház felújítása	15 000 000,00 Ft	7937 Boldogasszonyfa, Terecseny
25	Neiczerné Jaksa Szilvia (Boldogasszonyfa Önkormányzat)	Községi	Túraútvonalak fejlesztése (pihenők kialakítása, tanösvény létrehozása, Mária út-szakrális emlékek felújítása, új elemek létrehozása)	6 000 000,00 Ft	7937 Boldogasszonyfa
26	Szukits-Major (Mozsgó Önkormányzat)	Bettina Község	Mozsgói Gasztronómiai Fesztivál	4 000 000,00 Ft	7932 Mozsgó
27	Popa Zoltán György (Vásárosbéc Hagomány és Község Tanácsadó és Szolgáltató Start Szociális Szövetkezet)		Gazdasági épület felújítása, közösségi funkcióval történő bővítése	8 000 000,00 Ft	7926 Vásárosbéc, Petőfi u. 39.
28	Vörös Zsolt (Ép-Grill Kft.)		Hatékony térségi belvízmentesítés (eszközbeszerzés)	10 000 000,00 Ft	Almaellék, Külterület 021/25 hrsz
29	Szabó Melinda (SZAMELI BT.)		A bánfai kisbolt felújítása	2 523 001,00 Ft	7914 Bánfa, Petőfi u. 22.

30	Petrovics Sándor	Autókereskedés fejlesztése, gépek, szerszámok beszerzése	3 300 000,00 Ft	Hobol
31	Grim Jenő (Grim és Társa Bt.)	Villamosműhely energetikai fejlesztése	4 995 021,00 Ft	7940 Szentlőrinc, Erzsébet út 61. 534 hrsz
32	Arató József (Generál Szabadidősport Egyesület)	A Generál Szabadidősport Egyesület fejlesztése (eszközbeszerzés)	4 000 000,00 Ft	7682 Bükkösd, Belterület 064 hrsz.
33	Gédert Mária ügyvezető (GA-Generál Kft)	A GA- Generál Kft építőipari szolgáltatásának fejlesztése speciális eszközbeszerzéssel	10 795 000,00 Ft	Bükkösd
34	Hegyi Zsuzsanna (Érték és Közösség Kft)	Új, vizes élmény szolgáltatás Bükkösd térség turizmusában (medence építés, eszközbeszerzés)	10 583 333,00 Ft	Bükkösd, Hrsz 729 és730,
35	Cserneczky Péter ev	Szijgyártó üzem energiahatékonysági fejlesztése (klíma, kamerarendszer)	5 000 000,00 Ft	7971 Hobol, 3094/6. hrsz
36	Armbruszt Zoltán (Arm-Opt Bt.)	Optikai eszközök beszerzése az ARM-OPT Betéti Társaságnál	10 160 000,00 Ft	Szentlőrinc
37	Udvaros Renáta ev	Udvaros Renáta ev népi játékok eszközparkjának fejlesztése	3 000 000,00 Ft	Szenteagát
38	Homann Ákos János (Px2 Lab Kft.)	Térszkenner beszerzése az építészeti tevékenység fejlesztésére	5 000 000,00 Ft	7682 Bükkösd, Kossuth Lajos u. 61.
39	Pál Gábor (L.P.L. Autó Kft.)	Eszköz beszerzés és kisléptékű infrastruktúra-fejlesztés az L.P.L. Autó Kft.-nél	7 927 000,00 Ft	Botykapeterd
40	Jaksa Szilveszter	Napelemes rendszer kiépítése Jaksa Szilveszter ev-nál	6 460 000,00 Ft	Rózsafa
41	Ferinc Sándor ("Ferinc" Kft.)	Új eszközök beszerzése a "Ferinc" Kft.-nél	8 653 000,00 Ft	Boldogasszonyfa
42	Duma Dombi Fruit Kft.	Innovatív eszközfejlesztés a Duma Dombi Fruit Kft.-nél	2 982 000,00 Ft	7683 Dinnyeberki, Fő u. 63.

43	Sega- Rollo Kft.	Helyi fejlesztések támogatása (gépbeszerzés, marketing eszközök, leporello)	7 000 000,00 Ft	7932 Mozsgó, Hrsz. 0154/18
44	Hegyi Zsuzsanna ev	Kútfúrás, szivattyú, napelem		Bükkösd
45	Molnár- Schreiner Edina ev	Szálláshely szolgáltatásainak bővítése szaunázási és masszázsfürdő lehetőséggel (eszközbeszerzés)	3 022 010,00 Ft	7900 Botykapeterd, Kossuth u. 14.
46	May Gábor	Méz automata (eszközbeszerzés)	3 000 000,00 Ft	Szentlőrinc
47	Papp László (Land-Art Kft.)	Innováció és fenntarthatóság a rendezvényszervezésben (eszközbeszerzés)	10 795 000,00 Ft	Mozsgó
48	Horváth Tiborné (Hagyomány és Jövő Kft)	Gyümölcsfeldolgozási tevékenység további innovatív fejlesztése (eszközbeszerzés, marketing tevékenység)	8 500 000,00 Ft	Mozsgó
49	Gémes Péter ev	Gémes Péter egyéni vállalkozásának fejlesztése gépbeszerzés által	2 940 761,00 Ft	7671 Bicsérd, Kossuth Lajos u. 15.
50	Áshin Károly	Tevékenység bővítése tömörítéssel az ÁSHIN Kft.-nél (eszközbeszerzés)	4 944 635,00 Ft	7915 Dencsháza, Zrínyi u. 48/B
51	Ujváriné Varga Krszтина (ProtecStyle Kft.)	Eszközfejlesztés a szentlőrinci ProtecStyle Kft-ben (eszközbeszerzés)	7 620 000,00 Ft	Szentlőrinc
52	Szítás Sándor (KLAVIUM Kft.)	Szálláshely fejlesztés a KLAVIUM Kft.-nél (energetikai korszerűsítés, egyéb felújítás)	5 000 000,00 Ft	Boldogasszonyfa, Petőfi u. 54. 190/6 hrsz.
53	Szalai László	Vállalkozás digitális fejlesztése (eszközbeszerzés, szoftver beszerzés)	1 000 000,00 Ft	7937 Boldogasszonyfa, Kossuth u. 15/A-1
54	Tóth Zoltán ev	Tóth Zoltán egyéni vállalkozásának fejlesztése eszközbeszerzés által	1 500 000,00 Ft	Botykapeterd
55	Gellér Tamás ev	Autószerelő műhely fejlesztése szolgáltatás bővítésével (eszközbeszerzés)	4 998 000,00 Ft	7900 Botykapeterd, Szigetvári u. 20.

56	Toth- Kovács Livia ev	Innovatív eszközfejlesztés és tevékenységbővítés Toth-Kovács Livia egyéni vállalkozónál	3 000 000,00 Ft	7985 Kisdobsza, Fő u. 63.
57	POSZIPI Gyógy, és Ásványvíz Kft.	Egészségház kialakítása	9 500 000,00 Ft	7923 Patapoklosi, Rákóczi u. 15.
58	PESTI-ÁGIS Szolgáltató Kft.	Egészségház-hiperbár oxigénterápia (HBOT)	10 000 000,00 Ft	7923 Patapoklosi, Rákóczi u. 40.
59	Arató Barna (Agro Bükkösd Kft.)	Kisléptékű gépbeszerzések megvalósítása a kft üzletágainak fejlesztése és a jövőbeni fenntarthatóság fejlesztése érdekében	10 000 000,00 Ft	Cserdi
60	Arató Barna (Agro Bükkösd Kft.)	Lovas sport (ugró és tívlovas) fejlesztését szolgáló eszközbeszerzések és kis- és nagyobb léptékű infrastruktúra fejlesztés megvalósítása, lovas események/rendezvények támogatása	50 000 000,00 Ft	Bükkösd
61	Bálint Norbert (Infonetfort Kft.)	Munkafolyamatok innovatív továbbfejlesztése (eszközbeszerzés)	5 000 000,00 Ft	Somogyapáti
62	Baráti Tünde ügyvezető (GraphX Stúdió Kft.)	Grafikai Stúdió fejlesztése speciális nyomdai gépekkel, eszközbeszerzéssel	12 700 000,00 Ft	Szentlőrinc
63	Pap Csaba (Clean Concept Hungary Kft.)	Clean Concept Hungary Kft. Fejlesztése (eszközbeszerzés, reklámanyagok)	4 000 000,00 Ft	Somogyhatvan
64	Busi Antónia	Hatékony munkakörnyezet kialakítása és a vállalkozás népszerűsítése (eszközbeszerzés, marketing)	1 500 000,00 Ft	Szentlőrinc, Kosztolányi Dezső u. 2.
65	Armbruszt János	Falusi turisztikai szolgáltatás fejlesztése eszközbeszerzéssel	10 000 000,00 Ft	Bükkösd- 64 hrsz.
66	Boós Gyuláné ev	Hímzőgép beszerzés	4 000 000,00 Ft	7975 Kétújfalu, Petőfi u. 73.

67	Hudson Szandra	Információs és regisztrációs platform megvalósítása, megújuló energia		Bükkösd
68	Majorosi Józsefné (Okorvölgy Község Önkormányzat)	Játszótér kialakítása Okorvölgyön	3 000 000,00 Ft	7681 Okorvölgy, Jókai u. 36.
69	Kiss Balázs István (Szabinkó Autóház Kft.)	Falusi szálláshely létrehozása Dencsházán	10 000 000,00 Ft	7915 Dencsháza, Petőfi u. 18.
70	Sánta Endre	Telephely fejlesztés, üzlet újítás, beruházás	25 000 000,00 Ft	7900. Szigetvár fő utca 1
71	Szigetvári "Zrínyi 1566" Turisztikai Egyesület	Aktív zöldítő" program	5 000 000,00 Ft	Mozsgó Hrsz 134
72	Ozsvald Roland	Telephely fejlesztés és eszköz beszerzés	5 000 000,00 Ft	7932 Mozsgó, kassai utca 6/2
73	Varga Józsefné	Csak a turisztikai fejlesztésben léphetünk előre.	2 500 000,00 Ft	Nagydobsza, Fő utca 89
74	Mozsgóért Egyesület	Biedermann család tevékenysége térségünkben	3 000 000,00 Ft	Mozsgó és környéke
75	Hóbor-Varga Kata	Jó gyakorlat példák	5 000 000,00 Ft	Szigetvár, Szentlőrinci járás,
76	Hóbor Csaba	Szolgáltatás fejlesztés, új szolgáltatás kialakítása	7 000 000 Ft	Nagypeterd szőlőhegy
77	Hegyi Zsuzsanna	Közösségi munkahely energetikai fejlesztése	7 060 000,00 Ft	Bükkösd
78	Dél Zselic Sport Egyesület	Táboroztatás, Jó gyakorlat minták tanulása külföldi társszervezetektől	5 000 000,00 Ft	Nagydobsza,
79	Zöld Életmódért Egyesület	Zrínyi Zöldút kialakítása - II., Bükkösd térségében	6 000 000,00 Ft	Bükkösd

80	Érték és Közösség Kft	Közösségi szolgáltatások fejlesztése Bükkösdön	5 400 000,00 Ft	-Bükkösd
81	Hegy Zsuzsanna ev	Vállalkozás klímaváltozásra felkészítése Bükkösdön	6 700 000,00 Ft	Bükkösd
82	HM Érték Kft.	Eszközbeszerzés a HM Érték Kft.-nél	9 000 000,00 Ft	Ibafa,
83	Polaris-Mix Kft.	Szálláshely szolgáltatás és egyéb kiegészítő szolgáltatások fejlesztése a Szentmárton Vendégházban	8 310 000,00 Ft	Almamellék, Szentmártonpuszta
84	Neiczér Richárd	Szolgáltatás fejlesztés a ZsuRi Vendégházban	5 000 000,00 Ft	Boldogasszonyfa
85	Neiczér-Győri Zsuzsanna	Grafikai műhely belső tereinek kialakítása, felszerelése	3 000 000,00 Ft	Boldogasszonyfa
86	Szitás Sándor	Tevékenység bővítése a Rivi Kft.-nél	5 000 000,00 Ft	Boldogasszonyfa
87	Horváth Tibor	Tevékenység bővítése autómentés tevékenységgel	4566000,0 0	Szulimán
88	DORO-TEAM Kft.	Gyümölcsle hatékonyabb értékesítése	4 743 000,00 Ft	Mozsgó
89	Gombóc Iván Jenő	Vállalkozásfejlesztés	3 000 000,00 Ft	BASAL
90	Szivárványvarázs Egyesület	Eszközbeszerzés	3 000 000,00 Ft	Szentlászló
	összesen:		517 311 274,00 Ft	